COOLTARTIS

Revistă trimestrială de istorie, cultură și literatură

Anul V, nr. 12, iunie 2026

Apare sub egida
Uniunii Ziariștilor Profesioniști
din România
nr. 15/2024

Scanați codul QR și citiți întrega colecție COOLTARTIS

Publicație editată de
Asociația Culturală Olt Artis Slatina
ISSN: 3008-3370 / ISSN-L: 3008-3370
Director Fondator: Nicolaie DINCĂ

Redacția și administrația:
Strada Cireașov, nr. 15, Bl 20, sc. C, apt 8,
Cod Poștal: 230070, Slatina, Olt, România

UNIUNEA ZIARIȘTILOR PROFESIONIȘTI DIN ROMÂNIA

CERTIFICAT DE ATESTARE Nr. 15/2024

Comisia de Atestare a Egidelor UZPR
întrunită în data de 09.12.2024
a analizat conținutul publicației
Cooltartis (Slatina)
și a decis acordarea dreptului de a fi difuzată
sub Egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România
și de a publica sigla UZPR pe copertă.

Președinte
Șerin STANCIU

Redactor șef: Nicolaie DINCĂ
telefon: 0747.128838; E-mail: nicolaied2@gmail.com

Redactor șef adjunct & Tehnoredactor: Valeru CIUREA
Redactor secțiunile Istorie și Proză: Nicolaie DINCĂ
Redactor secțiunea Poezie: Corina DAȘOVEANU
Redactori secțiunea Diaspora: Mircea Giani FLORESCU, Tic PETROȘEL, Nicolae DOBOȘ

Colaboratori:
Larisa Izabela IACOB, Diana-Alexandra PELMUȘ, Cornel MANOLESCU, Nicolae DUMITRANA, Elena CĂRĂUȘAN, Vivi Viorel PINTEA, Luminița POP, Cristian SĂILEANU, Eugen MATZOTA, Octavian IRIMIEȘ, Ioan IVAȘCU, Luca CIPOLLA, Penelopa ZADAR, Lidia ZADECH, Georgeta RADA, Marin RADA, Ovidiu Oana PÂRĂU, Andrei Constantin BURDUȘA, Mihaela BORZEA, Gabriel GHERBĂLUȚĂ, Ion TOANȚĂ, Mara PREDA

Fotografii și ilustrații:
Valeru CIUREA, Cornelia CIUREA, A.I.

Coperta 1: Apollo; Coperta 3: Afiș „Jurnalul de la Moisei”; Coperta 4: Octavian Goga

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține autorilor.
© Asociația Olt Artis, 2024

Tipar executat la Editura Hoffman
E-mai: contact@editura hoffman.ro

Larisa Izabela IACOB

Sandro Botticelli - „geniu” al Renașterii

Renașterea marchează, în istoria Europei, tranziția de la Evul Mediu la modernitate. Redescoperirea lumii clasice a transformat în mod radical percepția asupra picturii, sculpturii și arhitecturii din Italia, atât istoria, cât și mitologia romană și greacă au fost cercetate pentru a se găsi subiecte noi; astfel, lucrările au devenit mult mai realiste, reflectând studierea atentă a oamenilor și naturii, ducând la dezvoltarea unor noi tehnici artistice[1]. În domeniul artei, Renașterea a fost marcată de o schimbare profundă în stil și tehnici. Artiștii au început să experimenteze cu perspectiva, proporția și compoziția, aspirând să creeze opere care să redea lumea într-un mod mai realist și mai convingător. Această perioadă a produs unele dintre cele mai remarcabile capodopere ale istoriei artei, de la frescele lui Michelangelo în Capela Sixtină, până la tablourile lui Leonardo Da Vinci, Botticelli și Rafael.

În Florența, aflată sub influența familiei de Medici, se formează un nucleu de artiști, Sandro Botticelli, pe numele real Alessandro Di Mariano Filipepi (Botticelli a fost doar o poreclă, provenită de la fratele său care era grăsuț și scund, însemnând micul butoi[2]) născut în jurul anului 1445 și decedat în 1510, a fost unul dintre cei mai reprezentativi dintre ei. Cariera sa de pictor, evoluează în pararel cu domnia marelui conducător Lorenzo de Medici, supranumit și Magnificul (1469-1492). Boticelli îmbrățișează dezvoltarea societății renascentiste, a idealului neoplatonic, umanist, religios și naționalist a lui Savonarola[3].

În cariera sa timpurie, Botticelli a lucrat în principal în atelierul lui Lippi, asistând la realizarea unor lucrări importante precum frescele Capela Strozzi și alte comenzi prestigioase. De-a lungul timpului, el și-a dezvoltat propria clientelă și și-a câștigat reputația ca unul dintre cei mai talentați pictori ai Florenței. Cele mai multe dintre celebrele sale opere datează din perioada de aur a Renașterii italiene. Botticelli a fost maestrul reprezentărilor mitologice și religioase, reprezentări precum: *Primăvara* – 1478, *Pallas* și *Centaurul* - 1482, *Venus și Marte*- 1485 și *Nașterea lui Venus*- 1486. Aceste tablouri nu au fost expuse publicului larg, ci au fost păstrate în reședințe private, fiind realizate precis după cerințele clienților. Un important tablou religios realizat de marele artist este *Nașterea mistică.*

Stilul lui Botticelli este caracterizat printr-o linie clară și un contur grațios, specific picturilor sale delicate și expresive. Figura umană ocupă un loc central în compozițiile sale, fiind tratată cu o sensibilitate aparte. Botticelli acorda o atenție deosebită detaliilor și mișcării, creând personaje cu posturi naturale, dar pline de eleganță. Una dintre tehnicile distinctive folosite de Botticelli este modul său specific de a desena părul, în bucle fluide și strălucitoare, care adaugă o notă de finețe și vivacitate lucrărilor sale[4].

La baza acestui articol se află celebrele picturi *Primăvara și Nașterea lui Venus*, ce combină numeroase elemente mitologie, elemente ce stau la baza operelor celebrului

[1] Stephen Farting, *Istoria artei de la pictura rupestră la arta urbană*, Editura Rao, București, 2020, p. 150.

[2] *Botticelli*, The pocket library of great art, USA, 1953, p. 8.

[3] Claude Frontisi (coordonator), *Istoria vizuală a artei*, Editura Rao, București, 2003, p. 190.

[4] Ronald Lightbown, *Sandro Botticelli: Life and Work*,University of California Press, Berkeley, 1978, pp. 45-46.

pictor florentin.

Primăvara reprezintă o compoziție complexă de personaje mitologice, inclusiv Venus, care apare în mijlocul unei grădini pline de flori. Pictura poate fi interpretată ca o alegorie a reînnoirii naturii, dar și a iubirii și armoniei universale, valori promovate de filosofia neoplatonistă, o mișcare intelectuală influentă în Florența acelei perioade[5], iar *Nașterea lui Venus* este o capodoperă care o prezintă pe zeița frumuseții, Venus, ieșind din valuri. Această pictură este adesea interpretată ca o alegorie a frumuseții divine și a renașterii spiritului uman[6].

Cele două tablouri, *Nașterea lui Venus* și *Primăvara*, au fost păstrate în vila Castello a familiei Madici din Florența. Tablourile stăteau față în față în dormitorul lui Lorenzo di Pierfrancesco, vărul lui Lorenzo Magnificul. Poziționarea tablourilor în acest fel nu era deloc întâmplătoare, întrucât sfârșitul unui tablou este începutul altuia. Astfel, *Primăvara* se termină cu personajele Zephyr (zeu grec al vântului de Vest) și Chloris (Flora- zeița florilor și a primăverii), iar *Nașterea lui Venus* începe cu aceleași personaje. Tot în aceeași notă, *Nașterea lui Venus* se termină cu o pădure, iar *Primăvara* începe cu aceeași pădure[7].

Primăvara (Primavera), de Sandro Botticelli, a fost una dintre cele mai admirate lucrări. Semnificația acestei picturi nu este una foarte clară, fiind văzută de școlile interpretative, ca o serie de episoade. Astfel, în partea dreaptă a compoziției, Zaphyr, zeul vântului, o urmărește pe Chloris, care se transfigurează în zeița Flora, ca rezultat al îmbrățișării celor doi. În centrul compoziției se află zeița Venus, iar deasupra ei, Cupidon, legat la ochi. Venus apare în ipostaza de zeiță a iubirii și ca reprezentantă a forțelor creatoare ale naturii. În registrul din stânga, se află cele trei grații (personificări ale frumuseții feminine), iar în stânga acestora, zeul Mercur (mesagerul zeilor), care îndepărtează norul, vălul ce ascunde adevărul[8].

Mercur- după felul în care este reprezentat, prin postura sa duce cu gândul la scupturile artiștilor din Renașterea timpurie. Din acest fapt se poate deduce că Botticelli a luat postura lui Mercur, cu mâna în șold, dintr-o statuie contemporană[5].

Cele trei grații- reliefează capacitatea autorului de a reda mișcarea. Ele se țin de mână, dansând în cerc și plutesc, abia îndoind firele de iarbă. În ceea ce privește amplasarea lor, două dintre ele sunt orientate către privitor, iar una este orientate cu spatele, această grupare fiind tipicăpentru aceste personaje[9].

Personajul feminin Venus – este centrul de interes al lucrării si împarte compoziția în două zone, ca un ax de simetrie. Aceasta este îmbrăcată elegant, iar toată acțiunea se desfășoară în jurul ei. Abdomenul proeminent sugerează că este însărcinată, iar mirtul din spatele ei reprezintă dorințatrupească și nașterea de copii.

Zephyr și Chloris - zeul vântului, Zephyr, este redat în timp ce suflă spre Chloris. Trăsăturile acestuia scot în evidență delicatețea chipului nimfei, pe care se citesc surprinderea și frica. Astfel, Chloris se preschimbă în zeița primăverii, iar în clipa metamorfozei din gură îi iese o ramură înflorită[10].

Florile scot în evidență personajele mitologice, pe care Botticelli le redă cu măiestrie. Redarea naturalistă a florilor de primăvară, care cresc pe o pajiște luxuriantă, se împletește cu imaginația, dând impresia că personajele evoluează pe fundalul unei tapiserii.

De cealaltă parte, subiectul tabloului *Nașterea lui Venus (Nascita di Venere)* este unul foarte clar: zeița Venus stă în picioare pe o scoică, abia născută din mare fiind împinsă la mal de două divinități ale vântului sub o ploaie de trandafiri[11] .

---

[5] Edgar Wind, *Pagan Mysteries in the Renaissance*., Faber & Faber, Londra, 1958, pp. 90-92.

[6] Aby Warburg, *The Renewal of Pagan Antiquity*, Getty Research Institute, 1999, p. 133.

[7] *Sandro Botticelli despre amorul omenesc și amorul ceresc: „Primăvara" și „Nașterea lui Venus"*, http://www.istoriesicivilizatie.ro/sandro-botticelli-despre-amorul-omenesc-si-amorul-ceresc-primavara-si-nasterea- lui-venus/, accesat la 09 noiembrie 2024.

[8] Stephen Farting, *op.cit.*, p. 159.

[9] *Ibidem.*

[10] *Ibidem.*

[11] Ernst H. Gombrich, *Istoria Artei*, Editura ART, București, 2012, p. 396.

Fig. 1. *Primăvara (Primavera)* de Sandro Botticelli (Sursa: www.Wikipedia.ro)

În centrul compoziției este zugrăvită zeița nou-născută Venus, iar în partea stânga zeul vântului Zephyr suflă spre ea, vântul fiind redat de linii care radiază din gura acestuia. El este în aer și poartă în mâna stângă o femeie tânără, cel mai probabil aceasta fiind Chloris. În dreapta, o nimfă o așteaptă la mal pe zeiță cu o mantie purpurie.

Artistul a redat-o atât de frumos pe Venus, încât abia se remarcă ciudata lungime a gâtului, umerii ușor căzuți și stângăcia cu care brațul stâng se articulează pe lângă corp[11]. Tocmai aceste asimetrii create în ceea ce privește anatomia umană, sporesc frumusețea și armonia operei, dând impresia unei creaturi tandre și delicate.

În Renaștere semnificațiile ascunse ale culorilor se transmit si epocilor post-medievale, însă într-o măsură mult mai restrânsă[12].

J. W. Goethe a făcut o analiză amplă asupra modului în care culoarea influențează viața cotidiană. Acesta a observat cum popoarele cu temperament expansiv preferă culorile tari și calde, pe când popoarele din zonele moderne preferă galbenul pal, iar popoarele primitive optează pentru cinabru (vermillonul mai întunecat). De asemenea, acesta face și referințe la unele semnificații simbolice vechi, cum ar fi purpura antică, roșurile și galbenurile medievale și renascentiste[13]. Astfel, simbolul cromatic devine un semn, o convenție menită să transmit aluzii și chiar informații.

Simbolistica cromatică în cele două tablouri ale lui Botticelii, menționate anterior, este specifică renașterii. Astfel, în tabloul *Primăvara* culoarea dominantă este verdele, aceasta se regăsește pe fundal și compune pădurea. Conform afirmațiilor lui Liviu Lăzărescu în *Culoarea în artă*, verdele simbolizează natura, tinerețea, vitalitatea, fertilitatea și spernța. Albul ce se regăsește la veșmintele nimfelor, veșmântul lui Venus și al lui Chloris, denotă lumina, puritatea, virtutea. Vermillonul de pe mantia lui Venus redă dorința, erotismul și dominația, iar roșul care se regăsește pe hainele lui Mercur arată pasiunea, forța, dinamismul și iubirea. Albastrul cu care este conturat personajul Zephyr, cât și bolta cerească, foarte puțin vizibilă, semnifică infinitul, iubirea calmă și fidelitatea. De

[12] Liviu Lăzărescu, *Culoarea* în artă, Editura Polirom, Iași, 2009, p.74.

[13] *Ibidem*.

Fig. 2. *Naşterea lui Venus* de Sandro Botticelli (Sursa: www.Wikipedia.ro)

asemenea, în *Naşterea lui Venus* culorile dominante sunt albastrul şi verdele. Artistul foloseşte aceeaşi paletă cromatică pe care a utilizat-o la redarea tabloului mai sus menţionat.

În realizarea operelor sale, pictorul foloseşte un colorit viu şi creează o lume ireală, idilică plină de simboluri şi sensuri ascunse, în care personajele sale feminine devin adevărate idealuri de frumuseţe.

Moştenirea artistică a lui Botticelli a fost redescoperită în secolul al XIX-lea, când criticii şi istoricii de artă au început să îl aprecieze drept unul dintre cei mai mari artişti ai Renaşterii italiene. În timp ce Botticelli a fost oarecum uitat după moartea sa, lucrările sale au reînceput să fie apreciate pentru frumuseţea lor atemporală şi pentru modul în care îmbină idealurile estetice ale antichităţii cu sensibilitatea renascentistă. Astăzi, Botticelli este considerat un simbol al Renaşterii florentine, iar lucrările sale sunt expuse în cele mai mari muzee ale lumii.

Concluzionând Sandro Botticelli este un „geniu" al perioadei Renascentiste, acest lucru fiind dovedit prin celebrele tablouri lăsate de pictor posterităţii, cele mai cunoscute dintre ele sunt cele menţionate mai sus- *Primăvara* şi *Naşterea lui Venus*. Culorile prin care au fost realizate aceste tablouri pătrund în sufletul privitorului, transmiţând sentimente profunde de iubire, drăgălăşenie, delicateţe, distracţie şi dramă. În prezent ele pot fi admirate la Galeria Uffizi din Florenţa, Italia.

BIBLIOGRAFIE

1. Botticelli, The pocket library of great art, USA, 1953

2. FARTING, Stephen, *Istoria artei dela pictura rupestră la arta urbană*, Editura Rao, Bucureşti, 2020

3. FRONTISI, Claude, *Istoria vizuală a artei*, Editura Rao, Bucureşti, 2003

4. GOMBRICH, Ernst H., *Istoria Artei*, Editura ART, Bucureşti, 2012

5. LĂZĂRESCU, Liviu, *Culoarea* în *artă,* Editura Polirom, Iaşi, 2009

6. LIGHTBOWN, Ronald, *Sandro Botticelli: Life and Work*, University of California Press, Berkeley, 1978

7. WARBURG, Aby, *The Renewal of Pagan Antiquity*, Getty Research Institute, 1999

8. WIND, Edgar, *Pagan Mysteries in the Renaissance*., Faber & Faber, London, 1958

SURSE ELECTRONICE

1. *Sandro Botticelli despre amorul omenesc şi amorul ceresc: „Primăvara" şi „Naşterea lui Venus"*, http://www.istoriesicivilizatie.ro/sandro-botticelli-despre-amorul-omenesc-si- amorul-ceresc-primavara-si-nasterea-lui-venus/, accesat la 09 noiembrie 2024.

Diana-Alexandra PELMUȘ

Sinodul al VII-lea Ecumenic (Niceea II – 787). Fundament teologic și importanță pentru arta creștină

Introducere

Sinodul al VII-lea Ecumenic, cunoscut sub numele de "Al doilea Sinod de la Niceea (787)", ocupă un loc central în istoria Bisericii creștine, întrucât a formulat în mod definitiv învățătura ortodoxă despre cinstirea sfintelor icoane. Acesta a fost ultimul sinod ecumenic recunoscut atât de Biserica Ortodoxă, cât și de Biserica Romano-Catolică, și a pus capăt oficial controversei iconoclaste, una dintre cele mai profunde crize teologice, politice și culturale ale Imperiului Bizantin.[1]

Din perspectiva teologiei și a artei sacre, Sinodul al VII-lea nu reprezintă doar o hotărâre disciplinară, ci o reafirmare a dogmei Întrupării, care legitimează reprezentarea vizuală a lui Hristos și a sfinților în cultul Bisericii.[2] *(Figura 1)*

Contextul istoric al iconoclasmului

Iconoclasmul bizantin a apărut în prima jumătate a secolului al VIII-lea, fiind inițiat oficial de împăratul Leon al III-lea Isaurul (717–741). Acesta a interzis cultul icoanelor, considerându-l o formă de idolatrie, invocând interpretări literale ale Decalogului și influențe religioase externe (iudaism și islam).[3]

Politica iconoclastă a fost intensificată sub Constantin al V-lea (741–775), care a convocat sinodul de la Hieria (754). Acest sinod a condamnat icoanele, însă nu a fost recunoscut ca ecumenic, deoarece nu au participat patriarhii legitimi ai Bisericii și nu a fost receptat de întreaga Biserică.[4]

Potrivit Pr. Prof. Dr. Viorel Ioniță, iconoclasmul nu a fost doar o dispută teologică, ci și un instrument politic, prin care împăratul încerca să controleze viața bisericească și monahismul, mari apărători ai icoanelor.[5]

Convocarea Sinodului al VII-lea Ecumenic

Succesorul lui Leon al IV-lea, fostul împărat iconoclast, a fost fiul său Constantin al VI-lea (780-797), minor de 10 ani și care va domni multă vreme sub regența mamei sale Sfânta Irina. Rămasă regentă, Irina pregătește cu răbdare și abilitate restabilirea cultului icoanelor. O schimbare bruscă în problema icoanelor ar fi fost periculoasă, deoarece cei mai mulți funcționari de stat și din Biserică erau iconoclaști, fie din convingere, fie din oportunism.

Planurile Irinei au devenit evidente pentru guvern în 784, când ea a reușit să înlăture din scaunul patriarhal pe Paul, ales sub Leon al IV-lea, și l-a pus pe Tarasie, un laic, secretarul împărătesei, om cultivat, și cu o bună formație teologică, dar și cu simț politic. La 25 decembrie 784, Tarasie este instalat patriarh și încep pregătirile pentru un nou sinod ecumenic care să restabilească dreapta credință.[6]

Astfel, la 31 iulie 786, sinodul se deschide în Biserica Sf. Apostoli din Constantinopol, dar își suspendă repede lucrările din cauza opoziției armatei, credincioase memoriei defuncților împărați iconoclaști.

Sinodul al VII-lea ecumenic se deschide însă cu un an mai târziu, în 787, și are loc la Niceea (provincia Bitinia, Asia Mică) între 24 septembrie și 13 octombrie 787, oraș cu profundă semnificație simbolică pentru istoria creștinismului, în Biserica Sfânta Sofia, după ce împărăteasa, simulând un atac arab

[1] Pr. Prof. Univ. Dr. Viorel Ioniță, *Istoria bisericească universală*, vol. I, Editura Basilica, București, 2010, p. 312.

[2] *Ibidem*, p. 315.

[3] Jaroslav Pelikan, *The Christian Tradition*, vol. II, University of Chicago Press, 1974, p. 98.

[4] Pr. Prof. Univ. Dr. Viorel Ioniță, *op. cit.*, p. 318.

[5] *Ibidem*, p. 320.

[6] Pr. Prof. Ioan Rămureanu, *Istoria Bisericească Universală*, vol. I, EIBMBOR, București, 1992, p. 402.

în Orient, deplasează trupele iconoclaste din capitală și le înlocuiește cu altele iconofile din Thracia. Au participat aproximativ 350 de episcopi și un mare număr de monahi, precum și reprezentanți ai papei Adrian I, fapt ce a conferit sinodului caracter ecumenic deplin. Împăratul Constantin și mama sa Irina nu au fost prezenți, ci reprezentați prin doi înalți demnitari, în calitate de observatori. Până la 13 octombrie au avut loc 7 ședințe, iar ședința de închidere, a 8-a, a avut loc la Constantinopol în palatul Magnavra, împăratul și împărăteasa fiind de față și semnând hotărârile sinodului.[7]

Învățătura dogmatică despre icoane

Hotărârea fundamentală a Sinodului al VII-lea constă în distincția clară dintre adorare (latreia) și cinstire (proskynesis). Sinodul afirmă că: „Cinstirea adusă icoanei trece la prototip".[8]

Astfel, icoanele nu sunt adorate, deoarece adorarea aparține numai lui Dumnezeu, ci sunt cinstite ca semne vizibile ale realităților duhovnicești.[9]

Argumentul central este dogma Întrupării: întrucât Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om real, vizibil și istoric, El poate fi reprezentat iconografic fără a altera natura Sa divină.[10] Această idee este dezvoltată magistral de Sfântul Ioan Damaschin, ale cărui scrieri au constituit fundament teologic pentru hotărârile sinodale.[11] *(Figura 2)*

Importanța Sinodului pentru arta sacră și importanța doctrinară a icoanelor

Sinodul al VII-lea Ecumenic a avut consecințe decisive asupra dezvoltării artei bizantine și post-bizantine. Prin legitimizarea icoanei, Biserica a afirmat că imaginea nu este decor, ci mărturisire de credință în formă vizuală.[12]

Conform lui Leonid Uspensky, icoana devine după 787 „o expresie dogmatică a Bisericii, supusă acelorași rigori ca și teologia scrisă".[13] Această concepție va influența decisiv iconografia ortodoxă, inclusiv tradiția românească medievală și brâncovenească.

Icoanele sunt necesare și esențiale pentru că apără învățătura deplină și dreaptă asupra Întrupării. Deși Dumnezeu nu poate fi reprezentat în Natura Lui eternă ("...nimeni nu L-a văzut pe Dumnezeu, Ioan 1, 18), El poate fi totuși zugrăvit pur și simplu pentru că "s-a făcut Om întrupat". Pot fi deci făcute imagini materiale ale Aceluia care a luat un trup material. Luând un trup material, Dumnezeu a dovedit că materia poate fi mântuită. El a îndumnezeit materia, făcând-o purtătoare de Duh, astfel că, dacă trupul poate deveni un locaș al Duhului, tot astfel o pot face și lemnul sau culoarea, deși în mod diferit.

Sf. Ioan Damaschin afirmă că "*Eu nu mă închin materiei, ci Creatorului materiei, Care pentru mine S-a făcut material și a binevoit să sălășluiască în materie, Care prin materie a înfăptuit mântuirea mea*."[14]

Al șaptelea Sinod Ecumenic a susținut poziția iconodulilor (numiți și "cinstitorii icoanelor") în anul 787 d.Hr. Părinții au proclamat: Icoanele să fie cinstite „nu [cu] cinstirea adevărată, care după credinţă se cuvine numai dumnezeirii [Sfintei Treimi], ci [tot așa] cum se face cu semnul Sfintei și de viaţă făcătoarei Cruci, cu Sfintele Evanghelii, și cu toate lucrurile sfinte".

Doctrina cu privire la icoane este legată de învățătura ortodoxă conform căreia întreaga Creație a lui Dumnezeu trebuie răscumpărată și sfințită, atât cea spirituală cât și cea materială.

Receptarea și consecințele sinodului

Deși hotărârile sinodului au fost contestate temporar în Apus (mai ales în mediul carolingian), ele au fost ulterior acceptate, iar Sinodul al VII-lea a fost recunoscut ca ultimul sinod ecumenic al Bisericii nedespărțite.[15]

---

[7] Norman P. Tanner, *Decrees of the Ecumenical Councils*, vol. I, Georgetown University Press, 1990, p. 135.

[8] *Hotărârile Sinodului al VII-lea Ecumenic*, în Norman P. Tanner, *op. cit.*, p. 137.

[9] Pr. Prof. Univ. Dr. Viorel Ioniță, *op. cit.*, p. 323.

[10] Sf. Ioan Damaschin, *Tratat contra iconoclaștilor*, EIBMBOR, București, 1998, p. 56.

[11] *Ibidem*, p. 60.

[12] Ioan I. Ică Jr., *Canonul Ortodoxiei*, Deisis, Sibiu, 2008, p. 214.

[13] Leonid Uspensky, *Teologia icoanei*, Editura Anastasia, București, 1994, p. 43.

[14] Sf. Ioan Damaschin, *op.cit*.

[15] Jaroslav Pelikan, *op. cit.*, p. 112.

În Ortodoxie, prăznuirea mai generală a tuturor celor ce au luptat pentru restabilirea cultului Sfintelor Icoane şi a credinţei ortodoxe este rânduită anual în prima duminică din Postul Mare, numită Duminica Ortodoxiei, ca simbol al biruinței dreptei credințe asupra ereziei.[16] Sfinţii Părinţi de la al șaptelea Sinod Ecumenic sunt prăznuiţi la 11 octombrie.

Alte canoane

Sinodul a mai dat și 22 de canoane în vederea remedierii abaterilor întâmplate în timpul perioadei iconoclaste. Se interziceau conducătorilor laici, în primul rând împăraților, să se mai amestece în problemele religioase, care sunt de competența Bisericii. Neamestecul puterii laice în treburile interne, principiu susținut cu vehemență de călugării studiați, a fost cerut de Sinodul de la Niceea.

S-a mai hotărât ca moaștele Sfinților să fie așezate în toate bisericile, unde acestea lipseau. Mănăstirile care fuseseră transformate în cazărmi ori arsenale ori chiar desființate, erau restabilite și se prevedeau pedepse pentru cei care ar mai întreprinde ceva împotriva lor. Pe de altă parte, s-a hotărât respectarea principiului stabilit de Iustinian în legătură cu demixtarea mănăstirilor. S-au prevăzut, de asemenea, măsuri pentru ridicarea moralității clerului condamnându-le simonia.

Concluzie

Sinodul al VII-lea Ecumenic nu a fost doar o rezolvare a unei controverse liturgice, ci o reafirmare a teologiei Întrupării și a rolului imaginii în viața Bisericii. Pentru arta sacră, acest sinod constituie fundamentul dogmatic al iconografiei ortodoxe, conferindu-i statutul de „teologie în culori”.

Anexe

Figura 1. Reprezentare artistică a Sinodului al VII-lea Ecumenic

Această miniatură bizantină din Menologionul lui Vasile al II-lea, sec. X, prezintă soborul episcopilor la Niceea în timpul sinodului din 787, cu patriarhul Tarasie și împăratul (sau reprezentanții lui), și simbolic imaginea unui iconoclast înlăturat. Icoana este prezentată ca mărturie a biruinței dreptei credințe asupra iconoclasmului.

Sursa: https://en.wikipedia.org/wiki/Second_Council_of_Nicaea, accesat pe 23 martie 2026.

Figura 2. Sfinții părinți ai celui de-al doilea conciliu de la Niceea, icoană rusă din sec. al XVII-lea.

Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Al_doilea_conciliu_de_la_Niceea, accesat pe 23 martie 2026.

Bibliografie

1. DAMASCHIN, Sf. Ioan, *Tratat contra iconoclaștilor*, EIBMBOR, București, 1998.
2. ICĂ, Ioan I. Jr., *Canonul Ortodoxiei*, Deisis, Sibiu, 2008.
3. IONIȚĂ, Pr. Prof. Univ. Dr. Viorel, *Istoria bisericească universală*, vol. I, Editura Basilica, București, 2010.
4. PELIKAN, Jaroslav, *The Christian Tradition*, vol. II, University of Chicago Press, 1974.
5. RĂMUREANU, Pr. Prof. Ioan, *Istoria Bisericească Universală*, vol. I, EIBMBOR, București, 1992.
6. TANNER, Norman P., *Decrees of the Ecumenical Councils*, vol. I, Georgetown University Press, 1990.
7. USPENSKY, Leonid, *Teologia icoanei*, Editura Anastasia, București, 1994.

[16] Pr. Prof. Univ. Dr. Viorel Ioniță, *op. cit.*, p. 327.

Cornel MANOLESCU

175 de ani de la nașterea lui Spiru Haret, *„Omul școlii românești”*

Spiru Haret a fost matematician, astronom și pedagog.

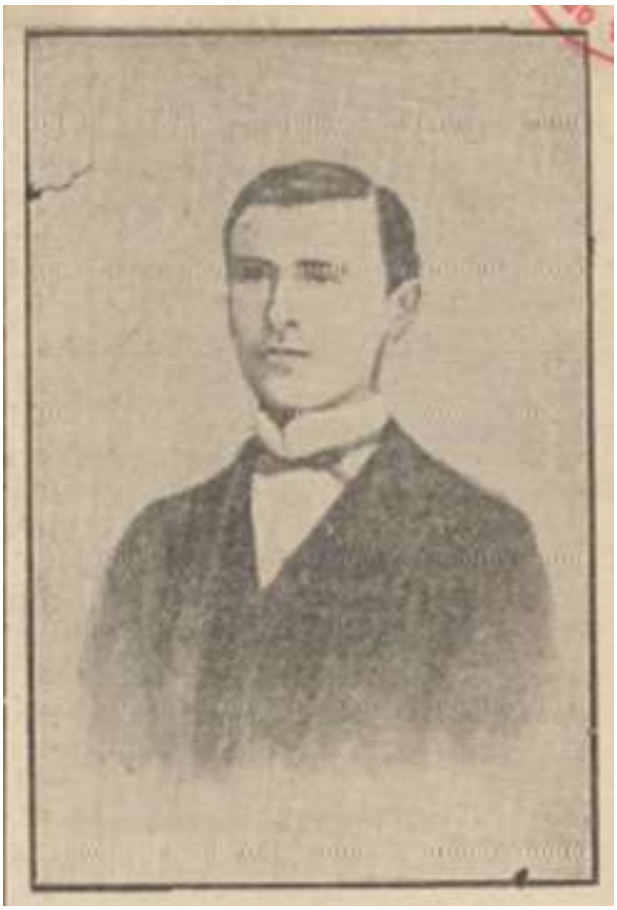
DATE BIOGRAFICE

Spiru Haret, fiul lui Costache și al Smarandei Haret s-a născut pe 15 februarie 1851, la Iași. Tatăl său a fost judecător la Tribunalul Iași și la Dorohoi. A urmat clasa I-a primară la Dorohoi, casa a II-a, a III-a și o parte din clasa a IV-a la școala din Sărărie-Iași. A terminat clasa a IV-a la școala „Vopselei de Verde’’ din București, având la toate obiectele de studiu „eminența’’.

Între anii 1859 și 1869 a fost bursier la Liceul „Sfântul Sava’’ din București, unde a luat și bacalaureatul.

Între 1869–1974 a fost student la Universitatea din București, unde și-a luat licența în științele fizico-matematice.

În anul 1875, cu o bursă, a plecat la Paris, s-a înscris la matematici, a urmat un an de studii și și-a pregătit a doua licență în științe fizice. La 30 ianuarie 1876 a susținut teza de doctorat la Sorbona – Paris, cu tema: „*Despre invariabilitatea marilor axe ale orbitelor planetare.*

Spiru Haret în 1869 (la 18 ani).
Foto: „Viitorul”, 12.06.1935

Spiru Haret (la maturitate).
Foto: ro.Wikipedia.org

Întors de la Paris, a fost numit profesor de matematică la gimnaziul ,,Mihai Bravu'' din București. La 3 aprilie 1878 a fost numit suplinitor la catedra de mecanică rațională de la Facultatea de Științe, pentru ca la 15 septembrie 1878, să fie numit cu titlu provizoriu la Universitatea din Iași. Va deveni membru corespondent al Academiei Române la 3 iulie 1879.

A îndeplinit următoarele funcții:

- provizoriu conservator la Muzeul de Antichități din București, 31 ianuarie – 1 martie 1881;
- profesor de matematici la Seminarul ,,Nifon Mitropolitul'' în anul 1881;
- profesor de mecanică rațională la Școala de Ofițeri de Artilerie și Geniu, 1881 – 1886;
- profesor definitiv la Universitatea din Iași, 14 ianuarie 1882.

La 2 martie 1882 se înscrie în Partidul Liberal.

Între 1882 – 1911 a fost profesor de algebră superioară și geometrie analitică la Școala de Poduri și Șosele.

P.S. Aurelian îl numește inspector general al *școalelor* la 4 mai 1883, iar între 1885 și 1888 a fost secretar general al Ministerului de Instrucție. În anul 1895 a fost ales deputat de Ilfov.

A fost ministru la Culte și Instrucțiune Publică, în mai multe perioade:

- 11 februarie 1901 – 20 decembrie 1904, guvernul Dimitrie A. Sturza;
- 12 martie 1907 – 27 decembrie 1908, guvernul Dimitrie Sturza;
- 27 decembrie 1908 – 4 martie 1909, guvernul Ion I.C. Brătianu;
- 4 martie 1909 – 28 decembrie 1910, guvernul Ion I.C. Brătianu.

În mai 1905 Spiru Haret a înființat Revista generală a Învățământului, iar în 1910 a publicat lucrarea ,,Mecanique sociale''. În anul 1912 a participat la înființarea Universității Populare din București alături de dr. C. Istrati și dr I. Cantacuzino.

POLITICA ȘCOLARĂ

Ocupând departamentul instrucțiunii publice, timp de 10 ani dintr-o perioadă de 14 ani, a avut răgazul să-și înfăptuiască ideile. Haret a abordat în mod realist și curajos problema gratuității și obligativității învățământului. Acestea erau formale în condițiile sărăciei majorității populației. De aceea a luat o serie de măsuri cum ar fi creearea de cantine școlare, a fondului de ajutor al copiilor săraci, modificarea orarului școlilor rurale pentru a da posibilitatea copiilor de săteni să-și ajute părinții o jumătate de zi fără să neglijeze școala.

A depus eforturi susținute pentru crearea condițiilor care să permită creșterea numărului de posturi și a numărului de școli. Învățământul public trebuie să înceteze a fi numai teoretic. În mediul rural se va introduce învățământul practic agricol. Sunt luate măsuri pentru cultura viermilor de mătase, creșterea albinelor, înființarea de mici pepiniere pe lângă școli. S-a fixat o zi pentru sădirea pomilor. O altă cale de pregătire a elevilor pentru viață a fost introducerea lucrului manual.

Pentru rezolvarea problemei cadrelor, el a acordat o atenție deosebită învățământului rural primar. Absolvenții școlilor normale trebuiau să fie și dascălii micilor vlăstare și îndrumătorii sătenilor. Acestui scop i-a corespuns introducerea în aceste școli a învățământului agricol și înzestrarea lor cu terenuri de cultură pentru practica agricolă. Durata studiilor în aceste școli s-a mărit de la 5 ani la 6 ani. În planul de învățământ se renunță la studierea unei limbi străine. Învățământul secundar fusese reglementat prima dată prin legea din 5 decembrie 1864, apoi prin legile din 17 martie 1879, 6 martie 1883, 28 mai 1892 și 29 mai 1892.

Prin reforma haretiană din anul 1898, învățământul secundar se va prelungi de la 7 la 8 ani, împărțit în două cicluri:

a) cel inferior (gimnaziu) de 4 ani, care forma treapta inferioară a liceului;

b) cel superior (liceul) cu o secție clasică (cu latina și greaca), fără matematici și cu puține cunoștințe de fizică-chimie, o secție reală și o secție modernă.

Ciclul inferior se încheia cu examen de absolvire, iar cel superior cu examen de diplomă. A fost înlăturat examenul de bacalaureat.

Prin legea din 1898, gimnaziul cu patru clase capătă o programă de sine stătătoare, absolvenții lui putând trece în școlile practice.

Trifurcarea liceului a stârnit aprinse discuții. Haret a argumentat această măsură. El a arătat că această împărțire pe trei secții ține seama de aptitudinile școlarilor, îi îndrumă acolo unde fiecare are chemare.

În secția reală locul de frunte îl ocupau matematicile, fizica și științele naturale, iar în cea clasică limbile latină și greacă. Secția modernă era, de fapt, secția clasică în care limba elină era înlocuită prin științele fizice și naturale după programa secției reale. Secția modernă era intermediară între primele două. Erau comune pentru cele trei secții limba română, istoria patriei, istoria universală, limba franceză, limba germană, noțiuni de psihologie, de logică, de economie politică, drept uzual și instrucție civică, muzică vocală și gimnastică.

Legea a pus un accent deosebit pe necesitatea însușirii cunoștințelor practice.

Prin reforma de la 1898 s-a creat un nou sistem de învățământ secundar având la bază un curs superior cu trei secțiuni. Sistemul a fost adoptat după 1900 și în Germania, Franța și Austria.

Sistemul de recrutare a cadrelor didactice secundare era cel aprobat prin legile din 1864 și 1879 și consta în ocuparea catedrelor prin concurs. Reforma din 1898 preconiza sistemul tabelelor de capacitate. În baza unor examene de capacitate susținute la trei ani, se alcătuiau tabele în ordinea meritelor.

Numirea ca titular se făcea în ordinea locurilor ocupate pe tabelele de capacitate.

S-a înființat seminarul pedagogic universitar, care dădea profesorilor cunoștințe de pedagogie, pe lângă cele de specialitate.

S-au adus îmbunătățiri sistemului de transferare a cadrelor didactice asigurându-se astfel o mai mare stabilitate a corpului didactic.

Haret a contestat rostul examenului de bacalaureat. El a propus înlocuirea lui cu o probă ,,mult mai simplă''.

Haret a propus schimbări fundamentale în programele școlare. Prima modificare substanțială a programelor pentru învățământul primar a fost adusă prin legea din 1893, când s-a introdus în mod oficial învățământul intuitiv.

Prin aceeași lege s-au introdus desenul, lucrul manual iar la băieți și gimnastica.

Pe baza directivelor lui Haret s-a făcut o însemnată reducere programei analitice a învățământului primar. Pe lângă reducerea capitolelor despre numerela complexe, înfăptuită deja la 1897, s-a redus calculul cu fracții ordinare, iar în 1903 s- a făcut o însemnată simplificare în legătură cu studiul limbii române. S-au înlăturat abstracțiunile de mai înainte și s-a lăsat copiilor mai mult timp de a face legătura cu limba însăși. Conform noilor programe din 1903, regulile gramaticale se deduceau din limbă.

Prin decizia din 24 mai 1901, Haret fixează pentru toate școlile un singur abecedar și o singură carte de citire. Începând cu anul școlar 1908 – 1909 se trece la tipărirea a două abecedare, unul pentru școlile rurale și altul pentru cele urbane. Cele două abecedare aveau părți comune, dar cel pentru mediul rural era simplu. Prin decizia din 23 august 1908 li s-a dat profesorilor dreptul de a alege manualele ce li se păreau corespunzătoare din mulțimea de manuale aprobate. În privința manualelor, a urmărit alte două idei: scăderea prețului acestora și sprijinirea cu fonduri a copiilor săraci spre a-și procura cărțile trebuincioase.

Haret a pus baze solide învățământului professional prin legea din 31 martie 1899 și prin legea din 9 iulie 1901. Prin legea din 1898 se acorda o mai mare autonomie învățământului superior.

O altă latură a reformei, de mare actualitate a fost încurajarea cercetării științifice. El a întocmit un proiect de lege prin care se înființa o Comisie istorică a României. Proiectul devine lege în februarie 1910. De asemenea s-a reglementat și învățământul privat prin legea din 3 decembrie 1904.

Lui Haret îi revine meritul înființării a 1300 de școli (ceilalți 49 de miniștrii care au fost de la 1864 până la 1910 au înființat împreună 1508 școli).

Haret are un merit deosebit în întărirea rolului ,,Casei Școalelor'', instituție economică, pedagogică și culturală, căreia i se datorează construirea de localuri de școli, dotarea acestora cu material didactic, înființarea de biblioteci școlare, înzestrarea școlilor cu terenuri de cultură (prin legea din 1908), tipărirea de cărți didactice, răspândirea cunoștiințelor științifice, acordarea de împrumuturi cadrelor didactice, etc.

De numele lui Haret se leagă organizarea activității extrașcolare a cadrelor didactice prin conferințe populare, înființarea de bănci populare, înființarea revistei „Albina”, precum și a „Revistei generale a învățământului” apărută la 1 mai 1905. Chiar în perioadele când nu era ministru, Haret a participat la viața școlii, așa cum dovedesc congresele didactice. S. Haret avea mare respect pentru corpul didactic, pe care-l consulta în toate problemele.

El și-a câștigat un mare prestigiu, fiind considerat „cel mai patriot și mai popular ministru pe care l-a avut școala românească”.

Spiru C. Haret a decedat pe 17 decembrie 1912, la București. Ceremonia religioasă a avut loc Miercuri 19 Decembrie 1912, ora 2 după amiază. Este înmormântat la cimitirul Bellu.

BIBLIOGRAFIE

- „Adevărul”, 1888 – 1950, București.
- „Dimineața”,1904 – 1937, București.
- „Universul”, 1885 – 1951, București.
- „Viitorul”, 1907 – 1945, Bucureți.
- „Miniștrii Învățământului, de la Cuza – până astăzi”, *Nicolae Gonț (coordonator), Cornel Manolescu, Maria Nițu, Laurențiu Comănescu, Editura „Universitatea pentru toți”, Slatina 2003.

D-na Ana Spiru C. Haret, d-na Caterina Popescu, d-na și d. M hail C. Haret, d-na Nina Gold și d. Iosef Gold cu copiii, d-na Eugenia Iorgulescu, d-na Elena Monteoru, d-na și d. D. Hariton cu copii, d-na și d. Colonel Gh. Prassa cu copii, d-na Caterina Petrescu cu copiii, d-na și d. Pompiliu Elisde cu copiii.

Familiile: St. Spirescu, C. Manea, Em. Miclescu, George Lucasevici, Iorgulescu, dr. C. Angheleseu, Lascăr L. Catargi, Petre Constantinescu, Nicolae Hariton, Bertumi, Georgescu, Atanasie Cătunescu, Mircea Cătunescu, dr. M. Păvănescu, Morgos, Căpitan Rujinschi, dr. C. Daniel, Christodorescu, Al. Donescu, au nemărginita durere a anunța perderea prea iubitului lor

Spiru C. Haret

ceremonia religioasă va avea loc Mercuri 19 Decembrie 1912 ora 2 după amiază.

Cortegiul va porni de la locuința defunctului din str. Verde No. 17, la cimitirul Șerbar-Vodă (Bellu).

Această ține loc de ori-ce invitație.

București, 17 Decembrie, 1912

„Viitorul”, 19.12. 1912.

Sursa: https://www.salvaticopiii.ro/Afla-mai-multe/Noutati/Spiru-Haret%2C-ministrul-educatiei-care-a-revolution

Nicolae DUMITRANA

Igiena școlară din mediul rural, în discursul medical din județele Olt și Romanați, la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea

Județele Olt și Romanați erau la acea vreme predominant rurale, cu o economie bazată pe agricultură. Majoritatea școlilor funcționau în sate, cu mijloace materiale reduse, ceea ce afecta condițiile de igienă. În orașe precum Slatina și Caracal, liceele și gimnaziile aveau clădiri dedicate și dotări mai bune, dar contrastul cu mediul rural era evident.

Multe școli sătești erau instalate în case închiriate sau anexe parohiale, insuficient aerisite și iluminate. Reformele ministrului Spiru Haret (1897–1910) au impus construcția de localuri noi după norme igienice: amplasament uscat, ferestre mari, încăperi aerisite, curți pentru gimnastică. Totuși, aplicarea era lentă; la 1900, o parte importantă din școli nu respectau aceste cerințe. Igiena şcolilor, din cele două judeţe, nu se afla într-o stare bună, deşi acestea ar fi trebuit să constituie un model demn de urmat de populaţia rurală. Majoritatea şcolilor, pe lângă faptul că erau insuficiente pentru numărul de elevi ce le frecventau, erau insuficient iluminate şi aerisite, după cum reiese din raportul medicului primar al judeţului Romanaţi din anul 1887: „Acele localuri de şcoală cu câteva excepţii sunt cu totul în contra regulamentelor igienice, cu puţină lumină şi aer şi insuficiente pentru numărul de elevi ce trebuie să le frecventeze”. Aceste probleme erau cunoscute şi la nivel central, întrucât directorul general al Serviciului sanitar, doctorul Iacob Felix, se plângea, în anul 1893, că igiena şcolară lasă de dorit. „Sunt încă şi şcoli primare urbane în care un elev nu dispune de 1,5 m^3 de aer şi şcoli primare rurale în care elevul nu are nici un 1m^3 de aer. Curăţenia claselor, mai cu seamă a latrinelor de pe la şcoli, este foarte departe de ceea ce ar trebui să fie. Un rău mare în privinţa asta e acela de a se învoi directorului şcolii ca să-şi aleagă pentru locuinţa sa camerele cel mai bune, mai mari şi mai luminoase, lăsând pentru clase încăperile cele mai proaste. Din pricina aceasta, elevii sunt nevoiţi să stea înghesuiţi în bănci şi în picioare sau sunt împărţiţi în două serii, din care fiecare are a frecventa şcoala câte o jumătate de zi. În multe clădiri şcolare, zidite anume în acest scop, clasele sunt lipsite de lumina trebuitoare.” În plasa Mijlocul, din judeţul Olt, în anul 1886 existau câteva şcoli model, construite recent, unele din cărămidă, dar cele mai multe din scânduri, spaţioase, tencuite şi văruite. Dintre acestea două funcţionau la Buzeşti şi Cireaşov, iar şcoala din Coteana nu era încă terminată datorită costurilor ridicate ce întreceau cu mult veniturile comunei, dar urma să fie terminată în cursul anului următor, această şcoală devenind cea mai vastă şi mai bună şcoală din toată plasa. Pe lângă aceste şcoli mari, existau altele mai mici şi în alte comune, toate în bune condiţii de igienă, fiind construite recent. Cele vechi funcţionau în „case ţărăneşti simple, fără aer şi fără lumină, cu totul improprii pentru acest scop”. În alte localităţi situaţia era şi mai gravă deoarece nu existau şcoli, cum era în comuna Dobroteasa, judeţul Olt, care deşi era o comună foarte populată nu dispunea de un local pentru şcoală. Şcoala se afla într-un cătun îndepărtat unde copiii nu puteau ajunge „deoarece erau în primejdie”, mai ales iarna, de a fi mâncaţi de lupi pentru că trebuiau să străbată o pădure deasă şi foarte mare şi „nişte dealuri adesea impracticabile”. Altă situaţie întâlnim în comuna Leoteşti, judeţul Romanaţi, unde, deşi era şcoală, copiii nu puteau merge pentru că nu aveau profesor, acesta plecând la Bucureşti fără a avea nici o autorizaţie. De aceea, doctorul Istrati considera că „analfabetismul nu se datora refuzului ţăranului român de a-şi da copiii la şcoală, ci faptului că la sate nu erau şcoli şi cadre didactice, că ţăranii nu aveau cu ce plăti cadrele didactice, că nu aveau cu ce îmbrăca copiii în timpul rece”.

În circumscripţia Celei din judeţul

Romanaţi, în anul 1921, starea clădirilor şcolare aflate în proprietatea comunelor şi în special cele închiriate, fie că nu se cheltuise nimic pentru întreţinerea lor, fie erau clădiri prea slabe, improprii a servi ca şcoli, era foarte proastă, în general, ruinate, nespaţioase şi murdare iar lipsa lor de îngrijire făcea să se mărească, odată cu fiecare an ce trecea, starea lor de ruină. Clădirile şcolare aflate în proprietatea ministerului de instrucţie erau clădiri moderne, solide, spaţioase şi bine luminate de geamuri mari. Pentru aceste clădiri, comitetele şcolare cheltuiau pentru văruire, punerea geamurilor sparte etc. Totuşi nici aici nu se cheltuia atât cât era nevoie ca să se facă toate micile reparaţii cauzate de funcţionarea şcolilor timp de un an, după cum reiese din raportul asupra igienei şcolare din anul 1921. Din acelaşi raport aflăm că, din punctul de vedere al curăţeniei, şcolile lăsau de dorit şi din cauză că, la nici una dintre ele, nu se găseau la intrare ştergători de noroi sau de praf. Erau şi şcoli care nu aveau nici un fel de gard, aceasta fiind considerată o cauză a faptului că nu se extinsese plantarea de pomi pe locurile unde se aflau şcolile.

Mobilierul şcolilor, pe lângă faptul că era insuficient, din cauza creşterii numărului de elevi, era şi deteriorat. Era nevoie ca numărul de bănci să crească iar mobilierul aflat deja în folosinţă mai putea fi utilizat mult timp dacă i se făceau reparaţiile necesare.

Starea sanitară şi igienică a elevilor era nesatisfăcătoare, copiii care frecventau şcoala tunşi, spălaţi, îmbrăcaţi îngrijit şi cu hainele în stare bună erau puţini, majoritatea erau îmbrăcaţi „sărăcăcios şi cu hainele rupte. În timpul iernii aceştia din urmă din lipsă de haine călduroase şi mai ales din lipsă de încălţăminte se retrag de la şcoală". Îmbrăcămintea elevilor se compunea din cojoc, pantaloni, opinci, căciulă şi cămaşă de pânză.

Hrana elevilor era aceeaşi cu cea a părinţilor lor, de aceeaşi calitate şi de multe ori insuficientă. Aceasta se compunea din: pâine, mămăligă, aceasta formând şi baza alimentaţiei, ceapa, varza murată, ardei uscaţi şi mai rar brânză de oi, carne, ouă sau lapte. Toate comunele acestei circumscripţii, prin aşezarea lor geografică, puteau avea un aliment foarte bun: peştele, însă, nu aveau posibilitatea să-l procure, nici săracii, pentru că, din cauza speculei, acesta era scump, nici locuitorii mai înstăriţi pentru că peştele odată prins era încărcat şi dus spre centrele din Craiova, Slatina, Râmnicu Vâlcea, etc, proprietarii şi arendaşii bălţilor nefiind obligaţi să rezerve o cotă parte şi pentru localnici.

În strânsă legătură cu o sănătate bună, pe lângă alimentaţie, este şi educaţia fizică, însă, profesorii nu acordau atenţia necesară din cauză că nici ei nu cunoşteau principiile acestei educaţii: „Elevii în mod instinctiv îşi fac educaţia fizică prin alergările, nu adesea lipsite de contuzii, şi jocurile lor obişnuite din sat". Unele cercuri înfiinţaseră echipe de cercetaşi care făceau excursii în orele libere, dar existau şi mai multe programe de exerciţii corporale.

Lucrul manual se preda în toate şcolile, dar numai o singură şcoală din toată circumscripţia avea sală de acest fel, restul făceau orele de lucru manual fie într-o sală obişnuită, fie în grădina şcolii, care era ori de pomi fructiferi ori de zarzavat. În clasă, copiii învăţau, în special, împletiturile de paie din care făceau pălării.

Starea sănătăţii elevilor în şcoală era precară, tuberculoza fiind frecventă sub toate formele, la fel paludismul foarte răspândit, în comunele din cele două judeţe dar şi sifilisul frecvent în unele cercuri ca: Osica de Sus, Cioroiu şi Osica de Jos.

În concluzie, la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, igiena școlară din Olt și Romanați era precară, mai ales în sate. Probleme majore: clădiri improvizate, lipsa apei curate, lipsa latrinelor corespunzătoare, boli endemice. Reformele lui Spiru Haret și presiunea igieniștilor (Iacob Felix, Nicolae Laugier ș.a.) au dus la progrese vizibile după 1900, mai ales în orașe și în școlile nou construite. Totuși, realitatea din teren a rămas neuniformă: în timp ce unele școli rurale din Olt și Romanați rămâneau în condiții rudimentare, altele începeau să beneficieze de infrastructură modernă.

Bibliografie:

1. *Monitorul Oficial*, 31 octombrie 1887, p.3926;
2 Iacob Felix, *Raport general asupra igienei publice şi asupra serviciului sanitar al regatului României pe anul 1893*, în *România Medicală*, An III, Bucureşti, 1895 p.57;
3. Monitorul Oficial, 24 octombrie 1887, p.3826
4. Ioan Negru, *Medici patrioţi despre igiena ţăranului român din trecut*, în *Munca sanitară*, Vol. XIX, Nr.3, 1971, p.181;
5. Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Olt, *Serviciul Sanitar al judeţului Romanaţi*, Nr.13/1922, p.125-126;
6. Ioana Dumitrana, *Socitatea rurală la sfârşitul epocii moderne*, Editura Didactic Pres, Slatina, 2008.

Elena CĂRĂUȘAN

GÂNDURILE UNUI PROFAN PE ALTARUL LUI BRÂNCUȘI

A vorbi despre Constantin Brâncuși este ca o înălțare la o frecvență mare în vibrația gândirii, este la fel ca să rezolvi o ecuație cu mai multe necunoscute, ecuația fiind artistul iar necunoscutele fiind acele brațe nebănuite care se unduiesc tainic în harul creației. Încercarea de a înțelege lucrările lui Brâncuși este începutul unui drum atât de larg, atât de imprevizibil, atât de sensibil, încât prima senzație este că te rătăcești, apoi plutești în imponderabilitate. Mintea caută o nișă de percepție unde respirația să se armonizeze cu înțelegerea.

Este un drum frământat al căutărilor, este dialogul tainic cioplitor – materialul de cioplit, când apare firesc dilema: Divinitatea a întrupat geniul în artist sau artistul caută drumul către Divinitate unde își poate găsi sinele? Este misterul lui Brâncuși!

Lucrările lui sunt rezultanta unei super-poziții a Imaginarului în oglindă cu realul, sunt o provocare în jocul minții obligată să alerge într-un spațiu multidimensional, un spațiu în continuă extindere. Pe măsură ce reușești să înțelegi cum o formă se pliază pe bucuria de a intuit simbolul ei, făcând un nou pas, realizezi că acea formă a dispărut, pentru a lăsa loc unei altei forme.

Lucrările lui Brâncuși au nevoie atât de spațiu, pentru a fi privite din toate unghiurile, pentru ca respirația să intre în rezonanță cu simbolul formelor cât și de mai mult timp pentru a fi văzute, adică, înțelese. Este nevoie de o privire prelungită care să activeze toate simțurile, iar mintea să aibă odihna în vedere.

Cred că nimeni nu poate afirma că îl înțelege în totalitate pe Brâncuși. Pare a fi o Fata Morgana, pe măsură ce prinzi ideea creației, schimbând poziția privirii, apare mirajul neînțelegerii. Poate așa a gândit artistul, mâinile lui să cioplească forme la vedere **ușor** percepute iar simbioza misterioasă formă-idee să fie devoalată doar unor ochi ce aparțin interiorului bine instruit în filosofia tăcerii și în exprimarea unui gând.

„***Priviți sculpturile până le veți vedea. Cei mai aproape de Dumnezeu le-au şi văzut***”, spunea Constantin Brâncuși când a realizat că exponatele lui nu erau înțelese.

Lucrările lui au fost respinse, chiar ridiculizate în primele expoziții organizate la Paris, de aceeași soartă a avut parte și în țară, în puținele tendințe de a expune.

Criticii se întrebau care este stilul lucrărilor, ce curent nou se dorește a fi? Cum Brâncuși era un tăcut și intenționat nu răspundea la aceste întrebări persistente, începea să devină tot mai misterioasă fiecare lucrare.

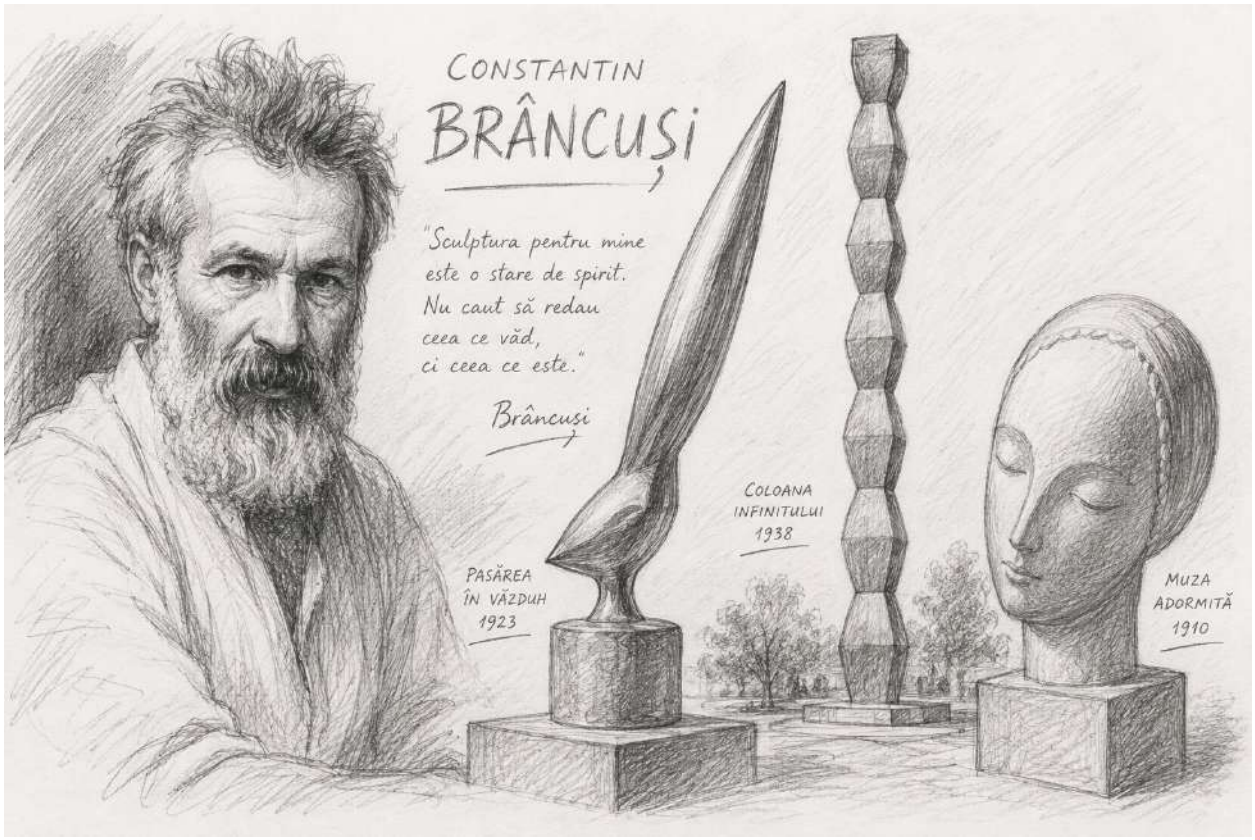
Într-o scrisoare către prietenul lui, Tristan Tsara, îi mărturisește: „Nu fac simboluri, eliberez formele” sau „Formele nu cer traduceri, forma este suficientă” nicio altă explicație nu dădea.

După o vreme, criticii internaționali l-au numit „maestrul universal al formei”; într-un mediu artistic normal aceasta este o poziție filosofică.

Bunul lui prieten Marcel Duchamp susținea: „Arta nu este neapărat ceea ce creezi cu mâna, ci ceea ce gândești”.

Brâncuși a îmbinat munca brută a mâinilor – fără să utilizeze modelajul – cu ideile pe care le frământa în timp îndelungat, formându-și un stil strict personal, un stil ce se poate înscrie în arta conceptuală.

Era vremea avangardiștilor, era prieten cu Guillaume Apollinaire, Marcel Duchamp, Fernand Leger, Ezra Pound, Erik Satie, Amadeo Modigliani. Lui Titulescu îi mărturisește: „Eu nu sunt nici sur-realist, nici modernist, nici cubist, nici baroc, nici altceva în acest sens. Noul meu vine din ceva foarte vechi este ideea

dragă mie aceea a reîntoarcerii spirituale la o societate veche mitică. Eu am fost țăran și am rămas țăran roman; unul cântă din frunză, altul din fluier, altul coace argilă, zugrăvește oale, eu am cioplit".

Avea o fire de neclintit, statornic în decizii, era dârz, vorbea puțin și asculta mult. Era meloman, asculta jazz-în vremea în care nu mulți o făceau, îi plăcea fotografia, a lăsat mii de fotografii în urmă, fotografii pe care el le developa.

Atelierul lui era vizitat ca o adevărată Mecca, toți străinii doreau măcar o dată să poată să stea alături de Brâncuși în mediul lui, în mijlocul bucăților mari de materiale și lucrări expuse în diferite colțuri prăfuite. Aici, Brâncuși oferea musafirilor preparate specifice tradiției românești, le cânta vocal sau la vioară piese românești, fiind un loc prielnic pentru discuții între oameni bine instruiți.

În unele sculpturi ale lui se simte influența lecturii anticilor Platon, Socrate, Aristotel, Diogene și a filosofiei budiste, alături de cea a omului crescut într-un mediu rural, natural, simplu dar foarte înțelept.

Budismul este o cale de înțelegere a vieții în realitățile ei, a minții și a suferinței umane. Suferința poate fi redusă/anulată prin mai multe practici menite să meargă pe nobila cale tăcută a gândirii, a comportamentului și a meditației. În lucrările artistului se identifică accentul pe abordarea filosofică a vieții, iluminarea interioară, pe pacea interioară însoțită de o înțelepciune profundă. Nu era religios, dar avea o credință doar a lui: vedea în cioplit esența vieții, era spațiul unde se contopea cu ideea lucrării, dădea formă gândului și sens formei. Se poate bănui faptul că el își cioplea energiile care i se perindau în mintea însingurată, meditativă mereu corelată cu sacrul universal. Privea în înălțimi, își imagina cum e să ajungi „Acolo", gândea prin arhetipuri și respira subtilitatea adâncimiitrăirilor.

„**Pasărea în văzduh",** este simbol al zborului, al dorinței de evoluție spirituală, lucrare redusă la esența înălțării, silueta ei se pregătește pentru drumul spre cer, spre "Acolo" unde sufletul, prin purificare, se cere a fi eliberat de toate suferințele, de toate urâțeniile umane. Este Nirvana la budiști, iar la Brâncuși este liniștea seninului, este tendința către perfecțiune, este rodul suprapunerii filosofiei antice din lectură peste înțelepcciunea nativă a țăranului simplu devenit Maestru.

„Coloana Infinitului” este o concretizare a spiritului pregătit pentru a se înălța, pentru a evolua clipă de clipă, treaptă de treaptă, trecând peste vicisitudinile pe care viața ni le pune în cale. Este simbolul neopririi în înălțare, al preaputerii dăruite de Divinitate în fiecare fibră din noi, este simbolul trezirii prin iluminare a fiecărui pas din întunericul tenebros, Coloana în esență, este sensul vieții! Brâncuși aduce nesfârșitul cerului în vârful Coloanei, unde verticalitatea în alternanța geometriei ordonate, poate simboliza ritmul vieții și mesajul sculptorului de a evolua mereu.

Brâncuși a fost un introvertit, puțin comunicativ, se izola zile întregi în atelier, unde vorbea cu piatra, cu lemnul, cu metalul, le respecta vechimea și le privea cu ochii blânzi dar pătrunzători, până la esența ideii de a le modela. Cu gândirea creatoare - care îl poziționa înaintea vremii și cu harul parcă primit de la Divinitate, a avut curajul artistic de a transcende simțirea conștienței în limbajul formelor geometrice. Simplitatea formelor la maestrul Brâncuși atinge profunzimea, măreția și taina exprimării unei idei, a unui gând, fapt pe care doar un talent adevărat poate să le înfăptuiască.

Această simplitate este rezultatul renunțării la toate formele pe care ochiul nostru ar dori să le vadă, contopirea tuturor formelor într-una singură fiind un drum greu, un drum complicat, ce implică multă energie mentală, mult timp de analiză geometric-filosofică pentru a putea reda trăirea personajelor.

Rotunjimile, șlefuitul perfect, formele reduse la esență și absorbite de simbolul formei majore trecută spre abstract, ne trimit la descifrarea cuvintelor care dimensionează lucrarea. Aceste rotunjmi țin viața lucrării captivă la intersecția diagonalelor interioare imaginare. Ni se devoalează astfel, o adevărată geometrie analitică, unde suntem obligați să căutăm locul geometric, fiecare cu acuitatea percepției, cu intuiția pătrunzătoare și cu interesul lui de înțelegere. Esențializarea formei ne transmite o introspecție problematizată translatată în meditație dacă avem timpul potrivit pentru asta.

Poate aceste forme perfect șlefuite, luminoase, circumscrise într-o artă conceptual-misterioasă, sculptorul le-a dăruit privitorilor pentru ca mintea să alunece în liniște peste ele, să se poată conecta holistic la frecvențe înalte de gândire și să se bucure de o eventuală descifrare parțială.

Universul lui Brâncuși îmbrățișează lansarea ideii lucrării înspre privitor, lăsându-i acestuia singurătatea conexiunii la vibrația autorului. În Kybalion, omul este partea universului și toate gândurile lui se difuzează asupra gândului fiecăruia prin punți ale conștientului răspândite multidirectional.

Brâncuși a fost alchimistul vieții lui, a transmutat natura, fidelitatea realului, materia primă în forme miraculoase, neașteptate, a dat viață pietrei, a dansat cu metalul, a mângâiat lemnul, a stat mult de vorbă cu marmura, le-a luat pe toate ca un aliat mereu prezent cărora apoi, le-a dăruit viață și o soartă.

Un exemplu în acest sens este lucrarea **Sărutul**- o singură bucată de piatră ce poate fi văzută ca o nuntă alchimică între doi tineri care își propun o viață comună, o simțire comună, o dragoste împărtășită care nu îi va putea despărți. În alchimie evenimentul era ilustrat prin unirea regelui și a reginei, a sulfului și a mercurului, a soarelui și a lunii, nunta alchimică simbolizează astfel, momentul în care cele două principii se contopesc într-o singură forță. În plan spiritual, din această unire va lua naștere piatra filozofală ca magie a perfecțiunii spirituale – interpretare pe care putem să o gândim și pentru lucrarea **Masa Tăcerii**.

Athanorul maestrului era atelierul (când lucra pretindea intimitate absolută), ca spațiu de trăire aproape sacrală, unde piatra însuflețită de harul său divin trecea în aur spiritual. Aici artistul ne-a prins în corzi! Încăpățânat de liber, statornic în independență, Brâncuși a lansat prin arta lui scânteia unei gândiri tainice care ne obligă la meditație, ne redă libertatea să o conștientizăm și cred că prin asta ne demonstrează amplitudinea propriei dimensiuni în lumea artei.

Rămâne întrebarea: de ce noi, românii, am avut nevoie de așa mult timp pentru a recunoaște adevărata personalitate artistică a lui Brâncuși?

Vivi Viorel PINTEA

20 aprilie 2026 Ziua Internațională a Presei Libere

Asistăm cu interes la mari transformări sociale între care cea mai importantă pare a fi trecerea de la o societate contemporană profund tehnologizată la o societate nouă, o societate informațională. Inteligența A.I. începe să-și revendice drepturi socio-mentale din registrul inițial timid spre grav, dominant, având tendințe expansioniste care unora le produce frisoane determinate de frica necunoașterii unui domeniu nou, inovativ.

În acest context informația ca materie primordială a presei scrise sau virtuale rămâne totuși elementul de bază al presei,al jurnalismului atât în context cât și în general. Libertatea presei–în sensul generic de ,,liberă exprimare" ca drept fundamental al cetățeanului în cadrul social în care coexistă împreună cu alți semeni – reprezintă un garant al democrației autentice. Pentru a fi privită astfel libertatea presei trebuie să fie construită pe adevăr și să ocupe locul de formator în cadrul social, altfel libertatea cuvântului, a presei în general, poate compromite nobila chemare a jurnalismului. Presa liberă nu poate fi reprezentată ideal decât de către jurnaliști liberi de obligații de orice fel. Este adevărat că libertatea presei uneori costă în sensul în care jurnaliștii plătesc prețuri dure, constând în privarea de libertate sau chiar linșajul social, mediatic sau fizic. Istoria jurnalismului abundă de cazurile reporterilor victime de război, al liderilor de opinie victime mass media din zona guvernelor dictatoriale sau chiar victime ca urmare a unor răfuieli de tip mafiot.

Practic jurnalistul poate afirma orice dorește, dar, dacă ideile contravin legilor statelor autoritare, el poate suporta consecințe. Din acest unghi jurnalismul cuprinde latura riscantă, cea a jertfelnicei ,,de facto" și se poate compara cu oricare sacrificiu nobil din alte domenii profesionale. Presa actuală are însă și aspecte benefice. În democrație funcționează o diversitate importantă de operatori, aplicanți în domeniu, de aici rezultând și asocierea în uniuni profesioniste specifice și solidaritatea de breaslă.

Un alt aspect ar fi sprijinul justiției în libertatea de exprimare jurnalistică, în sensul susținerii adevărului, în acest sens presa liberă fiind în multe cazuri un receptor al realităților sociale dar și un senzor de semnalizare a derapajelor sociale care își apără ideile exprimate în justiție.

Profesia de jurnalist a obținut în timp statut național și internațional, promovând și solidarizând valorile din domeniu, fiind așezată în poziții similare cu profesii asemănătoare care sunt însă mult mai puțin riscante pentru societățile autoritare, de exemplu : Uniuni Internaționale de artă, folclor, balet, teatru, cinematografiei, muzică, istorie, patrimoniu etc.

Jurnaliștii, fiind formați profesional în facultățile din cadrul universităților naționale sau private, acumulează informații multiple de tip literar, cultural, istoric, filozofic, etic, tehnic, jurnalistic, absolvenții fiind practic pregătiți să abordeze orice temă socială și să exprime un punct de vedere mediatic întemeiat pe realitate.

Ceea ce deosebește jurnalistul de alte profesii este capacitatea de analiză, sinteză și formulare a informației de interes public. Am ținut să inserez această apreciere pentru a fi folositoare în coroborare cu ideea fundamentală a libertății jurnalistului și a fenomenului jurnalistic ca expresie culturală și mediatică.

Jurnalistul este un exponent reprezentativ

al opiniei publice. El dispune în plus de instrumente specializate, profesionale și de accesul la difuzarea specializată a informațiilor culese și /sau emise în spațiul social. În această direcție observăm așteptările unui public divers, interesat, de nișă, preferențial, partizan al unor idei, concepte, teorii. Jurnalismul este creator de public consumator de informații prin intermediul publicațiilor, site-urilor, paginilor, platformelor virtuale, editurilor, publicațiilor diverse. El redă, disecă, comentează, interpretează informațiile pe care le primește din mediul social și le transmite în același mediu forma și conținutul difuzării făcând de multe ori diferența de impact mediatic și succes.

Autenticitatea, veridicitatea informațiilor dar și imparțialitatea jurnalistului în fenomenul gestionării informațiilor publice pot influența uneori chiar istoric evoluția socială. Sunt cunoscute conflictele mediatizate în direct de către televiziuni sau platforme virtuale : revoluțiile, războaiele, crizele sociale, culturale, religioase, arestările, grevele . În cazul războaielor, de exemplu, autoritățile statelor implicate, mai mult sau mai puțin vizibil, cer jurnaliștilor o prezentare subiectivă, parțială, triumfalistă, chiar deformată a evenimentelor respective, unele posturi TV accesând politicile oportuniste, de moment, fapt care poate degenera în forme propagandistice.

Atunci când însă presa slujește o reformă sau o mișcare socială legitimă, atitudinea ei este justificată, diferența constând în esența pro democratică a informațiilor.

În sfârșit Presa liberă reprezintă și un veritabil barometru natural al societății, un combatant imunitar închinat slujirii umanismului și drepturilor fundamentale ale cetățeanului, ale omului în sens general. Libertatea presei poate fi interpretată și din punct de vedere biblic, atunci când ea nu exista, exista cuvântul (λόγος) Dumnezeu a vorbit față către față cu primii oameni, Adam și Eva... în Rai. La rândul lor, protopărinții Adam și Eva au vorbit cu Dumnezeu, fapt care consfințește valoarea și importanța comunicării dintre oameni, dar și dintre Dumnezeu și om... Logosul întrupat, Cuvântul sau Verbul – adică acțiunea – lucrarea lui Dumnezeu în Creația Sa, este în fapt un adevăr care gravitează în jurul comunicării și al libertății de exprimare în cadrul unui dialog trinitar.

Libertatea presei, presa liberă două sintagme sinergice. Vivat!

Corina DAȘOVEANU

ARTISTUL ÎNFOMETAT

Dar cu artistul ce facem? Asta ar trebui să se întrebe cei din guvern la un moment dat. Moment care se îndepărtează, se pare, precum fata morgana. Cui ce-i pasă de „foamea artistului”? Astfel că artiștii români se înhamă la existență sau își transformă arta într-o tehnică a supraviețuirii.

Sărăcia artistului în România este un subiect complex, care împletește lipsa de resurse financiare cu reziliența creativă și lacunele sistemice.

Prin secolul al XIX-lea existau voci care sugerau că artistul trebuie să-și sacrifice confortul material pentru a-și menține integritatea artistică (un fel de sărăcie văzută ca noblețe) și că geniile artistice trebuie să trăiască în sărăcie și suferință pentru a crea artă autentică. Realitatea brută arată însă că, deși precaritatea financiară este reală pentru mulți creatori, aceasta nu este o condiție necesară pentru valoarea artistică, ci adesea rezultatul unei subevaluări sistematice a muncii creative.

Există o estetică a supraviețuirii și putem spune că anatomia sărăciei artistului în România contemporană reflectă o realitate complexă și adesea dureroasă, în care actul artistic se împletește cu necesitatea de a subzista într-un mediu economic și social precar. Deși arta românească contemporană a câștigat vizibilitate internațională, condițiile de viață ale multor creatori rămân critice.

Mulți artiști se confruntă cu lipsa unor venituri constante, fiind nevoiți să aibă locuri de muncă secundare (joburi part-time, predare, design comercial) care le consumă timpul și energia dedicată creației. Doar aproximativ 9% dintre artiști lucrează full-time exclusiv din practica lor creativă, restul având joburi paralele. Mulți creatori nu beneficiază de asigurări medicale constante sau de o perspectivă clară asupra pensiei. O lună fără contracte înseamnă, practic, ieșirea din sistemul de siguranță socială.

În România, artiștii de succes sunt adesea administratori iscusiți ai propriei cariere: negociază, fac marketing, gestionează logistica și caută finanțare.

Să fii artist în România este scump. Să dăm ca exemplu chiriile pentru ateliere sau prețurile materialelor de lucru. În orașe precum București sau Cluj, spațiile de creație au prețuri prohibitive. Mulți artiști sunt forțați să lucreze în condiții improprii sau să își transforme sufrageriile în studiouri. Prețul vopselelor, al instrumentelor muzicale sau al echipamentelor tehnice este aliniat la piața globală, în timp ce veniturile locale rămân scăzute. Un pictor poate cheltui echivalentul unui salariu minim pe câteva tuburi de ulei de calitate. Pentru a supraviețui, artistul român devine un „om orchestră”. Pictorul face design grafic, actorul livrează mâncare sau lucrează în call-center, iar scriitorul face copywriting. Această fragmentare a timpului duce la fenomenul de burnout creativ. Energia care ar trebui investită în marea operă este consumată în sarcini administrative sau joburi alimentare.

Sărăcia este accentuată și geografic. Dacă în București mai există o brumă de piață de artă și evenimente corporative care pot susține financiar un creator, în restul țării deșertul cultural este vast. Artiștii din orașele mici sunt izolați, fără acces la galerii, finanțări locale sau un public educat în consumul de artă contemporană.

Finanțările publice sunt, de cele mai multe

ori, o loterie birocratică. Proiectele finanțate de Administrația Fondului Cultural Național sau primării sunt adesea singura gură de oxigen. Totuși, birocrația excesivă și criteriile uneori opace fac ca accesul la aceste fonduri să fie o luptă în sine. Artistul trebuie să fie propriul contabil, jurist și manager de proiect, competențe care rareori se predau în universitățile de profil.

Uneori ceea ce numim „estetica supraviețuirii" se poate transforma într-un adevărat stil artistic. Sărăcia nu este doar o stare materială, ci devine uneori o sursă de inspirație sau o limitare care forțează inovația. Artiștii folosesc materiale reciclate, tehnici ieftine sau se concentrează pe arta conceptuală și performanță, care necesită resurse fizice mai puține.

În România putem vorbi și de o penurie a pieței de artă. Piața internă de artă contemporană este restrânsă, iar finanțările publice sunt deseori insuficiente pentru a acoperi costurile de trai, concentrându-se mai mult pe proiecte decât pe susținerea nemijlocită a artistului. Analizele socio-artistice contemporane evidențiază cum arta românească se raportează la istoria recentă și la realitatea socială. Arta nu mai este doar un obiect estetic, ci o mărturie a condiției umane. Artiștii români navighează între moștenirea perioadei comuniste (avangardă și realism socialist) și presiunea pieței libere.

În România, imaginea boemă a artistului care creează dintr-o mansardă insalubră, alimentat doar de inspirație și cafea, este adesea romantizată. Totuși, în spatele acestei fațade se ascunde o realitate dură: precaritatea. Spre deosebire de țările vestice, unde există mecanisme solide de subvenționare, artistul român se lovește de o piață de artă fragilă și de un public cu o putere de cumpărare limitată. Sărăcia nu este aici o alegere estetică, ci o barieră în calea producției culturale. Vidul legislativ și absența unui Statut al Artistului, funcțional și adaptat secolului XXI, sunt cauzele fundamentale ale precarității artistului.

Sărăcia în mediul artistic aduce cu sine o eroziune a stimei de sine. Într-o societate dominată de valorile succesului financiar rapid, artistul sărac este adesea privit ca un eșec social. Această presiune duce la anxietate, depresie și,

în final, la abandonarea carierei artistice în favoarea unor domenii „sigure".

Anatomia sărăciei artistului în România este un amestec de talent, tenacitate și luptă zilnică. Estetica supraviețuirii devine astfel o formă de rezistență culturală, în care artistul continuă să creeze, transformând lipsurile în materie primă pentru opera sa. Realitatea este că, pentru a crea artă de calitate pe termen lung, sustenabilitatea este mai importantă decât foamea. Mitul „artistului înfometat" este mai degrabă o „otravă" care blochează creativitatea și o scuză pentru lipsa de plată corectă a muncii intelectuale și artistice.

În ciuda acestor obstacole, scena culturală românească produce constant valori internaționale. Sărăcia a forțat artiștii să devină inventivi, să creeze rețele de sprijin reciproc și să folosească austeritatea ca pe o resursă conceptuală. Totuși, reziliența nu ar trebui să fie o scuză pentru inacțiunea statului. Pentru ca România să nu devină un muzeu al formelor fără fond, susținerea demnității financiare a creatorului trebuie să devină o prioritate națională.

Luminița POP

REFLECȚII DE PSIHOLOGIE RELIGIOASĂ PE MARGINEA PSALMILOR BIBLICI ȘI VOICULESCIENI

Poeții biblici au știut să asume faptul că lamentațiile lor nu se pierd în van, în fața unei divinități absente și îndepărtate. Dincolo de ezitarea lor, de căința lor continuă, de temerile lor neîncetate, rezidă credința ca și antipod evident al lamentației, sursa de echilibru psihologic al psalmistului îndurerat de către realitatea descurajantă. De altfel, speranța are un impact imens în viața religioasă autentică și în stabilirea unei identități de *homo religiosus*, deoarece omul este făcut să spere, chiar dacă nu are motive reale pentru sentimentele sale. Într-un final doar credința in Divinitate îl mai susține pe psalmistul biblic, mai ales atunci când celelalte punți de susținere a personalității se dărâmă, Omul nu încetează să spere. Nu se oprește chiar dacă realitatea îi stă împotrivă. Viețile psalmiștilor sunt pline, în pofida lamentațiilor, de nădejde, de o direcționare către Dincolo. Și deși obiectivul adevărat al speranței poate apărea ca fiind unul fals-prin lipsă de justificări raționale- speranța umană nu ajunge niciodată la epuizare, deoarece țelul său ultim nu rezidă în nici o realitate concretă, ci în divinitate. Aceasta este transcendența speranței. Orice alt fundament este unul fals și precar, insuficient pentru ca psalmiștii să cuprindă în ei înșiși misiunea ce le-a fost încredințată, de a fi semne ale centrului, ale divinității care alege să vorbească. De aceea viitorul nu este plin de proiecții ale expectanțelor, ci de realitatea Dumnezeului revelat. Ei își asumă astfel identitatea: știu pe cine reprezintă, știu care le este proiectul de viață, și in egală măsură știu că trebuie să aștepte în mijlocul deznădejdii salvarea promisă. Pentru credință, Dumnezeu nu este punctul de convergență a tuturor liniilor din lumea asta. Dimpotrivă este amprenta prezentă în lume și în timp. Psalmiștii creează astfel în interiorul poeziilor lor un spațiu in care locuiește credința, un context propice pentru dezvoltarea acestei calități esențiale ce trebuie sa irumpă in mijlocul contextelor cele mai prozaice. Deoarece atunci când ea există, se face publică, adică se văd manifestările ei, și omul religios devine scenă a speranței, întrupare a acesteia. Din regimul posibilității se produce o trecere la o noua paradigma a certitudinii, deși certitudinea nu este niciodată una palpabilă si tangibilă. Este situată mai degrabă într-o zonă a invizibilului, fără a simți plinătatea ei, și mai ales manifestarea totală a gloriei promise. Psalmiștii trăiesc așadar această ruptura intre aici și dincolo, între probabil si sigur, o zona intermediară, dar care este pătrunsă -în momentele de imn ale psalmilor de lamentație – de lumina orbitoare a speranței. Fără aceasta contrabalansare și echilibrare a balanței, omul ar rămâne grav afectat, mai ales în ceea ce privește sănătatea psihică. Există și un revers al medaliei, afirma Georg Siegmund în studiul său ce relaționează credința cu sănătatea psihică.[1] El afirmă că speranța existențială umană proiectată in viitor poate constitui o sursă de boli psihice prin faptul că se ascunde într-un viitor nesigur, ca o tentativă de evadare din suferința si durerile prezentului, poate provoca mai mult rău decât bine. Aplicând ideea in cazul psalmiștilor, ar

[1] Cfr. G. Si**egmund-***Fe en Dios y salud psíquica,* original aleman *Gottensglaube und setische***,** traduccion por Jose Cosgaya, ed.Razon y Fe, Madrid,1966, collecion Psicologia-Medicina-Pastoral, no.57, pg104 și urm.

însemna că orice speranța în salvarea viitoare din partea divinității poate conduce la o dărâmare a întregii structuri psihice, mai ales dacă izbăvirea întârzie să apară. Dezintegrarea interioară se datorează in parte faptului că ființa umană nu poate trăi ancorată în mod exclusiv în prezent, ci are nevoie imperioasă de probabilitatea viitorului. Omul se vede obligat de către natura sa rațională să își fixeze privirea în viitor, să îl gândească, să îl planifice, să dezvolte un comportament alternativ celui prezent și să își imagineze metode care sa asigure atingerea obiectivelor. Ființa umană in general, este condamnată să avanseze fără întrerupere, să iasă din zona de confort a certitudinii –chiar si in forma ei iluzorie-și să intre in zona nesigură a unui nou efort. Deoarece nici un sentiment nu este de durată, mișcarea continuă de flux și reflux este definitorie pentru viața psihică a oricărui psalmist, ar spune autorul citat. Țelul ultim – împăcarea cu divinitatea – reprezintă sfârșitul drumului plin de povârnișuri spre culmi, însă până la atingerea obiectivului final, tot ce se pot obține sunt doar biruințe temporale. Tensiunea psihică dintre confort si incertitudine poate istovi de puteri psalmistul, dar el nu renunță la căutare. „Intenția cea mai profundă a inimii umane se direcționează înspre ceva transcendent, incapabil de a fi substituit prin idoli. Aceștia duc la o dezamăgire, o deziluzie care distruge sau care are nevoie de o nouă căutare a unei adevărate a unei adevărate plinătăți. O credință autentică în Dumnezeu este un semnal și o expresie a unei posturi personale sănătoase”.[2] De aceea credința într-o divinitate transcendentală si personală nu este o iluzie confecționată de om pentru a compensa fragilitatea propriei sale condiții, ci reprezintă *finis ultimus*, singura modalitate de a aduce liniște sufletească celui tulburat. *Homo religiosus* dobândește simțul totalității, sau mai bine zis presimte totalitatea manifestându-se în realitatea propriei ființe. Prin contactul efemer cu divinitatea, omul se întoarce îmbogățit cu noi conotații în microuniversul său existențial. Și modul său de a fi-în-lume se transformă, el trăiește în realitate, dar numai este supus exigențelor ei, ci le depășește, le domină. E forța incontestabilă a credinței din finalul fiecărui psalm de lamentație biblică, credință care marchează depășirea crizei inițiale. Poetul dobândește atitudinea celui care are speranță, a celui care iese din starea de deznădejde în care a fost scufundat de către contextele reale ale vieții lui. Raportându-se în mod concret la persoana împăratului David, H. A. Ironside în studiul său relaționat cu psalmii consideră că acesta conștientizează, în fiecare lamentație scrisă, că omul prin sine însuși nu are nicio integritate.[3] În absența harului divin el nu este nimic. Și psalmistul David realiza că sub domnia despotică a lui Saul – încă împăratul întronat al Israelului- ar fi putut rămâne fugitiv toată viața. Însă atitudinea poetului este una plină de mulțumire și recunoștință față de Dumnezeul care i-a apărat întotdeauna pricina, inima sa se înalță înspre ceruri ca o jertfă a mulțumirii și a laudei. Este posibil ca adesea psalmistul să fi fost speriat de circumstanțele nefavorabile, dar credința în divinitate nu l-a abandonat niciodată, deoarece el își punea nădejdea în Dumnezeu, situat deasupra descurajării și deznădejdii existențiale: „Nu contează care sunt condițiile care ne înconjoară; națiunile pot răcni, războaiele și veștile de războaie pot invada planeta, dar credința vede dincolo de toate circumstanțele, și, recunoscând că Dumnezeu este așezat pe tron, știe cu siguranță că el va face ca toate să lucreze pentru gloria Sa și pentru binele alor Săi”.[4] Din cauza faptului

[2] G. Siegmund, op. cit. „La intencion mas profunda del Corazon humano apunta a algo transcendente, incapaz de ser sustituido por idolos.Estos llevan a un desengano, a una desilucion que destruye o que necesita buscar de nuevo una verdadera plenitud. Una fe autentica en Dios es senal y expresion de postura personal sana „pg. 258, trad. noastră.

[3] H. A. Ironside – *Estudios sobre psalmos, editorial Clie,* Barcelona, 1986, versión española Nancy S. Fernandez, colección Estudio Biblico\comentarios, no. 5.

[3] H. A. Ironside – Estudios sobre psalmos, editorial Clie, Barcelona, 1986, versión española Nancy S. Fernandez, colección Estudio Biblico\comentarios, no. 5.

[4] H. A. Ironside, op. cit. „No importa cuales sean las condiciones que nos rodean; las naciones pueden rugir,

că psalmistul își stabilește rădăcina credinței sale într-o asemenea autoritate superioară sieși, nu își permite o abordare superficială a necazurilor sub care trece. A cădea sub greutatea zdrobitoare a descurajării nu este un indiciu bun asupra sănătății spirituale a omului religios, de aceea lamentațiile sunt pline de pasaje imn, de manifestări spontane și directe ale credinței.[5] Chiar dacă este dificil de acceptat –atât pentru psalmistul biblic, cât și pentru fiecare dintre noi dispuși să refacem traseul lui arhetipal, credința nu presupune o privire înspre jos, înspre concret, înspre datele descurajante oferite de realitate, ci o privire direcționată spre dincolo. O semantică a orientării privirii greu de obținut, cu împotmolirile inerente oricărui efort perseverent și susținut. Deoarece nu se poate avea credință fără luptă, nu e o schimbare care să rodească peste noapte, ci e un angajament asumat și re-asumat în mod continuu. Raportarea la transcendent conferă psalmistului forță:

„E drept că, după atâta trudă, azi sunt puternic și bogat…
Ca-ntru-n ogor rodit-a-n mine, sporind, sămânța nemuririi,
ce-mi răsădișI pentru vecie când m-ai zvârlit în matca firii…
în suflet astăzi port o holdă, un lan întreg îmbelșugat,
și lutul sterp de odinioară e plin de rodul nemuririi”.
(Vasile Voiculescu - *Părinte, unde să te caut?)*[6]

Trebuie avut în vedere, afirmă exegetul român Ioan Moldovan, că drumul înspre credință presupune în mod obligatoriu oscilații și chiar inevitabile renunțări. Dar zona gri a marilor incertitudini în care credința uneori se prăbușește sub greutatea interogațiilor este necesară.[7]„Se poate spune că fiecare își trăiește credința în modul lui propriu: cu certitudinile sale, cu întrebări mai multe sau mai puține, cărora le găsește sau nu răspunsuri, cu căutări, cu eforturi mai mari sau mai mici, cu speranțe, împliniri sau deziluzii diferite.”[8] Divinitatea ține de identitatea transcendentală a persoanei, nivelul ultim al dezvoltării personalității, afirmă M. Szentmartoni în studiul său dedicat psihologiei religioase. Până a-și asuma nevoia de divin, individul își asumă identitatea intrapersonală, interpersonală și cea cognitivă.[9] Prima presupune acceptarea de sine și o coerență internă dată de calități personale, insuficiente însă pentru a susține edificiul personalității, deoarece sunt trăsături statice. Apare în acest context un sens rudimentar al identității eului deoarece pentru consolidarea lui este nevoie de circumstanțe externe care să ofere senzația de protecție și de siguranță. Dacă se scufundă contextul stabil, atunci se scufundă și identitatea intrapersonală; este un nivel infantil, imatur care se reflectă în motivațiile acelor persoane care atât în viața religioasă, cât și în relațiile cu cei din jur, își caută doar propria fericire, siguranță și acceptare.

Identitatea interpersonală sau relațională are drept punct de referință relațiile persoanelor cu cei din jurul lor. Spre deosebire de identitatea intrapersonală ce include doar date statice, noua imagine a individului include elemente dinamice. Marele avantaj al acestui nivel este că permite rezolvarea crizelor de inferioritate: persoana se simte capabilă să stabilească relații semnificative de prietenie, iar în sfera vieții spirituale permite dezvoltarea unei relații cu divinitatea. Dezavantajul este însă evident: toată identitatea depinde în mod exclusiv de calitatea relațiilor interpersonale; dacă acestea nu aduc decât trădare și dezamăgire, atunci

las guerras y los rumores de guerra pueden invadir el planeta, pero la fe mira mas alla dde todas las circunstancias y reconociendo que Dios esta sentado en el trono , sabe con certeza que eventualmente El hara que todo resulte para Su gloria y para el bien de los suyos”, pag. 51, trad. noastră.

[5] Cfr. Subcapitolul 2.3 *Alternarea dintre lamentație și imn.*

[6] *******Poezia română religioasă ….* pag. 132

[7] Cfr. Discuția completă în Ioan Moldovan – *Psihologia vieții religioase. Motivație, experiențe religioase, credință și necredință.*, ed. Logos 94, Cluj-Napoca, 2001, pag. 104 și următoarele.

[8] Idem, pag. 105

[9] Cfr. M.Szentmartoni – *Psicologia de la experiencia de Dios,* ed. Mensajero, 2002, Bilbao, coleccion Teologia, no 14, pag 120-123.

consecința directă este autoizolarea, închiderea în sine a unei persoane care a fost decepționată de către persoanele semnificative din jurul său. În context spiritual, acest fenomen se manifestă ca o deziluzie atunci când persoana nu obține favoarea cerută de la Dumnezeu, când i se pare că rugăciunile nu i-au fost ascultate. Pe alocuri, psalmiștii biblici dovedesc o astfel de psihologie a decepției, a dezamăgirii, evidentă mai ales în partea de lamentație.

Identitatea cognitivă este al treilea nivel al dezvoltării personalității; acum individul dobândește o viziune globală asupra propriei vieți, adică are deja o filozofie de viață, se definește pe sine în funcție de rolurile sociale îndeplinite (profesor, artist, medic, etc). În această etapă nucleul identității este dat de existența valorilor persoanele, alese în mod liber pentru a valida comportamentul, tendința generală fiind spre autorealizare. Psalmiștii acumulează un anumit background cultural alcătuit din concepții, valorii, opinii referitoare la condiția umană, la divinitate, la rostul suferinței și la Sheol, pentru a numi câteva dintre elementele de fond prezente în psalmii biblici. Această perspectivă asupra vieții este identificabilă în versurile sacre, ea constituind-conștient sau nu-identitatea cognitivă a autorilor.

Cea din urmă, dar evident cea mai importantă este **identitatea transcendentală**, reprezentând nivelul ultim al dezvoltării personale ce implică o orientare către valori absolute și obiective, adică acelea care există în mod independent de subiect. Acum persoana se autodefinește prin tipul de relație pe care o stabilește cu divinitatea: una de rebeliune, de căutare asiduă, de tristețe sau de împlinire deplină. Sentimentele generate de descoperirea a acestei identități sunt o sursă de fericire de extaz mistic, o orientare pozitivă înspre Alteritate. Din perspectivă teologică, omul răspunde în aceste momente ale dezvoltării personale invitației divine de a intra într-o relație adevărată, de a trăi ceea ce psihologii religioși denumesc a fi *peak experiences*, experiențele de vârf, de maximă intensitate trăite de către homo religiosus. Care este finalitatea experienței religioase descrise în psalmii biblici sau în cei arghezieni? Care este scopul ultim al oricărei întâlniri cu Sacrul? Conversiunea sau schimbarea totală și absolută de perspectivă: omul profan al lamentațiilor dobândește o nouă viziune care neagă și anulează în mod iremediabil angoasa și nevroza inițială. Convertirea poate fi abordată din două perspective diferite: pe de o parte psihologia clasică este adepta transformărilor subite sau de criză personală, în timp ce psihologia actuală apără idea unor conversiuni progresive.[10] Argumentul poziției radicale este următorul: transformarea personalității are loc în momentul în care omul simte prezența inconfundabilă a unei Ființe Superioare; se produce o schimbare radicală a eului, a perceperii propriei identități prin găsirea unui nou sens. O asemenea experiență intensă are loc o singură dată în viață, deoarece omul suferă o transformare de esență, de formă permanentă și definitivă. Este o poziție unilaterală ce lasă pe dinafară multiplele nuanțe, zonele intermediare ale experienței religioase. Reprezintă mai degrabă etapa ultimă, stadiul final al relației sinuoase pe care psalmiștii - atât cei biblici, cât și cei din literatura română - o au cu divinitatea. Poziția psihologiei moderne este aceea de abordare a conversiunii ca un proces continuu, mai degrabă decât un moment concret din viața unui individ. Ea implică în mod obligatoriu două faze: prima de dezintegrare, iar a doua de unificare a personalității celui care o experimentează.[11] Sau din perspectiva unui alt psiholog ce analizează fenomenul religios, Antonio Ávila, conversiunea implică trei momente – de incubație, de criză și apoi de articulare a personalității. Ambele opinii pot fi reduse în esență la aceeași structură unificatoare: conversiunea implică un moment de ruptură a organizării interne și apoi un moment al renașterii noii personalități. Pentru psalmist viața apare ca o problemă ce are nevoie de un răspuns nou, de o altă semnificație. „Subiectul se găsește într-o tensiune între ceea ce este și ceea ce se simte chemat a fi".[12] Apare astfel un moment de criză în care psalmistul se găsește

[10] Cfr. discuția completa în A.Avila –op.cit.pag.150-152.

[11] Cfr. M. Szentmartoni - op.cit. pag.69 și urm.

[12] A. Avila - op.cit. „El sujeto se encuentra en una tension entre lo que es y lo que se siente llamado a ser" pag .151, trad.noastră.

împărțit între tendințe opuse ale personalității sale. Tensiunea existențială găsește răspunsul în perceperea rațională, dar și sentimentală a unei realități superioare. Aceasta este situată în un alt plan al existenței dar devine, încetul cu încetul, concretă și apropiată. Alteritatea se manifestă în profan în conștiința omului religios care dorește, caută și speră. Lumea pentru cel care se mulțumește cu o religie ritualică este una lineară și simplă, fericirea și pacea interioară provin din trăirea unei vieți conforme cu normele exterioare ale religiozității. Însă pentru cel care își dorește o întâlnire adevărată cu sacrul, lumea devine un mister împărțit în două: pe de o parte individul își păstrează vechiul sistem de credințe, norme și valori, dar pe de altă parte el conștientizează că acestea sunt insuficiente. Personalitatea psalmiștilor suferă un proces de reorganizare în jurul uni alt nucleu, sau a unei alte axis-mundi. Etapa inițială a conversiunii este marcată de nefericire, de luptă, de eforturi vizibile, de restructurare a eului interior. Dacă individul are o conștiință sensibilă și o religiozitate vie, nefericirea va lua în el forma remușcărilor, a faptului de a se simți rău și nefericit, într-o situație nepotrivită față de propriul său Creator. Etapa următoare de unificare sau de articulare a personalității se poate manifesta în mod brusc, dar mult mai frecvent se întâmplă să aibă loc gradual. Conversiunea implică conștientizarea centrului unificator care este divinitatea, eul persoanei convertite trece de la perceperea propriei inferiorități la conștientizarea realității superioare. Ideea centrală a psalmilor biblici constă în trecerea centrului de putere de pe propriile credințe, valori și expectanțe pe cele ale divinității, singura care reprezintă cu adevărat un fundament demn de încredere. Dumnezeu devine noul centrul al energiei personale, axa în jurul căreia se restructurează personalitatea psalmistului. A spune despre o persoană ca s-a convertit înseamnă a afirma în mod direct că ideile sale religioase-care aveau poziții marginale în conștiința sa- ocupă acum un loc central, religiozitatea devenind centrul său obișnuit de energie. O atitudine morală nouă implică un comportament modificat și reorganizat pe valori și motivații superioare. Este un timp de serenitate progresivă pe care subiectul o exprimă prin cuvinte de fericire, de pace, deoarece el se percepe depășindu-se pe sine însuși prin găsirea unui răspuns religios de viața adevărată Poezia biblică conține așadar trăirile umane îmbrăcate sub forma rugăciunii, inegale ca intensitate și colorit: câteodată pline de pasiune arzătoare, alteori intime și liniștite; mărturii ale încredințării în divin, alteori pline de nerăbdare în fața tăcerii și a ascunderii lui Dumnezeu. Psalmii biblici reprezintă astfel colecția de rugăciuni cea mai bogată a umanității; în ciuda vechimii lor, ei își păstrează prospețimea și tinerețea deoarece vorbesc despre sufletul omenesc din toate timpurile și din toate locurile tensiunii sale existențiale. Psalmii voiculescieni și arghezieni își înfing adânc rădăcinile în cei biblici, considerați drept model veterotestamentar al discursului om-divinitate.

Bibliografie consultată

Giorgio Zunini, *Homo religiosus. Estudios sobre psicologia de la religion*, titulo de la obra original *Homo religiosus. Capitoli de psicologia della religiosita*, Milano 1966, traducida por Marino Ayerra Redin, editorial Universitarea de Buenos Aires (EUDEBA), Buenos Aires, 1970, coleccion Temas de EUDEBA – Religion;

Antonio Avila - *Para conocer la psicologia de la religion*, editorial Verbo Divino, Navarra (Estella), coleccion Para conocer, no. 79;

Bernhard Grom - *Psihologia de la religion*

Eugenio Fizzotti, Massimo Salustri - *Psicologia de la religion-con antologia de los textos fundamentales*, titulo original *Psicologia della religione con antologia dei testi fondamentali*, 2001, Roma, traduccion castellana Francisco Jose Figueroba, editura Claret, Barcelona, 2007, Spain, coleccion Sabidurias no. 1

Rudolf Otto – *Sacrul - despre elementul irațional din ideea divinului și despre relația lui cu raționalul*, 1992, titlu original *DAS HEILIGE-Uber das Irrationale in der Idee de Gottlichen und sein Verhaltnis zum Rationalen*, ediția 14, 1926. trad. în română Ioan Milia, colecția Homo Religiosus,1996 de edit. Dacia, Cluj-Napoca;

Jordi Font I Rodon - *Religion, psicopatologia y salud mintal. Introduccion a la psicologia de las experiencias religiosas y de las creencias*, prologo de Carlos Ballus, presentacion de Cassia M. Just, ed. Paidos-Barcelona-Buenos Aires-Mexico, Fundacion Vidal i Barraquer, 1999, Barcelona;

Juan Jose Lopez Ibor - *De la noche oscura a la angustia*. Ed. Rialp S.A, Madrid, 1973, colleccion Libros de bolsillo Rialp no. 66 Tudor Arghezi-Versuri, ediție și postfață de G. Pienescu cu o prefață de Ion Caraion, ed. Cartea românească, colecția Marii scriitori români, București, 1980;

Psalmii biblici

Mihaly Szentmartoni - *Psicologia de la experiencia de Dios en Horeney, La personalidad neurotica*, edit. Planeta Agostini; - *Psicologia de la experiencia de Dios*, titulo original *In camino verso Dios*. *Riflessioni psicologico-spirituali su alcune forme de sperienza religiosa*, edicion San Paolo, traduccion de italiano Vicente Lopez Amat, Ediciones Mensajero 2002, Bilbao, coleccion Teologia

*** *Poezia românescă religioasă, vol. I, De la Dosoftei la Nichifor Crainic* – Texte alese, cuvânt înainte și note bibliografice de Florentin Popescu, ed. Minerva, Biblioteca pentru Toți, București;

Karen Horney - *La personalidad de nuestro tiempo*, titulo original *The neurotic personality of our time* (1937), publicado en ingles por W.W. Norton, New York, traduccion Ludovico Rosenthal, ed. Planeta De Agostini, 1994, coleccion Obras Maestras del Pensamiento Contemporaneo, nr. 86;

*** *Antologia poeziei religioase românești de la începuturi până azi*, Ediție, note bibliografice și Cuvânt înainte de Florentin Popescu, ed. Albatros, București, 1992, pag. 186

Alfonso Lopez Caballero, *Dolor y mito. Psicologia del comportamiento religioso*, ed. Publicaciones Etea, Cordoba, 1987, coleccion Monografias (sin numero);

Anselm Grun, *Hacer las paces con Dios para recuperar una relacion sana con El*, titulo original aleman *Versuhnung mit Got. Verletzende Gottesbilderg heilen*, 2011, by Vier-Turme Gmbh, Verlag, Munsterschwarzach, traduccion Marciano, Villanueva, Salas, ed. Sal Terrae, Santander 2012, coleccion El pozo de Siquem no. 307;

Urcușul, în *Antologia poeziei religioase românești de la începuturi până azi*, Ediție, note bibliografice și Cuvânt înainte de Florentin Popescu, ed. Albatroz, București, 1992;

Jean Pierre Prevost - *Diccionario de los Salmos*, ed. Verbo Divino, Estella (Navarra), coleccion Cuadernos Biblicos, no. 71;

Morgan Scott Peck - *Drumul către tine* însuți *și mai departe/Evoluția spiritual*ă *într-o epocă a anxietății*, ed. a doua, trad. din limba engleză de Iliana Achim, editura Curtea Veche, București, 2008;

H. A. Ironside – *Estudios sobre psalmos*, editorial Clie, Barcelona, 1986, versión española Nancy S. Fernandez, colección Estudio Biblico\ comentarios, no. 5;

Pierre Fransen - *Hacia una psicología de la gracia divina*, pag. 13-68, în *Andre Godin La incognita religiossa del hombre. Estudios de psicología religiosa*, original francés *Etudes de psicologie religieuse. Recherches et reflexions*, edition de Lumen Vitae, Brusellas, 1965, traductor Jose Valladares, ed. Sigueme, Salamanca, 1969, colecion Psyche, serie B, no. 14;

Sir. Alister Hardy - *The biology of God* (1975) - *La naturaleza espiritual del hombre, estudio sobre la experiencia religiosa contemporanea*, original *The spiritual nature of man*, Oxford University, press Oxford, 1979, version castellana de Antonio Martinez, editura Herder, Barcelona, 1994;

Michael Argyle - *Psychology and religion - an introduction*, ed. Routledge, London and New York, first published 2000, simultaneously published in USA and Canada, printed in Great Britain.

Valeru CIUREA

Spirit românesc în Harghita. *Jurnalul de la Voșlăbeni*

În urmă cu ceva ani, ***Nicolae Doboș***, cantautor și poet, fondatorul și liderul ***Trupei Arhaic***, a inițiat o serie de evenimente culturale itinerante, sub denumirea generică ***„Jurnalul Trupei Arhaic”***. Nume importante ale muzicii folk, ale poeziei și literaturii se alătură an de an, eveniment de eveniment, acestui demers cultural devenit practic național.

În 16 mai 2026 ***„Jurnalul”*** lui Nicolae Doboș a ajuns în județul Harghita, la Izvorul Mureșului, pentru un spectacol sub titulatura ***„Spirit românesc. Jurnalul de la Voșlăbeni”***. Organizat cu sprijinul Primăriei și Consiliului Local Voșlăbeni, al Căminului Cultural Voșlăbeni și al Consiliului Județean Harghita evenimentul i-a avut ca invitați pe Mihaela Stoica, din Giurgiu, Grupul Folk Voșlăbeni, pe Valer Moldovan, din Harghita, Grupul „2 din 71” (Alfredo Marius Moldovan și Octavian Malacu) din Harghita, pe poetul Nicolaie Dincă și pe etnologul Valeru Ciurea, din Olt.

Așezată în partea de sud a Depresiunii Giurgeului, în interiorul Carpaților Orientali, la o altitudine de 780 m, comuna Voșlăbeni (din care face parte și Izvorul Mureșului) este un adevărat colț de rai, iar comunitatea este preponderent românească.

M-a bucurat, ca de fiecare dată, revederea cu acești oameni minunați și poveștile lor uimitoare. După ***Jurnalul de la Moisei*** am stat îndelung de vorbă cu Nicolae Doboș, inițiatorul acestui fenomen cultural. Îmi spunea atunci cum a reușit să creeze acest grup de oameni dispuși să-și sacrifice din timpul lor, din confortul personal și chiar din bugetul propriu: *„De-a lungul timpului te intersectezi cu astfel de oameni de calitate în diferite spectacole, concerte, atunci când ești invitat într-un loc sau în altul. Și îți formezi o părere despre un cântăreț, un cantautor, un poet pe care îl cunoști atunci, sau un scriitor. Și atunci selectezi. Pentru că, desigur, este vorba despre o selecție aici. Eu n-am făcut grupul acesta de azi pe mâine. Am stat foarte mult și am studiat. Eu sunt maramureșan și am o „boală” - în ghilimele. Nu suport bețivii. Când ai de făcut o treabă de artă, de cultură, când trebuie să transmiți un mesaj cultural vreau ca acel om să fie lucid. La noi chiar trebuie să fie o atmosferă de creație, de cultură adevărată. Fiecare își transmite mesajul său.”*

— Nicolae Doboș, este greu sau ușor să organizezi astfel de întâlniri de suflet așa cum sunt aceste ***Jurnale*** inițiate de tine?

— Astfel de evenimente nu se realizează singure, de la sine, trebuie depus oarecare efort, trebuie vorbit cu cei care vor să se implice, cu administrațiile locale sau județene, cu alți parteneri. Uneori ți se arată ușa dar trebuie să intri din nou pe fereastră, cum se spune. Nu trebuie renunțat. Trebuie făcuți să înțeleagă faptul că oameni din diverse zone geografice și cu preocupări diferite pot și vor să vină și să se unească sub ideea aceasta, a promovării valorilor culturale și spirituale adevărate.

— Deja sunt câțiva ani de când duci prin țară, în special prin acea parte de țară în care românii au mai multă nevoie de alți români, de trăire românească. Nu întâmplător evenimentele voastre au ca un subtitlu, sau mai degrabă ca moto, ***Spirit românesc***.

— Așa cum îți spuneam la Moisei, după ce am văzut copiii aceia care cântau și recitau poezii îmbrăcați în portul popular specific și în grai maramureșean, este greu să îți stăpânești lacrimile. Și, chiar dacă mă repet, spun că asta nu înțeleg politicienii sau, știu eu,

administratorii temporari ai unor localităţi când spun că nu sunt fonduri, cum zic ei. Trebuie să faci ceva pentru aceştia, să nu laşi astfel de copii să se rătăcească, să se piardă. Grupul nostru, când mai lărgit, când mai restrâns, se dăruiesc trup şi suflet ideii de perpetuare a valorilor noastre culturale, de la cultura tradiţională la muzică, literatură, artă plastică, dans, teatru… Atunci când aceşti oameni nu se vor mai implica, nu se va mai face nimic dar trăiesc cu speranţa că asta nu se va întâmpla.

Valer Moldovan, poet şi cantautor implicat profund în promovarea muzicii folk şi a poeziei (aşa cum de fapt sunt toţi care de-a lungul timpului s-au alăturat demersului lui Nicolae Doboş, iniţiatorul acestui act cultural de excepţie) vine din Miercurea Ciuc, aşa că putem spune că aici, la Izvorul Mureşului, este mai de-al casei. El a participat la toate spectacolele organizate de Nicolae Doboş sub acest generic dar eu l-am întâlnit doar anul trecut, în 2025, la un eveniment similar desăşurat într-o primă ediţie la Moisei.

— Valer Moldovan, tu ai fost artizanul evenimentului de aici, de la Voşlăbeni?

— *Nu, dar l-am pus la cale cu Nicu Doboş.*

— De când eşti implicat tu în Jurnalul acesta cu şi de spirit românesc, menit să ducă poezia şi muzica folk (şi nu numai) acolo unde acestea ajung mai greu sau nu ajung deloc?

— *Chiar de la prima ediţie, care a fost la Gheorgheni, ceva mai sus decât suntem acum aici, la Izvorul Mureşului.*

— De atunci aţi avut, anual, cel puţin câte un astfel de „Jurnal”?

— *Au fost, poate, şi câte două. Oriunde am găsit înţelegere şi deschidere să facem.*

— Cui vă adresaţi? Întreb asta pentru că ştiu că în zona aceasta locuitorii sunt preponderent unguri sau secui. Vin aceştia la spectacolele voastre?

— *La prima ediţie au fost mai mult unguri decât români! Sunt oameni în această parte de ţară, fie români fie unguri, care nu au prea auzit de folk. Este un gen muzical care nu este comercial, nu prea constituie un punct de atracţie pe partea concertelor. Deci publicul este cumva restrâns, dar în acelaşi timp cu cel mai mare suflet.*

— Ţinând cont de faptul că voi promovaţi şi cântecele din tematica, aşa zis, patriotică, cum reacţionează publicul acesta amestecat?

— *Uneori evităm astfel de cântece, sau poezii, dar se mai întâmplă. De pildă, la prima ediţie a venit Cristian Buică, a cărui tematică*

poetico-muzicală cam asta este, de pe timpul Cenacului Flacăra. A cântat, și au cântat și ungurii cu el. Știau piesele de când erau în armată și le-au pus la suflet.

— Ca să participi la un astfel de eveniment înseamnă să faci un efort substanțial, și fizic, și psihic, și chiar financiar. Pentru că, până la urmă, prin participarea voastră, faceți aproape un fel de voluntariat.

— *Nu aproape, chiar facem*

voluntariat. Mie îmi place să fac asta, să fac voluntariat în a duce muzica și poezia acolo unde ea nu este. Am și un grup de copii pe care îi învăț să cânte, să interpreteze. Mă ocup de ei benevol, la Mercurea Ciuc, la un centru cultural al episcopiei creștin ortodoxe.

— După toate spectacolele la care cânți, cum vezi tu viitorul acestui gen muzical și al poeziei?

— Tot mai restrâns. Societatea românească actuală acceptă foarte greu ideea de cultură, de spirit, de cunoaștere.

— De ce oare?

— Cred că totul pleacă de la felul în care politicul s-a implicat sau, mai degrabă implicat negativ în viața socială. Este părerea mea. Au lovit, cu sau fără voie - nu știu -, au lovit în învățământ, în cultură în general, în cercetare. Toate astea au avut ca rezultat înrăirea oamenilor, îndepărtarea unora față de de alții. I-a făcut intoleranți, predispuși la violență, și prin limbaj, și prin comportament.

— Și genul acesta de evenimente culturale create și susținute de voi, crezi că este suficient ca o contrapondere? Câți oameni ar trebui să se implice în așa ceva, astfel încât poezia și muzica să nu fie singurele vârfuri de lance în culturalizare? Ar mai trebui pus ceva?

— Multe, multe! În primul rând, totul pleacă de la educație, de la procesul de învățământ. Eu, la 57 de ani, încă țin minte poezii învățate în liceu sau în școala generală.

— Când ai început să cânți muzică folk?

— Pe la 14-15 ani.

— Se cânta la tine în familie?

— Nu, dar m-a impresionat genul acesta muzical. Ascultam joia seara la radio, pe întuneric, că nu era curent electric. Aveam un radio din acela portabil, cu baterie, cu tranzistori. Era Cenaclul Flacăra. Asculta de câte două-trei ori aceeași ediție ca să pot să scriu cântecele. Scriam câte un pic, n-apucam să duc până la capăt dar continuam altă dată, când se mai difuza. Și așa, în timp, le-am scris pe toate. Mi-am făcut un caiet cu cântecele respective.

—Acum se mai aude destul de puțină muzică folk la radio.

— Aici, la noi, în fiecare sâmbătă, la Radiu Târgu Mureș au trei ore de muzică folk.

— Da, dar probabil noaptea, la ore la care nu prea ascultă nimeni!...

— Nu, la amiază. De la ora 13,00 până la ora 16,00. Și nu la un radio local ci la radioul regional Târgu Mureș, al radioului public. La radiouri private, nu. În privat se merge pe comercial. Mai apar și articole în presa locală. Eu colaborez foarte bine cu presa. Am lucrat și în media, și în radio, și în scris. Am publicat și poezii, și nuvele. Felul acesta de a fi a devenit pentru mine mod de viață.

Înainte de Voșlobeni (Izvorul Mureșului), pe ***Mihaela Stoica***, una dintre vocile de aur ale folkului românesc, am văzut-o și ascultat-o în spectacole la Slatina și la Moisei.

— Mihaela Stoica, ce înseamnă pentru tine întâlnirile de suflet poetico-muzicale inițiate de Nicolae Doboș?

— Pentru mine sunt o terapie. Eu sunt un om pasionat de muzica folk încă din copilărie. Mi-am dorit din tot sufletul ca indiferent cât de târziu ar fi în viață, să fiu alături de idolii mei din muzica folk. Lucru care s-a realizat.

— În genul acesta de întâlniri, care poartă titlu generic ***Jurnalul***, se întâmplă, de multe ori, să fie mai mult voluntariat. Știu că au fost situații în care și drumul până la eveniment și înapoi l-ai făcut pe cheltuiala ta.

— Se poate întâmpla, dar ca o excepție. Iată, venim – cum este cazul și aici -, într-o zonă în care românii conviețuiesc cu ungurii. Ei, românii care sunt aici, mai puțini sau mai mulți, au nevoie de o astfel de relație. În primul rând, mie îmi place să promovez muzica folk. Îmi place să nu fie uitată. Și pentru asta, da, fac voluntariat în muzica folk dacă este cazul. Plus că zona asta îmi aduce aminte de istorie, de faptul că este țara noastră, este frumoasă.

— Publicul acestui gen de spectacole este, de obicei, restrâns.

— Da. Prefer însă un public restrâns, dar să fiu ascultată. Nu îmi place să am foarte mulți oameni în public, să fie gălăgie. Cei care mă ascultă, să înțeleagă ceea ce vreau să transmit prin muzica folk. Prefer, deci, un public mai puțin numeros, dar cu oameni de calitate, care iubesc acest gen muzical.

Corina DAȘOVEANU

UN MARTOR AL LUMII IDEILOR

- interviu cu poeta VIOLETA PINTEA -

Vă propun în acest număr un interviu afectiv cu geniala poetă VIOLETA PINTEA. Un interviu cu un poet este adesea o experiență care transcende simplul schimb de informații, transformându-se într-o explorare a mecanismelor intime ale creativității și ale limbajului.

Iată, deci, zece întrebări structurate astfel pentru a explora atât universul său creativ (marcat de imagini concret-domestice, dar și abstracte sau de introspecție), cât și viziunea sa despre literatură.

Corina Dașoveanu: Mult draga mea Violeta, haide să începem, vorbind despre originea inspirației. Poezia ta pare să se nască din detalii cotidiene, cum ar fi „cafeaua de la miezul nopții”. Ce declanșează, de fapt, procesul scrierii: un obiect, o stare de spirit sau o imagine vizuală?

VIOLETA PINTEA: Totul mă inspiră. Din tot acest tot extrag esențialul, apoi din esențial extrag esența, apoi le trec prin ceva filtre extrem de fine și din ceea ce rezultă se naște poemul. Nu am o tehnică anume pentru că eu trăiesc poemele, în fiecare este un procent din mine. O stare, o emoție, o criză de nervi, o blândețe, o surpriză, o dezamăgire, o frică, o bucurie, o nebunie, panică, sevraj, teatru, culoare, nonculoare, cald, rece, foarte cald, foarte rece, toate acestea mă exprimă și le exprim.

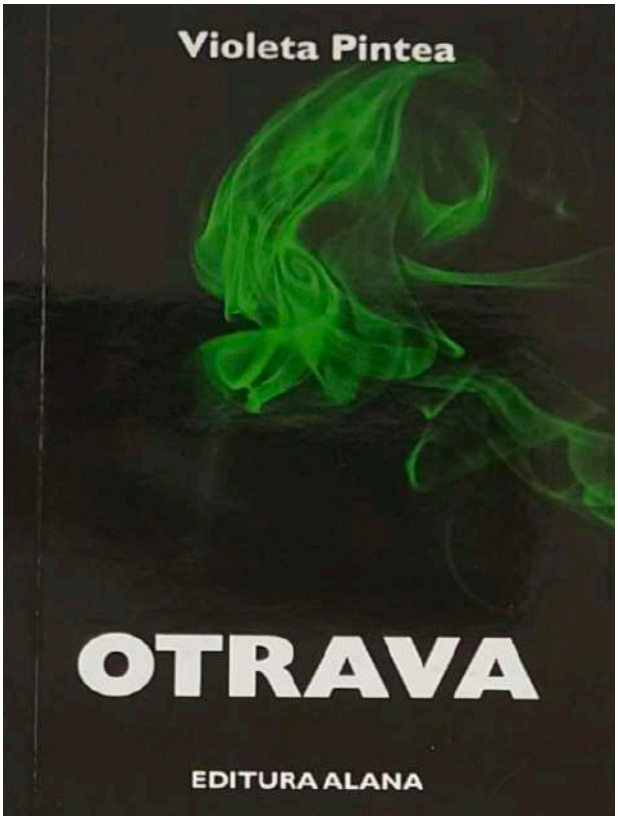
C.D.: Abordând tema „sacru și profan”, într-un poem evoci imaginea unui copil care desenează peste „cele zece porunci”. Cum se împacă spiritul rebel, ludic, cu temele religioase sau existențiale din opera ta?

VIOLETA PINTEA: Spiritul meu rebel nu se împacă cu temele religioase. Știu, risc spunând asta, acum când majoritatea tinde să intre în cercul acesta religios. Abordez tema cu total discernământ. Chiar dacă lezez unele forme de credință, nu o fac ca spirit de frondă, stilul meu de viață și de gândire nu include și partea aceasta de trăiri. Temele existențiale din poemele mele redau exact felul în care mă implic în lumea asta din ce în ce mai izolată, în pragmatismul vieții de zi cu zi. Sunt un observator. Un observator care ia mereu atitudine și în scris, și la fața locului.

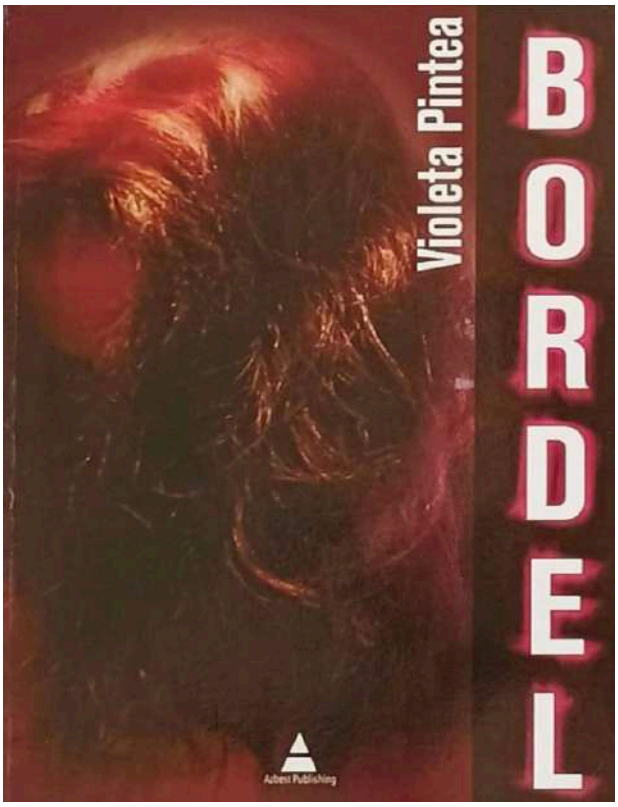
C.D.: Dacă ar fi să vorbim despre singurătatea creatoare, scrii despre liniștea care este ca „un covor pe care nu calcă nimeni”. Este izolarea o condiție obligatorie pentru poezia ta sau scrii mai bine în forfota lumii?

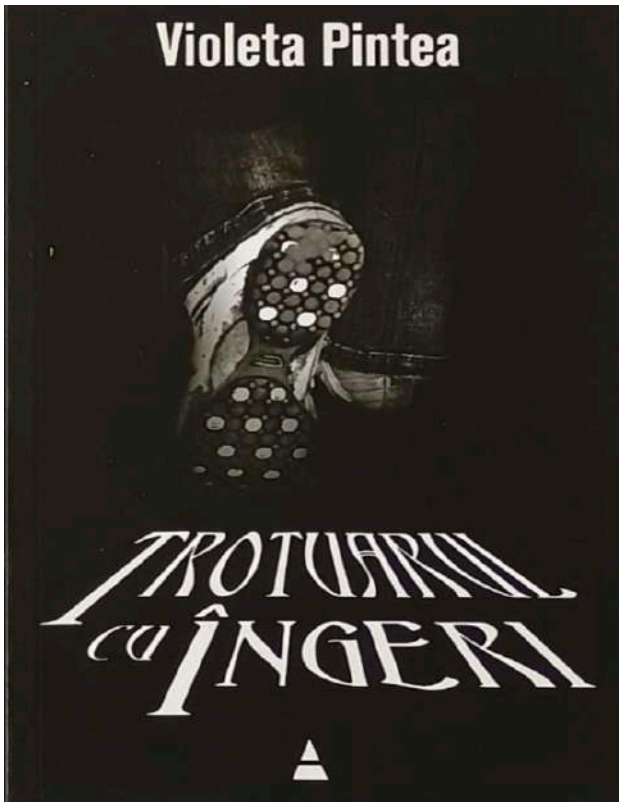
VIOLETA PINTEA: Pentru mine izolarea este un factor obligatoriu. Singurătatea mă definește sută la sută. E totuși un paradox al felului meu de a fi, pentru că îmi place agitația, forfota străzilor, zgomotul orașului, oamenii, dar toate acestea sunt oarecum implicate în viața mea doar atunci când îmi doresc asta. Detest conversațiile „ornamentale”, îmi iau energia din tot acel haos care mă înconjoară și astfel se nasc poemele.

C.D.: Analizând contribuțiile tale la reviste literare precum „Arca” sau „Caiete

Silvane", cum simți că s-a schimbat vocea ta poetică în ultimii ani?

VIOLETA PINTEA: Vocea mea poetică s-a schimbat enorm. A devenit mult mai obiectivă, selectivă, autocritică, elimin tot ce mi se pare nonvaloare, sunt genul acela de scriitor care își asumă total riscul de a deranja. Nu din orgoliu. Din respect pentru cuvântul scris și din respect față de cititor. Nu am făcut și nu voi face niciodată concesii în ceea ce privește orice formă de artă doar din simpatie și prietenie.

C.D.: Există o dimensiune vizuală puternică în versurile tale, un evident dialog

între arte. În ce măsură pictura sau alte arte plastice îți influențează structura poemelor?

VIOLETA PINTEA: Un poem trebuie văzut asemenea unui tablou, trebuie auzit asemenea unei muzici. Cititorul trebuie introdus în poem, trebuie menținut acolo prin tot ceea ce îl faci tu ca autor să simtă. Un poem trebuie să fie oarecum cinematografic pentru cititor sau poate o călătorie pe care să-și dorească să o repete. Mereu am simțit truda artistului în orice formă de artă. Altfel... n-ai cum.

C.D.: Într-un text amintești de un „control de rutină" unde ești întrebat dacă ai fost martor la „facerea lumii". Este poezia o „mărturie"? Consideri poetul un martor al realității sau un creator al unei realități paralele?

VIOLETA PINTEA: Poetul este un martor al realității. O trăiește, o digeră, o iubește sau o urăște, o gândește, o expune, o transpune, o suferă, o disprețuiește, o adoră, apoi începe partea cea mai periculoasă, și anume, pe baza celor știute, începe crearea unui realități paralele pe structura realului, doar că apar niște elemente care pot oferi alternative gândirii și chiar acțiunii. Asta nu înseamnă că autorul intră în bula aceea care-i oferă confort. Dimpotrivă. Creează o alternativă la fiecare stare, așa, ca un joc.

C.D.: Vorbind despre publicare și receptare, cât de important este pentru un poet contemporan să fie prezent în revistele literare din provincie versus marile orașe culturale?

VIOLETA PINTEA: Pentru un poet contemporan este important să fie în ambele tipuri de publicații de artă. Si în cele din marile orașe culturale și în cele din provincie. Ambele forme de găzduire a unui autor îl pune în valoare și îl face cunoscut. Eu citesc tot ce apare pe piață referitor la artiști și artă. Am tot respectul pentru cei care muncesc în acest sistem, cei care fac posibilă vizibilitatea autorilor în toate mediile de interes.

C.D.: Adesea folosești termeni precum „înscenare tragicomică". Cum reușești să menții echilibrul între greutatea temelor abordate și autoironia care străbate unele versuri?

VIOLETA PINTEA: Pentru că eu sunt o tragicomică. Autoironia este pedala mea de accelerație. Ironia este piatra care mereu nimerește ținta. Știi, draga mea, orice duritate se nivelează sub forța unui zâmbet. Ador stilul burlesc al vieții. Acesta e motorul. Autocompătimirea e frâna. Deci, turație maximă.

C.D.: În scrierile tale apar des trimiteri la „clasele primare" sau amintiri din copilărie. Este poezia o formă de recuperare a timpului pierdut?

VIOLETA PINTEA: Nu, nu vreau să recuperez nimic din timpul pierdut. Mai ales din clasele primare. Copilăria o asociez cu două imagini. Florile de măr și caisele coapte. Sunt niște imagini fixe, în jurul cărora cred că am copilărit eu. Acum nu cred că aș mai face față copilăriei. Poezia, pentru mine cel puțin, nu este o formă de recuperare a timpului pierdut sau trecut. Eu sunt pragmatică. Nu se mai poate recupera, modifica sau retrăi nimic din ceea ce nu mai este.

C.D.: Ce pregătește Violeta Pintea pentru cititori? Lucrezi la un volum nou sau preferi să rămâi în spațiul dens, dar fragmentat, al publicațiilor literare?

VIOLETA PINTEA: Pregătesc un volum. Se numește ILEGAL și va apărea în curând la Editura Neuma. De asemenea colaborez cu reviste de cultură, emisiuni radio, am în lucru un nou volum care se va numi TU.

La fel, un spațiu foarte familiar mie este Facebook-ul unde scriu constant, pentru că eu cred că prima întâlnire cu cititorul este aici, în mediul virtual.

C.D.: Violeta, ești membră a Uniunii Scriitorilor din România, cunoscută pentru o viziune poetică marcată de rafinament liric și o atenție deosebită pentru detalii existențiale. Cine dorește să te citească are această șansă în cărțile tale „Să bată tobele", „Șarpele roșu", „Bordel", „Otrava" și „Trotuarul cu îngeri. Îți îmbrățișez sufletul, mulțumindu-ți pentru cuvintele tale.

VIOLETA PINTEA: Eu îți mulțumesc pentru această „oră care a trecut" și îi invit la reflecție și la lectură pe cititorii revistei COOLTARTIS.

Violeta Pintea are curajul de a aborda titluri și subiecte provocatoare sub care se ascunde, de fapt, o poezie metafizică, axată pe „zbuciumul interior al ființei". O admir pe Violeta pentru profunzimea stilului său poetic, pentru echilibrul dintre forța emoțională și controlul formei literare, considerând-o o voce distinctă în peisajul literar contemporan.

Valeru CIUREA

Spune-mi cu cine te însoțești...

Festivalul cârnaților organizat la Nicolești poate să pară unul obișnuit, în care doar se mănâncă, se bea și se petrece. Dar nu este așa. A trecut deja timp de la eveniment și încă sunt sub imperiul a ceea ce am trăit acolo, printre acei oameni pentru care mândria locală, munca, seriozitatea, onestitatea, spiritul de echipă și punctualitatea sunt pe același palier de importanță. Și tot pe același palier se află și prietenia însoțită de altruism. Printre participanți l-am întâlnit și cunoscut pe Lucian Vană, un medic veterinar deschis la vorbă și la suflet. Am vrut să aflu și părerea lui despre acest festival, despre organizare și organizatori.

— *Organizator este comunitatea, adică oamenii, cu oameni, pentru oameni. Nu este nimic festivist. Fără primărie, fără politic, fără nimic. De aia și e așa frumos. Și sunt mulți voluntari. Vin unde este încredere...*

— Și unde se crede în voluntariat.

— *Da, aici pompierii sunt voluntari, salvamontiștii sunt voluntari. De sute de ani pompierii sunt la fel, de sute de ani același concept. Satele aveau echipe de tineri care erau instruiți. Bunicul meu îmi spunea că era tânăr și era în echipă cu pompele, cu gălețile și toți își știau locul în caz de incendiu: același om mergea la fântână, același om mergea la găleată. Era o schemă clară. În anii vechi, la noi, în satele de lângă Cluj, pe porțile țăranilor găseai desenată fie o greblă, fie o sapă, o coasă, o găleată. Și în caz de incendiu, fiecare participa cu ce era desemnat. Știa fiecare ce trebuie să facă. Nu era haos. Se și antrenau.*

— Existau niște reguli ale comunității, nu scrise, cutume, nu politică.

— *Slănina și carnea și cârnații să păstrau în turlele bisericilor fortificate, la comun, și nimeni nu se atingea de ale celuilalt. Merită să vedeți aceste biserici fortificate și să stați de vorbă cu oamenii. Rămâneți uimit câte tradiții frumoase au și cum le respectă, chiar dacă sunt comunități sărace. Județul Harghita este cam al treilea județ de la coadă ca sărăcie. Că nu au industrie, nu au nimic, fac și ei săracii ce pot.*

— Dar am văzut că s-au unit, au făcut composesoratul ăsta și își valorifică produsele. Și iată că le și pun în valoare prin acest festival.

— *Eu sunt prima dată aici, că m-a invitat Robert Ándraș. Și mi-am zis că dacă m-a invitat, să vin. Că așa e frumos, dacă te invită cineva să-i arăți respect. Suntem colegi la Uniunea Națională a Cooperativelor din sectorul vegetal. Am și eu o cooperativă, acum construim o fabrică mare de ulei. Îmi pare bine că am venit pentru că înveți, uite oamenii ăștia ce treabă faină fac. E unică, e a lor, e conceptul lor.*

— De unde veniți?

— *Eu îs de lângă Sovata. M-a impresionat localitatea asta, Frumoasa. Muzeul, biserica... Eu am licență de zbor, și zbor. Mai mult vara. Și de sus, unde văd bisericile fortificate, notez ce văd și revin cu mașina, cu soția și cu prietenii. Și mergem și vizităm. Avem niște minuni! Dacă le-am putea băga în circuitul turistic, să avem oameni care să scoată în evidență valoarea culturală și istorică a Ardealului, am avea turiști mai mulți dcât toate țările vecine.*

— Plus că avem și o gastronomie extraordinară. Și diversă.

— *Avem însă o problemă. Ieri m-am întors din Noua Zeelandă. Înainte am fost în Australia. Am prins zilele Australiei la Sydney. Fără preoți, fără politicieni, fără primari. Organizate de comunitate, ca și aici. Un spectacol de nedescris, vreo șase ore. Doar cu sponsori și voluntari. Primarul din Sydney o*

venit, dar era și el ca și noi, se plimba printre oameni, ca noi. Fără bla, bla, bla. Nu vin cu un sobor de preoți, cu cădelnițe...

— Știu că în Noua Zeelendă sunt sprijinite și încurajate toate comunitățile care sunt acolo pentru a-și păstra datinile, obiceiurile și portul.

— *Da, cred că e cea mai multiculturală țară și cu cei mai educați oameni. Pe primele locuri sunt japonezii, coreenii, apoi vine Australia cu Noua Zeelandă. Și e o nație construită din pușcăriași! Dar cu legi clare, ferme, respectate de toți. La noi, corupția și incompetența o să ne omore, din păcate. Corupția și incompetența. Și astea se țin una într-alta. Corupția este cancerul care a intrat și metastazează.*

— Sunt acestea motive pentru care oamenii pleacă din țară?

— *Nu trebuie plecat, trebuie luptat. Că omul prost chiar crede că el e valoros.*

— Oamenii de aici chiar fac asta, au rămas, muncesc, chiar dacă le este greu. Viața este grea. Asta este incredibil. Oamenii se adună - mă rog, îi adună cineva, că trebuie să fie întotdeauna un lider care mișcă lucrurile. Iar cei care vin aici, vin cu drag, nu neapărat să câștige ceva cât să se reprezinte.

— *Aici sunt nu numai din Nicolești și Frumoasa, sunt din toată zona, sunt și din Ungaria, am înțeles că și din Slovacia. Ați văzut câte linii de pompieri au? Într-un sat pot fi 3-4-5 echipe. E o mândrie a lor. Această poveste a pompierului o au legată de ce învață la școală. În comunitate, fiecare om este identificat cu o poziție, un lucru la care e bun. Unul face cârnațul, unul face brânza, unul face fânul, și toți învață de la aceștia. Aici am vrut să ajung. Dacă mergem în Alexandria, în Tulcea, în Constanța, oriunde într-un sat, oamenii sunt săraci și izolați în comunitatea lor. Aici nu ești izolat. Asta este diferența. Și eu cred că ce a adus uniunea asta nu e de ieri, asta e veche. Și cred că învățătorii vechi, preoții, biserica, conceptul ăsta de comunitate și de apartenență la comunitate e foarte vechi. Și îl vezi în exemple reale, nu îl vezi într-o poveste, îl vezi zi de zi.*

— Unul dintre pompierii bătrâni de aici îmi spunea că a avut șapte vaci anul trecut. A vândut cinci, mai are două, numai cât să

aibă pentru el.

— *Pentru că nu mai poate și spune că abia se descurcă. Dar e aici, a adus cu el caș de acasă, ceilalți au adus nu știu ce. Este un membru mândru al comunității lui. Nu contează cât au și ce au. Copiii, deja de mici învață să facă ceva. Ați văzut aici, unii împrăștie paie, alții cară apă, alții o fierb... Dacă vă uitați la hainele lor, cei care sunt cu albastru au un rol, cei care au verde au un alt rol, cei care au portocaliu un alt rol. Se identifică. Dacă nu ești identificat, ești pierdut.*

— Asta e salvarea, probabil.

— *Am fost de curând undeva, în Africa. Oamenii trăiesc în niște colibe și sunt mulțumiți și fericiți pentru că la ei valoarea nu e ce e la noi. Pentru ei valoarea e viața, apa și atât. Apă să aibă și mâncare, măcar o dată pe zi.*

— Da, dar noi nu vom trece niciodată pragul înapoi, ăsta peste care am trecut. Ne-am obișnuit să avem toate condițiile.

— *Nu, eu cred că acest exemplu trebuie luat. Eu îl știu de la bunicii mei, sunt din Satu Mare de loc. Ce vedeți aici este exact la fel și acolo. Acum se pierde încet, intră modernul. Cu cât sunt mai izolați, cu atât încă se păstrează.*

— Își păstrează obiceiurile?

— *În comunitate fiecare are un rol. Și când se fac nunți, botezuri, înmormântări, orice, participă toată comunitatea. Nu există om neînmormântat, nu există om nesărbătorit. Și de muncit, muncesc împreună.*

— Dar în comunitățile noi?

— *Eu călătoresc mult în țară și pentru mine e dureros să văd - mai ales pe lângă Dunăre -, sate în care oamenii stau. Pentru că*

stă acesta, stă și celălalt. Și trăiesc pe cel mai bogat pământ al Europei.

— Dumneavoastră spuneți că simțiți dureros lucrul acesta când vă duceți de aici, acolo. Eu vin de acolo, aici. O simt cel puțin la fel de dureros.

— *Nu știu ce pierd, nu văd pe ce stau. Aici oamenii nu au agricultură decât în văile astea mici, că în rest au numai munți. Și în văile astea fac de toate, și agricultură, cresc și văcuțe. Uite, dacă mergeți la primul stand, de pe colț, ei colectează laptele din sate. Ei fac în cadrul parohiilor și în cadrul Căminului Cultural întâlniri în care se instruiesc cum să fie laptele mai bun, să nu fie murdar, să nu miroase. Și aduc câte un specialist din Ungaria, din România, din Elveția, iar țăranul ăla care nu știe nimic vine și ascultă. Și învață. Și iar mă întorc la Bărăgan unde dacă te duci să le spui cum să facă să le fie mai bine vitelor, îți răspund „Mă lași, îmi spui tu mie!”. E dureros, pentru că în zona aceea am văzut cele mai slabe vaci, caprele cele mai bolnave și mai slabe. Și stau pe aur. Eu vă spun, cât ai o grădină în spatele casei, te poți descurca. Sunt mulți care fac legume, sunt oameni harnici, dar sunt și foarte mulți… pierduți. În comunitatea noastră, când spui de cineva că e pierdut, de obicei acela face parte dintr-o minoritate neintegrată, care nu vrea să participe nici la muncă, nici la altceva.*

— Și peste toate astea mai vine și modernismul.

— *Modernismul ăsta vine puternic și asta distruge comunitățile. Doar alea mai îndepărtate se mai păstrează. Cei de aici sunt izolați, ca și cei din Maramureș. Ei își dau seama că nu o să vină o mână de sus să-i salveze. Pe când ceilalți, despre care vorbeam, zic „nu mi se dă nimic, nu mă ajută nimeni”. Aici ei sunt convinși că nu o să vină nimeni să le dea nimic dacă nu își fac ei. Și de aici vine o energie anume, chiar dacă e aceeași sărăcie.*

— Diferența o face această energie care îți dă dorința să te îmbraci altfel, să-ți cureți ograda, să-ți schimbi acoperișul.

— *Dacă te uiți în jur, vezi foarte puține case neîngrijite. Dacă intri într-o casă bătânească o vezi pusă la punct, îngrijită, cu flori… Știți cum este vara aici? Ca-n paradis. Deci, asta diferă: aceeași sărăcie, dar altă energie.*

Am plecat de la Nicolești și Frumoasa încărcat cu sentimente amestecate și, deși am mai participat la evenimente sociale diverse prin zona de sud a României, încă îi simt aproape pe oamenii pe care i-am cunoscut acolo și care m-au impresionat prin tot ceea ce fac și prin tot ceea ce sunt.

Cristian SĂILEANU

Letopiseţu vieţii, al pildelor şi al miracolelor lui Zamolxe

mărturisite cu deamănuntu de învăţăceii săi, Xaralambos, Radagaiso, Vitigis, şi Branduza

şi însemnate mai gios de cătră scribu cel smerit,

Cristian Săileanu

11. Zamolxis îl şcoleşte pre Xaralambos cā patimele sālbatice ale uamenilor ne stau chiar subt un rând subţire de piele

– Învāţātorule Ceresc, l'am întrebat io nedumerit, de ce mai trebuie sā le dām noi tracilor belagini, când avem un rege care le dā legi?

– Xaralmbe, fiu meu, cari sunt greşelile ciale mai des întâlnite între uameni?

– Ştiu io? Multe… Minciuna, furtu, uciderea… am spus io, neînţelegând unde bate Trimisu Cerului.

– Ei bine, fiule, mi'a spus Iel, tuate păcatele ceste, de neiertat adzi, au fost pânā mai ieri porniri pre cari uamenii le foloseau ca toiege prielnice în a'şi duce dzilele.

– Cum adicā? Uciderea, Zamolxis? Minciuna? Astea au fost porniri prielnice, toiege?

– Chiar aşa, Xaralambe. Uciderea. A fost o vreme în viaţa omenirii, un timp fārā belagini, fārā pravile sau magistraţi, când dacā nu ucideai, ierai ucis. Dacā nu te culcai cu muierea celui înfrânt, nu aveai tu copii, avea iel. Dacā nu minţeai şi nu înşelai, nu scāpai de muarte. Dacā nu îi goneai pre toţi cu bâta când se fecea împārţeala mistreţului pus pe rug, nu îţ mai rămânea ţie decât să ronţāi uasele. A fost, aşadar, un timp al fārādelegii în care dentâiu şi dentâiu, omu trebuia să rāmânā în viaţā. Iar tuate ceste porniri sālbatice nu au dispārut cu totu den noi, ci se aflā imediat subt pielea uamenilor, cum se aflā pāmântu ars chiar subt smalţu subţire al unei amfore. O sângurā zgârieturā la timp de suferinţă, o sângurā clipā în care un magistrat şi'a înturnat privirea, sau moţāie, şi tuate ceste porniri sālbatice ce vin den negura vremilor pot den nou rābufni, iar vieţile seminţiei nuastre se pot gāsi în mare cumpānă. Şi dacā rebufnesc, mult sânge nevinovat se varsā. Belaginile mele îi mai ţin pre uameni în loc, îi mai domolesc. Fārā ele curundu vreme ne'am înturna la dzilele când vieţuiam toţi prin pāduri şi prin spelunci şi ne uram o dzi bunā cu bâta.

12. Dzoutulas de iznuavă încearcā sā Îl ucidā pre Zamolxis

Îl rugaserā toţi tarabostii den partea de miez de dzi a Traciei pre Ficioru Cerului sā vinā sā le predice pre malu Berzobisului, şi atuncea cu grabā ne'am îndreptat spre acel frumos dar tulburat riu.

Dar când ieram la scurtā distanţā de malurile riului, Marele Preot luptātor, Dzoutulas, care îi purta multā vrājmāşie lui Zamolxis,

oblicise cumva viastea că Zamolxis va veni, şi adunase o gluată mare de preoţi cu fii şi rudeniile lor. Şi toţi aveau câte o măciucă sau câte un falx ascuţit în mână. Stăteau ascunşi pre dupe ziduri şi aşteptau duar un semnal de la străjile lor. Şi se înţeleseserā să Îl lase pre Zamolxis să intre bine în cetate, ca nu cumva să mai puatā să dea dosu si să le scape printre degete... Pre urmă, la un semnal al lui Dzoutula, ei toţi aveau în gând să ne sarā în spate şi să ne taie cu hiarele. Iar mie nu'mi intra în cap de ce iera Dzoutulas aşe de pornit împotriva lui Zamolxis, căci iera preot agonisit şi avea ţarine întinse şi dobituace multe, şi nice Toxaris, nice Zamolxis nu i le luaserā, nice într'altfel nu îl supāraserā vreodatā. Se vede treaba cā'i adivāratā vorba tracā ce dzice, Calu căruia i se dā cel mai mult ovāz, āla îşi trânteşte stăpânu.

Dar Stepânu Cerurilor deuna i'a deosebit pre străjerii tocmiţi de Dzoutulas şi le'a făcut semn prietenos cu mâna. Iar când am intrat pre strāzile polisului, dintr'o datā s'a lăsat o ceaţā aşe de gruasā cā îţ bāgai degetele în ochi, aşe cā noi am intrat în oraş călare fārā ca cineva să ne vadā sau să ne facā vreun rāu.

Iar gluata lui Dzoutulas incipise să tremure de frig, căci măcarî că iera o dzi de varā, iei ierau toţi vāluiţi în nori de ceaţā ghieţaţi.

Şi se întrebau unu pre altu, De ce am venit noi aici? De ce habem fiarele ciale ascuţite în mânā?

Şi doi den preoţi s'au dus la Dzoutulas şi l'au întrebat,

– Mārite preot, de ce ne'ai adus aici? Ce vrei să săvârşim? Cā am uitat.

Iar Dzoutulas însuşi nu'şi mai aducea aminte de ce venise. Şi când Zamolxis a agiuns în mijlocu oraşului şi a început să le grăiască uamenilor, ceaţa s'a ridicat dintr'o datā, dar Dzoutulas şi cu ai lui au fost primii care s'au aşezat cu fesele pre petra ca să Îl ausculte pre Trimisu Cerului predicând.

13. Zamolxis predicā despre pericolu beuturii.

Şi le'a grăit Zamolxis în acea dzi despre pericolu beuturii.

– Iera odatā un sturion mare care vieţuia în apele Riului Istra. Şi de cum întâlnea un peşte mai mic, ori un rac, ori o bruascā, ori o gâzā, îl şi înghiţea, de crescuse acest sturion aşe mare şi de în vârtute de nu mai avea de nime teamāt.

Dar într'o bunā dzi a văzut acest sturion un viermicul mititel, atârnând de'o sfuarā. Fārā să se gândeascā mult, şi fārā să se uite el nice în dreapta, nice în stânga, a înghiţit sturionu acel viermicul. Şi când iera să clipeascā bucuros cā i'a mai intrat ceva în pântecul lui cel nesătul, a simţit un cârlig care i se înfigea în falcă. Şi o mânā de pre mal îl tot trāgea în sus, afarā den apa riului care îi era sturionului casă. Se zbătea sturionu, pleznea den cuadā, se arcuia şi zmucea capu în stânga şi'n dreapta, dar cu fiecare mişcare ce săvâşea, cu atât mai reu îi iera, căci vârfu cel ascuţit al cârligului tot mai adânc îi intra în falcā.

– Rea ispravā am săvârşit io să înghit acel viermicul, îi fulgerā sturionului prin minte. Ar hi trebuit să mā gândesc bine, să mā uit bine, nainte de a'l mânca. Făgăduiesc cā dacā scap de data asta, o ast fel de nesocotinţă nu mai săvârşesc.

Dar nu i'a mai fost dat să facā sau să nu mai facā nesocotinţe, căci chiar în aceeaşi dzi a agiuns în uala unui zmeu care se dusese la pescuit de peşti lacomi.

Aşa şi cu bāutura. Odatā ce'aţi înghiţit cârligu bāuturii, oricât de spărieţi şi de disperaţi veţi hi fiind, cu orişicâtă osârdie vă veţi zbate, scāpare nu mai ie, iar zmeu care a ieşit la pescuit de uameni netoţi vā va trage cātre iel şi cātre lumea lui. Iar voi vā veţi trāi tuatā viaţa nu pentru muierea cu care v'aţi adunat, nu pentru copiii cu cari v'a binecuvântat Dumnedzău, nu pentru dobituacele şi agonisita vuastrā, ci duar

pentru băutură.

Şi am scris io această parabolă a lui Zamolxis de îndată ce am auzit'o prima uară, ca să se ştie cum a dzis'o Învăţătoru Nostru, iar nu cum dzice pilda lui Vitigis despre băutură, care nice aceia nu iaste rea, duar că nu iaste a lui Zamolxis.

14. Vitigis spune pilda cântăreţului den cor, şi a giucătorului den horă

Şi agiungând noi în acele sate unde lăcuiau tracii anarţi, dupe multe dzile de mers călare, s'a potrivit să hie dzi de horă. Şi Zamolxis, care trăise atâta amar de hrono între eleni, a dorit neapărat să stea şi să îi vadă pre traci horind, căci, dzicea el, nemică pre lume nu îl făcea mai fericit şi nemică nu îi da mai mari speranţe pentru viitoru omenirii, decât un cor sau o horă.

Căci hora şi coru, ne învaţă Zamolxis, dovedesc cu tărie că uamenii se pot înţelege între ei şi lucra împreună.

Iar io, etnie de elin cu hora'n hema, bucuros am fost, şi într'un gând cu el, măcarî că Radagaiso bombănea că iel numai de horit nu are chef, şi că ţara arde şi baba se piaptănă.

Şi, la vremea chindiei, s'a apropiat de noi un tânăr arătos, veşmântat duar în mătăsuri fine, brodate cu fir de aur, care ţinea în mână un vas mare, tot de aur, plin cu vin neamestecat cu apă. Şi ne'am dat toţi seama că iera ficior de taraboste, zburdat copilandru, crescut în puf şi'n prea mare destulare.

– Împerate, Ficior al Cerului, i s'a adresat iel lui Zamolxis, cum să fac io să vieţuiesc printre atâta netoţi cum vezi în giuru nostru, fără să'mi pierd minţile? Cum să răzbesc io să mă lepăd şi să mă ascund de turma de uameni fără giudeţ? Căci mi se pare mie lumea plină de oi neghiuabe, cari dau buzna una dupe alta behăind fericite către o adâncă şi stâncuasă prepastie…

Ci Zamolxis a privit duar în pământ şi s'a uitat cu cuada ochiului la mine şi la Vitigis. Căci Zamolxis niceodată nu vorbea cu uamenii cari ierau beuţi, de parcă nice nu existau.

– Vezi ceata aceea de geţi, fumei şi bărbaţi, ţinându'se de umeri şi horind? l'a întrebat ucenicu cel cu faţa de viezure pre tânăr.

– Îi văd.

– În ce direcţie se mişcă?

– De la stânga la dreapta, a ridicat tânăru den umeri, nedumerit de întrebare.

– Să dzicem că te'ai prinde şi tu în horă, că ai apuca două fete frumuase de umeri şi ai hori şi tu, fără cât că în loc de a te roti de la stânga la dreapta, ai merge de la dreapta înspre stânga. Ce'ar spune ceilalţi horişti atuncia?

– Ar opri hora şi m'ar privi chiorâş.

– Dar coru den partea cealaltă a pieţei îl auzi? Ce cântă?

– Cântă un cântecel necopt despre fata tarabostelui care serea gardu la venirea nihtei ca să se vadă cu un comat arătos, dar prost de dă în gropi. Un cântec fără nice un ţintă sau noimă.

– Că bine grăieşti! aşe e. Marturisesc că nice mie nu'mi place cântecu. Ei, dar dacă ai intra şi tu în cor, fără cât, în loc de a cânta bâiguiala asta de cântecel, ai cânta miracolu ăla de cântec de jale despre muma care'şi plânge copilu pierdut în răzbel. Ce crezi c'ar dzice coriştii?

– S'ar mânia şi m'ar da afară den cor.

– Dar dacă ar purcede den codru un urs mare chiar amu, şi toţi cei ce horesc aici, prinşi fiind de fobie şi cu cardia de iepuri, ar lua'o la fugă la vale, spre sat, iar tu, ca un mare şi virtuos bărbat ce te afli, ai năzui spre dial ca să dai piept cu ursu, ce s'ar prileji atuncia?

– M'ar călca sătenii în piciuare.

– Du'te, décii, a spus Vitigis, şi cântă acelaşi cântec cu cei den satu tău, fă aceiaşi paşi când intri în horă, şi fugi în aceiaşi direcţie când sunteţi toţi în primejdie, almintrilea cât vei vieţui, te vor călca chiar fraţii tăi în piciuare.

(continuarea în numărul viitor)

Eugen MATZOTA

DIN DRAGOSTE DE TINE, ROMÂNIA

„În vreme ce încercăm să descriem năravurile moldovenilor (lucru despre care nimeni sau numai puțini străini au o imagine adevărată), dragostea ce avem pentru patria noastră ne îndeamnă pe de o parte să lăudăm neamul din care ne-am născut și să înfățișăm pe locuitorii țării din care ne tragem, iar pe de altă parte, dragostea de adevăr ne împiedică, într-aceeași măsură, să lăudăm ceea ce ar fi, după dreptate, de osândit.

Le va fi lor mai folositor dacă le vom arăta limpede în față cususurile care-i slutesc, decât dacă i-am înșela cu linguşiri blajine și cu dezvinovățiri dibace, încât să creadă că în asemenea lucruri ei se conduc după dreptate, în vreme ce toată lumea mai luminată, văzându-le, le osândește.

Din această pricină voim să mărturisim curat că noi, în năravurile moldovenilor, în afară de credința cea adevărată și ospeție nu găsim prea lesne ceva ce am putea lăuda."

*(**DIMITRIE CANTEMIR, Descrierea Moldovei**, CAP. XVII. Despre năravurile Moldovenilor)*[1]

Nu știu alții cum sunt, vorba lui Creangă, dar eu am fost extrem de impresionat de aceste cuvinte ale lui Cantemir.

Văzând că a mai avut cineva curajul să spună adevărul, m-am hotărât să scriu această carte, căci, oricât de mult aș iubi România, Adevărul mi-este mai prieten.

Mai mult, aș zice că nu-i este de niciun folos românului să creadă în capcanele întinse de cei ce le spun că nu există țară mai grozavă prin lume, că românii sunt cei mai deștepți, că toate marile civilizații au început aici, la noi, cu noi.

Toate aceste minciuni linguşitoare îi orbesc pe cei mai mulți dintre români, le amorțește chiar și instinctul de conservare, drept care nu mai pot vedea Adevărul.

Poate că o parte din el ar putea fi chiar aici...

„...deși iubim atât adevărul, cât și pe prietenii noștri, pietatea ne cere să onorăm mai întâi adevărul." Aristotel

Istoria povestită, nu cea băgată în cap cu forța

Acad. *Ioan Aurel Pop*, Președintele Academiei Române, spunea în 2016, la deschiderea primului Congres Național al Istoricilor Români, că aceia care vor să scrie despre trecut, dar nu sunt istorici de meserie, o pot face, desigur, dar cu condiția *„să precizeze caracterul de eseu, de povestire, de impresie, al produselor lor."*

Acest lucru aș vrea să-l fac și eu, dându-mi seama că mi-e din ce în ce mai greu să văd cum par a ocoli mulți istorici subiectele mai delicate.

Și nu ne referim aici la ai noștri, în mod special. Vorbim, așa, la modul general, despre toți cei care probabil că sunt realmente speriați de schimbare, în general, și mai ales de modificarea celor învățate de la profesorii lor, chiar dacă asta s-a petrecut cu mai multe zeci de ani înainte.

Poate că modul lor de abordare li se pare a fi unul a la carte, extrem de documentat, de

științific și de bine făcut. Așa o fi... Poate că este și mai bine prezentat și justificat, ce mai! Problema apare atunci când tu, din afară privind, îți dai seama că toate trimiterile, citatele, plus amănuntele susținute de dovezi fără de tăgadă te fac deseori să uiți de unde-ai plecat! Oricum, nu fac decât să răspundă la întrebarea CUM?

Atât și gata, ajunge! Nici vorbă să vezi că se răspunde la întrebarea DE CE?

N-ai putea spune că se ocolește esența problemei, dar remarci că, privind prea atent la copaci, istoricul ajunge să nu mai vadă pădurea...

Oameni suntem, așa c-am putea înțelege așa ceva, zic eu, căci asta dovedește apartenența acestor specialiști la Umanitate, care este alcătuită din oameni, cu toate trăirile și dramele lor, și mai ales cu acea ciudată frică de schimbare a unui sistem de gândire, în orice domeniu ar fi asta...

Dar parcă e ceva ce nu merge aici…

E greu să spui că, „tot ce-am spus până acum s-ar putea să nu fie chiar corect, ci poate chiar cu totul altfel?!"

Mă văd nevoit a spune și eu ce cred că ar fi de spus din poziția unuia care a fost jurnalist de investigație prin tinerețile lui, unul care are peste 30 de ani de presă în spatele său și cam tot atâtea cărți publicate, deocamdată.

Poate că mi-e ușor a vorbi așa pentru că sunt unul dintre cei care nu are nimic de pierdut sau de câștigat în acest caz. Nici nu pot spune că vânez vreo slujbă călduță la cine știe ce institut. Știți, e vorba de institutele acelea unde ajungi, dacă ai noroc, când ești tânăr și ieși aproape întotdeauna ori când ajungi la pensie, ori, poate mai devreme, dar doar cu picioarele-nainte, nicidecum altfel, ferească Dumnezeu!

Am citit nu știu câte mii sau zeci de mii de pagini din tot felul de documente, în multe limbi ce nu intră printre cele obișnuite, cum ar fi norvegiana, de exemplu. Le-am citit în forma lor inițială, nu aceea publicată și în mod evident editată mai târziu, adică mai pe înțelesul omului de rând modificată.

Mai mult. M-am străduit să compar traducerile deja făcute cu acele originale scrise în alte timpuri, deoarece orice poate fi pervertit prin traducere.

Am tot studiat și scris despre români și, nu în ultimul rând, am înțeles mai multe despre abordarea politicienilor. Atât cei de prin alte vremuri, cât și cei de astăzi. Nu poți să nu remarci că influența lor este mai peste tot, chiar și unde nu te-ai aștepta.

Cu atât mai importantă este influența politicii, în general, în măsluirea istoriei. Nu trebuie decât să privim în spate cum s-a schimbat istoria noastră sub influența legionarilor sau a comuniștilor. Și nu numai...

Am scris în mai multe cărți despre probleme delicate ale istoriei Balcanilor.

Aici chiar că sunt asemenea probleme.

Doar nu degeaba i se spunea „Butoiul de pulbere al Europei"!

Când nu găsești răspunsul o întrebare din orice domeniu ar fi ea, ce faci? Cauți tu, nu-i așa? Aparent, pentru asta avem toți acces la Internet.

Sau nu?

Mă rog, asta e altă problemă...

Să revenim... Așa am ajuns să studiez cât am putut de dincolo de gardul înalt al Sistemului, văzând cum stau acolo, la locul lor, cuminți, mai toți cei care ar putea să spună ceva despre adevărurile incomode.

Poate chiar ar trebui să facă asta, oricât ar deranja Sistemul (cu "S" mare, desigur) sau oricât i-ar deranja pe alții. Poate că și noi am face la fel, dar, asta e, acum suntem pe margine și privim cum se desfășoară lucrurile pe teren, ca la orice meci de fotbal unde suntem doar spectatori.

A te feri de tot felul de pericole ce pot apărea dacă spui ceva împotriva celor stabilite de Sistem pare a fi un comportament specific omului, ba chiar unul care este pe deplin scuzabil, nu-i așa?

Dar cum rămâne, până la urmă, cu Adevărul, dacă asta mai interesează pe cineva în acest început de mileniu? Greu de răspuns, dacă și asta ar mai conta...

Chiar și Sistemul se schimbă?

Aș putea înțelege ce înseamnă să aduci o schimbare care deranjează Sistemul, e ceva omenesc... Pe de altă parte, însă, trebuie subliniat faptul că și Sistemul ăsta o mai evolua și el, adaptându-se din mers schimbărilor pe

care le aduc vremurile.

Ei, hai să vedem dacă spinarea intelectualilor are vreo asemănare cu aceea a cavalerilor și a oamenilor de cuvânt…

Câți intelectuali perfect onorabili, aparent, nu au aderat la ideile comuniste sovietice încă de pe la începutul secolului al XX-lea, apoi, imediat, la cele fasciste ale lui Mussolini?!

A apărut în Germania *„Deutsche Arbeiterpartei"* (Partidul Muncitoresc German). El s-a schimbat, în 1920, în Partidul Național al Muncitorilor din Germania, pe scurt NSDAP (*Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei*, adică *Partidul nazist*).

Nazism, mai pe scurt, ca să fie clar despre ce vorbim aici. Sau, după numele conducătorului, *Führer*, altfel spus, *hitlerism*.

Ei, și iată că mulți intelectuali l-au și îmbrățișat pe Hitler, de parcă asta așteptau de-o viață!

În România, în aceeași perioadă care este cunoscută de unii ca anii de inconștiență de după Primul Război Mondial, numiți și *„Les années folles,"* a apărut figura emblematică, dar și carismatică a lui *Corneliu-Zelea Codreanu*, cam ca a celui ce umple tricourile inconștienților de azi, adică *Che Guevara*.

Deodată, să vezi ce de intelectuali mai aplaudau ideile sale!

Și în timpul vieții, dar și mai mult după asasinarea sa!

Toate astea doar ca, într-un final, să-i regăsim aproape pe toți în barca sovietică lansată prin apele românești de după Cel De-al Doilea Război Mondial.

Sadoveanu, marele Mihail Sadoveanu, atât la propriu, cât și la figurat, cum vă convine mai bine, a făcut multe lucruri care nu au nicio legătură cu felul de a fi un om de onoare.

Da, așa este, dar rămâne un mare scriitor...

El a prezidat, de exemplu, ședința *Secțiunii de Știința Limbii Literatură și Arte a Academiei* din 1951, când *George Călinescu* l-a făcut praf pe Brâncuși:

„Brâncuși nu poate fi considerat un creator în sculptură fiindcă nu se exprimă prin mijloacele esențiale și caracteristice acestei arte."

Ca să fie clar cum e cu integrarea într-un anume Sistem, iată ce spune un alt mare nume al culturii românești din ambele epoci în care a trăit, căci a prins și perioada interbelică, dar și pe cea comunistă:

„Tov. Prof. Graur este împotriva acceptării în Muzeul de Artă al R.P.R. a operelor sculptorului Brâncuși."

Adevărul sau Sistemul?

Am putea înțelege că nu e bine aproape niciodată bine să fii contra curentului. Ne-o spune chiar o vorbă mai cu tâlc, folosind cuvinte mai expresive. Buuun, putem înțelege că și asta pare a fi chiar ceva specific omului.

Doar că, vorba unuia de prin Antichitate, mai prieten îmi este adevărul, așa că simt că trebuie să fac ceva în locul celor care preferă să stea mai la umbră, în loc acolo de unde pot propovădui Adevărul, adică la catedră.

Nu-i așa că nu dă bine să fii contra?

Ca să folosim terminologia de stil neo-marxist din zilele noastre, nici n-ar fi „politically correct."

Ei, poate că noi, ca români, om fi subiectivi de felul nostru... Hai să citim împreună niște rânduri scrise de un străin, nu de unul de-al nostru, să ne dăm seama cum arătăm noi pentru alții. E ceva care ne spune, încă o dată, că această atitudine prea puțin curajoasă este una veche, cel puțin de sute ani.

Într-o carte care a fost publicată la Paris în anul 1840, *La Turquie d'Europe*, autorul, *Ami Boué*, spune lucrurilor pe nume, neavând Domnia Sa practic nimic de pierdut sau de câștigat din asta.

Acest onorabil domn Boué era un francez născut în Hamburg, dar educat în Scoția. Mai mult, Ami Boué era un om care a trăit mult timp și chiar a murit în Imperiul Habsburgic, fiind un bun cunoscător al țărilor din Europa de Sud-Est:

Cât despre felul de josnică umilință pe care valahii o arată față de superiorii lor, nu li se poate reproșa, deoarece provine de la jugul brutal al nobililor sub care sunt înăbușite și nu se pot dezvolta calitățile frumoase ale acestui popor.[2]

[2] „Quant à l'espèce de basse humilité que les Valaques, montrent envers leurs supérieurs, elle ne peut leur être

Atunci, în condițiile astea, cu asemenea șefi deasupra ta, ce mai poți face tu, cel aflat sub jug?

Nici nu-ți vine să le spui unor asemenea oameni „nobili”!

Și-atunci, când ești la locul tău, atât de umil, cum să-ți permiți să pui la îndoială măcar un singur lucru dintre cele ce au fost în mod repetat împărtășite de atâtea generații de învățători și de profesori atât de onorabili care-au trăit înaintea ta?

E de înțeles asta, e omenește, nu-i așa?

Și-ar mai fi ceva... Cum să le iei pâinea de la gură, la urma urmei?

Desigur că nimeni nu vrea să facă așa ceva…

Doar că, dac-ar fi să-l amintim pe *Aristotel*, cel de care am mai vorbit mai devreme, am spune că ne sunt toți dragi.

Ba chiar mai mult de-atât.

Îi și putem înțelege, la urma urmei.

Dar, asta e, simțim că suntem datori să preferăm adevărul.

Să ne fie rușine, oare, pentru că același autor spune că Bucureștiul, care mai este și numit Bukarest de către el, ar fi micul Paris al Turciei, când noi am învățat că Țara Românească nu făcea parte din Imperiul Otoman?

Mă rog, poate așa se vedea pe vremea aceea dinspre Paris, n-aveam de unde ști sigur, căci n-am trăit pe-atunci, drept care ne și luăm după cei care au fost atunci, acolo.

[...] Țara Românească pare mai mult europeană decât Turcia și Serbia, deoarece există o grădină publică în Bukarest; unul dintre amuzamentele bogaților valahi este să umble cu trăsuri elegante pe străzile acum pavate.

Într-un cuvânt, Bukarest este micul Paris din Turcia.[3]

Vai de mine!

Dar cum își permite nenea ăsta să spună că Bucureștiul nostru iubit ar fi fost prin Turcia?

Ce știe el despre noi?

Urât, tare urât din partea lui!

Istoricii sunt și ei oameni ca noi

Poate că am da dovadă de prea multă pudibonderie gândind atât de delicat, cum că oamenii ar putea fi cumva deasupra Sistemului. Să-i înțelegem, oare, pe istoricii copleșiți de schimbările aduse de comunism, cele care au adus, de fapt, dacopatia?

Dacopatia ar putea fi considerată, la urma urmei, o simplă reacție firească a propagandei comuniste la necesitatea ca România cea nouă să fie mai cu moț. Comuniștii aveau nevoie de un mit pe placul poporului, cum ar fi mitul tragerii dintr-o civilizație aparte, una care să fie cu totul deosebită.

De aceea, se fac multe săpături arheologice prin anii '50, doar s-o descoperi ceva deosebit despre daci. Putea fi chiar orice, doar să fie ceva nou. Altfel spus, pe-atunci era corect să vorbești despre daci. Azi, gata, nu mai este corect din punct de vedere politic, devine o *„patie”*, o boală, ce mai! Adicătelea, mai pe românește spus, cei care-și permit a vorbi în zilele noastre ceva de bine despre daci nu pot fi catalogați decât ca niște nebuni de legat!

Dar alții pot spune orice bazaconii despre noi, urmașii dubioși de-a binelea ai dacilor. Iar istoricii noștri nu reacționează la prostii umilitoare pentru noi, la urma urmei. Așa ar fi, ca un elocvent exemplu, explicația dată denumirii provinciei scandinave Dacia, cum i-au zis călugării dominicani. Da, se poate să fie ceva greu de înțeles, poate chiar inexplicabil, pentru acest nume dat provinciei care cuprindea Danemarca, Suedia și Norvegia.

Dar să accepți tu, ca și istoric român, explicația dată de niște persoane necunoscute ce se ascund sub umbrela *Wikipedia*, ca să nu le spunem altfel, asta e prea mult chiar și pentru oamenii Sistemului!

---

reprochée, car elle vient du joug brutal des nobles sous lesquels les belles qualités de ce peuple sont étouffées et ne peuvent se développer.” Boué, Ami, în 1840, La Turquie d'Europe, Chez Arthus Bertrand, Paris, 1840, pag. 68

[3] „Sous ces derniers rapports, la Valachie paraît plus européenne que la Turquie et la Servie, car il y a un jardin public à Bukarest; un des amusements des Valaques riches est de se promener en voilures élégantes dans les rues maintenant pavées. En un mot, Bukarest est le petit Paris de la Turquie.” Boué, Ami, în 1840, La Turquie d'Europe, Chez Arthus Bertrand, Paris, 1840, pag. 228

Ei, haide, chiar așa?

Dacia este o combinație între Dania (Danemarca) și Suecia (Suedia)?

Cum să rabzi să te scuipe-n față cu explicația că numele de *Dacia* este o combinație între două cuvinte: *Dania* (Danemarca) și *Suecia* (Suedia)? Haide, bre, zău așa...

Adică *Da* dintr-un cuvânt, plus terminația altui cuvânt, adică *cia*, ar putea forma un alt cuvânt, perfect justificat prin faptul că nu se mai discută, AȘA TREBUIE SĂ FIE!!!

De ce? Păi, e chiar simplu.

Ferească Dumnezeu să facă cineva legătura cu țara aia nefrecventabilă numită azi România și cu mult timp în urmă chiar Dacia.

Ca să fim sinceri până la capăt, ajunge doar să mergi într-o autogară unde opresc autocarele care ne transportă reprezentații cu largi pălării negre, cu mustăți mari și la fel de negre. Ele, evident, au câteva fuste largi una peste alta, cum le este portul. Or merge la muncă sau la vizitat muzee?

Când și ai noștri ne strică în mod extrem de grav imaginea, ai putea să-i înțelegi pe străinii care nu vor să fie legați cumva de noi. Noi, ceilalți, cei care merg cu avionul, să zicem, ne facem că nu vedem nimic și răbdăm creștinește, adică îi iertăm pe toți, că oameni suntem...

Și-atunci te-ntrebi, așa, ca mai puțin deșteptul: oare când ne-om putea ridica și noi din poziția aceasta umilă, de oameni care stau mai mereu în patru labe?

Poate că adevărul e undeva pe la mijloc, cam așa cum se ascunde el de noi…

Sau poate că schimbarea a ceea ce este deja spus nici nu este ceva „politically correct”!

Ia putem încerca să înțelegem, ce să facă unii oameni? Tac și ei, cum noi tăcem când alții ne fac de rușine prin țări străine. Se fac că nu pricep, se fac că n-au văzut, că să vezi că poate e greșită interpretarea, chiar dacă lucrurile sunt foarte clare pentru oricine ar vrea măcar să vadă, nu mai mult de atât, doar să vadă.

Da, or fi lucrurile clare, dar parcă sunt prea clare și asta deranjează câteodată.

Și-atunci, să vezi ce dulce poate fi tăcerea!

În cazul acesta, uite, mă simt de-a binelea stânjenit că trebuie să spun asta, dar chiar că este de aur. Istoricii sunt doar niște oameni ca noi și nu putem ști ce-am face în locul lor.

Dar noi măcar atât putem încerca, să punem acele întrebări care și ele sunt ocolite, nu doar răspunsurile la ele.

La urma urmei, noi suntem oameni liberi și nu ne dă nimeni afară din Sistem. Teoretic, desigur. Altfel, mai știi ce-am putea păți?

În fine…

Haideți să purcedem mai departe la ceea ce ne îndeamnă conștiința noastră a face!

Ce-am câștigat și, mai ales, ce-am pierdut datorită conducătorilor noștri care nu că nu și-au iubit poporul, ba din contră, și asta vom vedea mai departe.

În încercarea noastră de a da deoparte perdeaua care ascunde tot felul de lucruri care se pare că nu dau bine, vom folosi citate clare din ceea ce spun despre noi alții, căci au fost destui străini care ne-au vizitat și cunoscut mai bine, la noi acasă.

Ce-am câștigat și, mai ales, ce-am avut de pierdut datorită nouă, a celor de jos, *„talpa țării”*, cum le place unora să ne spună, și asta va trebui s-o spunem, chiar dacă nu ne pică nouă bine.

Mai mereu, nu ne-am mințit doar noi pe noi înșine, ci am mai și fost mințiți, la rândul nostru.

Și, pentru că și despre cum ne tot mințim singuri am vrea să vorbim, dar să ne spună alții cum suntem, tot ei, adică străinii care ne-au văzut la noi acasă, ne vor spune părerea lor despre noi înșine, căci, iată, chiar nu suntem în stare de mai mult…

Cum și cât ne iubim Patria și ce spunem noi despre asta, ei, asta deja o știm…

La întrebările pe care ni le-am pus, ca și la altele ce se vor ivi de-a lungul călătoriei, vom încerca să găsim o explicație profană, pe înțelesul nostru, al tuturor, nu doar al savanților pe care doar vrem să-i îmboldim a ne răspunde.

Așadar, concluzia vă aparține de fiecare dată!

Aceasta este o carte a întrebărilor, nu neapărat a răspunsurilor.

A bon entendeur, salut!

Eugen Matzota,

Mai 2025

(continuarea în numărul următor)

Octavian IRIMIEȘ

DUPĂ CUCERIREA MOLDOVEI

În dimineața următoare, Ionică și micul său grup de însoțitori porniră la drum către Iași. Ajunseră la destinație în scurt timp și fără incidente, apoi căpitanul merse să îi raporteze lui Mihai vodă că și această cetate a capitulat. Foarte încântat să audă aceasta, domnul se oferi să le plătească găzduirea la un han. Nu dormiră acolo decât două nopți, fiindcă Vodă se văzu nevoit să plece în Ardeal unde treburile nu erau deloc limpezi. Lăsă ca țara Moldovei să fie guvernată în locul lui de o locotenență domnească compusă din banul Udrea, vistiernicul Andronic, armașul Sava, spătarul Negrea și boierul Marcu, fiul fostului domnitor, Petru Cercel.

Vodă și o mare parte din oștire se porniră înspre Alba Iulia, iar în suita lui se aflau Ionică și oamenii lui. Îl însoțiră până în dreptul Sibiului, apoi se desprinseră de el, căci voiau să se întoarcă acasă. Și de data asta se întorceau cu multă pradă, luată mai ales de la mercenarii unguri și leși, căci de la moldoveni, în afară de arme și încălțări nu prea avură ce lua.

La mijlocul coloanei, Ionică și Voichița mergeau în paralel călare pe caii lor, Hamza și Tăciunel. Când porniseră de la Râmnic bidivii aveau blănile lucioase și frumoase cât cuprinde, arătând că erau sănătoși și bine hrăniți. Acum aveau mari pete de transpirație pe gâturi și pe piepturi și arătau slăbiți de osteneala provocată de drumurile lungi. Își țineau gâturile lungite, parcă mergeau în mod mecanic și din când în când sforăiau și dădeau cu cozile pentru a se apăra de muște. Călărețiii nu se aflau într-o stare deloc mai bună: amândoi erau obosiți și trași la față, cu pungi mari de nesomn adunate sub ochi. Își mânau caii în tăcere, apoi la un moment dat, sătulă de acea stare, femeia își întoarse capul către soțul ei și deschise o conversație:

— Știi la ce mă gândeam mai înainte?

— Spune-mi!

— La ziua de anul trecut în care te întorseși din Ardeal. Și atunci stăturăm de vorbă și îmi spuseși că ești foarte îngrijorat că prin luarea în stăpânire a acelei țări, domnul Mihai făcuse o greșeală, căci se desprinse din alianța cu imperialii și își făcuse niște dușmani puternici. Și-o fi făcut, nu zic ba, dar uite că până acum nu se atinseră de el, ba chiar s-a descurcat foarte bine și fără ajutorul lor. Îi bătu pe moldoveni, cu tot sprijinul ce îl primiră de la păgâni și din Lehia, apoi le ocupă țara și scăpă de încă un dușman puternic și primejdios.

— Îi băturăm, Voichițo, într-adevăr. Numai că, după socoteala mea, luptele astea fuseră doar începutul. Eu mă tem că în curând o să trebuiască să ne batem cu leșii, că ălora nu le convine ca omul lor să piardă domnia.

— Crezi că o să vină peste noi?

— Dacă aș fi în situația lui Zamoiski, eu așa aș face.

— Acum stăpânirea domnului nostru se întinde foarte mult și din câte știu eu, ajunse mai măreț și mai tare decât oricare din domnitorii ce ne cârmuiră țara până acum.

— Da, Voichițo, într-adevăr Mihai-vodă ajunse pe culmile unei glorii și ale unei măreții, cum nu ajunseră niciunul din înaintașii lui.

Dar, în continuare mă tem că stăpânirea asupra Ardealului și a Moldovei nu-s decât vremelnice. De Movilă, acel dușman rău și neînduplecat nu scăpă, ci doar îl făcu să fugă în Lehia. Acolo sigur o să uneltească împreună cu mai-marii leșilor și când și-or aduna alte oști, o să se întoarcă să-și recapete tronul. Măria Sa, domnul Mihai nu are prieteni decât în Valahia, dar aceia nu-s foarte mulți și nici foarte puternici. În schimb în aste două țări luate în stăpânire și în cele dimprejurul lor, nu are decât dușmani. Iar aceia sunt mulți, puternici și răi, îl urăsc și îl pizmuiesc pentru cele înfăptuite. Socot că nu e decât o chestiune de timp, până când vor veni asupra lui și atunci o să îl văd eu cum se va descurca. Până acum își plăti oștenii cu banii luați din vistieria Ardealului, dar pentru că luă în stăpânire și Moldova, va trebui să mai tocmească oșteni. Din câte auzii, vodă nu găsi mai nimic la Iași, căci Ieremia își golise vistieria ca să dea lefurile oștenilor, iar pe boierii și pe răzeșii moldoveni n-o să se poată bizui.

— De ce crezi că n-o să se poată bizui pe ei, că doar și ei au același grai și aceeași credință?

— Fiindcă ne urăsc, cum de ce? Nu văzuși cu câtă ardoare luptară împotriva noastră? În Ardeal dădurăm o singură bătălie, dar aici dădurăm trei și toate fuseră aproape la fel de grele ca cea de la Șelimbăr. Poate c-o să treacă de partea lui câteva lichele dornice să pună mâna pe funcții bine plătite, dar ăilalți îl vor vinde cu prima ocazie.

— Ahaa...

— Nevastă, dragă, după cum îți spusei mai înainte, eu mă tem că gloria și măreția lui vodă sunt trecătoare și nu o să se aleagă de ele mai nimic. Ba, poate, i-or face pe dușmani să își unească forțele și să ne calce țara. Iar dacă ne-or învinge, atunci a fi vai de noi, că se vor răzbuna cum vor ști ei mai bine.

— Să-l bată pe un viteaz ca Mihai-vodă? Cred că glumești, Ioane.

— Ba să știi că nu glumesc. Vodă e și el

om ca toți oamenii și poate fi învins. Acum doi ani văzui cu ochii mei cum turcii fuseră cât pe ce să îl omoare.

— Dar uite că nu îl omorâră! Poate se va întâmpla o minune și va scăpa încă o dată.

— Mai știi? Poate așa va fi, răspunse el și după câteva clipe în care privi în zare, continuă a grăi, dar schimbă subiectul: Mi-e necaz să văd că trăim într-o țară care își zice creștină, dar care în mare măsură e locuită de oameni care nu sunt creștini decât cu numele. Iar, din păcate și vecinii noștri sunt creștini la fel de buni. Dacă am urma cu adevărat cu toții învățăturile lui Cristos, ar trebui ca între noi să fie dragoste, pace și bună înțelegere. Apoi când s-ar ridica păgânii asupra noastră, ar trebui să ne adunăm forțele, să-i batem și să scăpăm de ei. Numai că, vezi și tu că treburile nu sunt chiar așa simple și, în loc să ne strângem oștile și să purcedem asupra dușmanilor, ne urâm și ne mâncăm unii pe alții.

— Da, măi omule, așa-i, cum zici.

Ioan IVAȘCU

Interviul doctorului Crăciun

La sfârșitul zilei cineva se va declara nemulțumit, îmi spun, în timp ce mă privesc în oglinda dreptunghiulară de pe hol, care ajunge aproape de gresie.

Cămașa mea albastră, norocoasă, parcă mă strânge. La fel, cravata roșie.

— Sergiu, ce faci? E aproape ora opt. La nouă trebuie să fii în sala de examen! mă atenționează Maria, soția mea, cu vocea ei subțire, dar care îmi transmite o lume.

— Imediat, imediat, îi spun, gâtuit de emoție.

Nu mai am aer și mă gândesc la momentul care se apropie cu pași repezi. De un an de zile, de când am fost trecut pe linie moartă, când mi s-a încheiat mandatul la spitalul orășenesc, aștept clipa aceasta, revanșa, răzbunarea.

Nu am dormit aproape deloc azi-noapte, dar sunt proaspăt. Creierul îmi funcționează la capacitate maximă, alimentat de mirosul îmbietor al puterii, al revenirii.

Maria mă privește cu ochii ei albaștri, de sub fruntea înaltă, și o clipă o zăresc peste umăr.

Îmbrac repede costumul de gală și mă îndrept spre ușă, unde pantofii mei de examen mă așteaptă cuminți. Îi încalț, de parcă aș lua hainele și armele tatălui meu.

Maria mă atinge ușor pe spate. Mă întorc și o sărut, privind-o în ochi.

— Ești cel mai bun, Sergiule! șoptește ea, în momentul în care pun mâna pe clanță.

— Așa să fie. Să văd ce mă vor întreba scorpiile din comisie, zic eu, pe jumătate ieșit pe ușă.

— Și scorpionii, mă completează ea. Sau șerpii pe care i-ai crescut la sân.

Simt că inima începe să-mi zvâcnească mai ceva ca un atlet la start. Liftul pare că a făcut o veșnicie până jos. Se deschide și în ușă apare Paul, vecinul de vizavi.

— Baftă, Sergiule! Îți ținem pumnii! zâmbește el larg și mă bate ușor pe umăr.

— Așa să fie, Paul! Mulțumesc! îi răspund.

Gândurile mi se amestecă în cap. Ajung în câteva secunde la ușa blocului.

Până la sala de examen e doar un kilometru. Merg pe jos.

Pășesc pe străzile pline de lume, gata să plutesc spre sala în care are loc interviul pentru postul de director al spitalului municipal. E octombrie, dar în aer se simte căldura unei toamne blânde. Copacii sunt desfrunziți doar pe un sfert, iar orașul încă geme de lumină. Doar din când în când rafale de vânt obraznice ne amintesc că ne aflăm în Brumar. Dar am citit undeva că octombrie începe cu soarele în semnul Balanței și sfârșește în semnul Scorpionului.

Ajung în fața clădirii unde se susține proba, unul dintre acele conace boierești închiriate de Consiliul Județean de la actualii proprietari.

În tindă, sub o boltă de viță de vie plină de struguri, mă așteaptă Traian, șeful comisiei. Cu o chelie de toată frumusețea, cu cearcăne la ochi și cu o țigară arsă pe jumătate, mă privește chiorâș, cu ochii lui mici ca o foaie velină.

— Salut, Sergiule! Ai ajuns? mă chestionează din spatele unui nor de fum.

— Da, domnule Traian. Sunt aici, zic eu cu jumătate de gură.

— A dracu' pielea pe tine. Nu te lași cu una cu două! îmi aruncă el, între două fumuri.

— Nu mă las, parez.

— Ai noroc! Ești singurul candidat. Dar nu se știe niciodată… șoptește împăratul Traian,

stingându-și țigara de un arac. Hai cu mine!

Îl urmez ca teleghidat. Intrăm pe o ușă de lemn masiv, boierească. Înăuntru miroase a mucegai și a struguri răscopți. Domnul Traian îmi face semn să mă așez pe un scăunel pe hol. Scaunul e unul jos, ca de grădiniță.

Chiar lângă mine, un calorifer care arde. Simt cum apa îmi curge pe față . Duc mâna la buzunar, să scot o batistă de hârtie. Cotrobăi. Nimic... *În oglindă nu era așa!*, îmi zic. Apa sărată îmi curge pe ochi.

La capătul holului, o voce răgușită de bărbat se aude ca prin vis:

— Sergiu Crăciun! Să vină domnul Sergiu Crăciun!

Câteva secunde dau să mă uit în partea cealaltă, să-l caut pe acest misterios domn Crăciun. Dar realizez că acela sunt eu. Cu broboanele de sudoare, mă ridic, aranjându-mi cravata roșie, de pionier, cum ar fi spus tata cu un zâmbet în colțul gurii.

Picioarele nu mă ascultă. Se îndoaie de parcă ele singure ar vrea să mă reașeze pe scăunel. Acum realizez că am venit cu mâinile goale. Gresia de pe holul care merge spre sala comisiei e un labirint pe care înaintez. Escaladez un munte. Linia dreaptă se înclină. Numai atunci când am fost o dată beat am avut această senzație, că trupul mi se împotrivește la ceea ce vrea să-i dicteze creierul. Și mai vedeam câteodată amici care se luptau să-și păstreze poziția verticală, deși centrul de comandă era amorțit de aburii alcoolului.

Gresia este un covor roșu. În lupta aceasta cu propriul corp, pe la jumătatea muntelui, îmi vine în minte vocea Mariei: *Ești cel mai bun, Sergiu! Ești cel mai bun!* Și ochii ei albaștri, care trec peste lucruri.

Sunt în fața unei uși capitonate. Trec vreo doi metri, până ajung la o anticameră unde tronează la un birou verde, de lemn masiv, directorial, un bărbat de vreo 50 de ani, cu părul alb și cu mustață, care mă întreabă:

— Buletinul dumneavoastră?

Recunosc vocea răgușită de pe hol. Mâna mea dreaptă merge instictiv la buzunarul cămășii albastre, de unde scot cartea de identitate.

— Ce mic e! Nu am mai văzut din astea! exclamă el.

Notează ceva într-un registru și apoi îmi zice arătând spre o altă ușă capitonată.

— Domnule doctor Crăciun, onorata comisie vă așteaptă! Mult succes!

Eu mă gândesc tot la picioarele care nu vor să răspundă la comenzi, la broboanele de sudoare de pe frunte, la întrebările care mă așteaptă după ușa masivă. Îi întorc birocratului mustăcios un mulțumesc șoptit și mă duc țanțoș spre clanța ușii capitonate. Urc. Și în spate am câteva sute de kilograme.

Pun mâna pe zăvor, trag cu greu ușa imensă, de vreo 3 metri și intru în sala de interviu. La prezidiu, o masă lungă cu picioare groase, văd patru persoane așezate cumințI pe scaune care mă privesc cu ochii lor curioși. O doamnă blondă, coafată și rujată din plin, cu un coc proeminent, un domn cu un costum verde, din altă lume, apoi împăratul Traian, și o a patra femeie, șatenă, care își verifică de zor telefonul.

— Bună ziua! zic aproape în șoaptă.

— Poftiți, domnule doctor Crăciun! sparge aerul tot mai fierbinte al încăperii șeful comisiei, domnul profesor universitar doctor Traian Săvulescu, poreclit de studenții lui Împăratul nu numai după nume, ci și după întrega lui atitudine la cursuri, la examene și în spital. Luați loc!

Picioare tot mai grele. Odată am căzut pe o alee cu trandafiri. Exact așa. În fața comisiei, un scăunel și mai mic decât cel de pe hol. *Dacă ar fi fost aici Maria le-ar fi aruncat de la obraz: eu nu stau pe acel scaun, vă rog să-l schimbați,* gândesc eu, aducându-mi aminte de pregătirea pe care am făcut-o cu ea acasă în oglindă.

Vreau să transmit comenzile potrivite către picioare. Mă duc glonț spre scăunel și mă așez în fața onoratei comisii, care stă cu vreo 20 de centimetri deasupra mea. Vocea împăratului Traian declamă:

— Stimate candidat Sergiu Crăciun, începem examinarea! Îți prezint membrii comisiei: doamna profesor universitar doctor Ileana Marin, domnul profesor universitar doctor Tiberiu Pan, subsemnatul, profesor

universitar doctor emerit Traian Săvulescu și doamna profesor universitar doctor docent Maria Boștină-Filip.

Mă uit pe rând la toți. Sunt în ordinea în care i-am zărit și eu la masă: doamna blondă, domnul cu costum verde, Împăratul și doamna șatenă care și acum butonează de zor telefonul, cu capul spre parchet.

— Doamna profesor Marin, vă rog! spune domnul Traian.

Doamna blondă din capul mesei ia în mână un toc negru de ochelari, îi deschide capacul, ia de acolo, cu degetele ei fine, de chirurg, o pereche de ochelari cu rame albe. Așază cutia pe masă și își pune ochelarii la ochi. Îi acoperă toată fața. Pe masă are o foaie albă. Acum văd că toți au foi în față și, lângă ele, niște pixuri.

În minte îmi răsună vocea Împăratului de mai devreme: *A dracu' pielea pe tine. Nu te lași cu una cu două!*

O voce pițigăită de femeie mă întrerupe din gânduri:

— Domnule doctor Crăciun, de ce vă doriți să fiți din nou director? mă întreabă doamna Marin.

— Vreau să mi se spună din nou domnul director, scot eu replica din buzunarul sacoului.

Blonda se uită cu ochii mari la Împărat și la bruneta care nici acum nu se oprește din butonat Apoi își lasă privirea pe foaie.

Luca CIPOLLA

Asfodeli

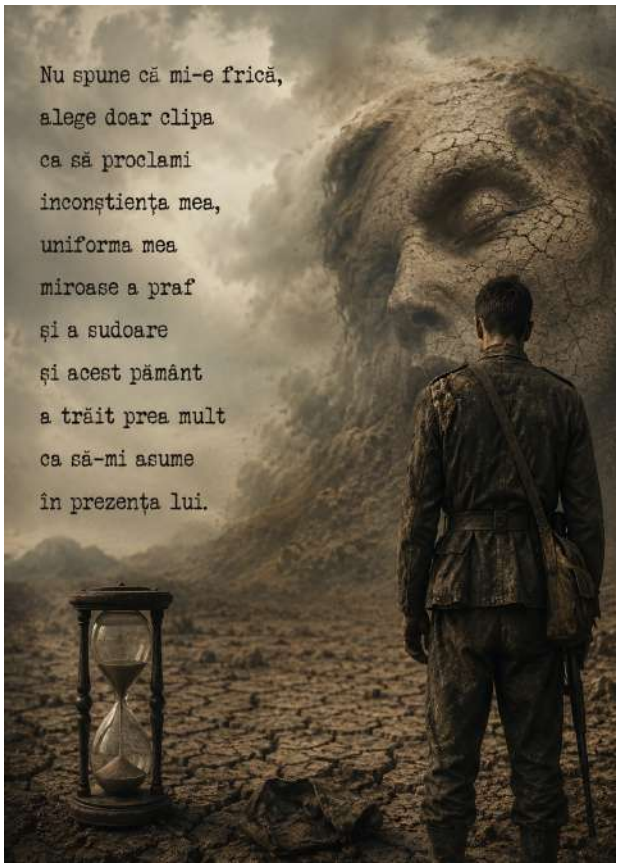
Germogliano
di primo mattino
gli asfodeli
e si cibano
di luce serica
le prime ore dell'alba
lascian traccia
di noi
ombra ieratica
dai lontani trascorsi
e forse sbaglio
forse
confondo l'importanza
d'onirici nei
tra il nulla
e la sua apatica accezione
inciampando
nell'errore indefinito
che disorienta.

Asfodele

Răsar
dimineața devreme
asfodelele
și se hrănesc
cu lumină de mătase
în zori de zi
care lasă urme
din noi
umbră hieratică
a trecutului îndepărtat
și poate mă înșel
poate
confund importanța
negilor onirici
între nimicul
și accepția lui apatică
împiedicându-mă
în greșeala indefinită
care dezorientează.

Sudario

Non dire che ho paura,
scegli solo l'attimo
per proclamare
la mia incoscienza,
la mia uniforme
sa di polvere
e sudore
e questa terra
ha vissuto troppo
per assumermi
al suo cospetto.

Giulgiu

Nu spune că mi-e frică,
alege doar clipa
ca să proclami
inconștiența mea,
uniforma mea
miroase a praf
și a sudoare
și acest pământ
a trăit prea mult
ca să-mi asume
în prezența lui.

La bottiglia di Emerenziana

Sulla plastica
i segni del tempo
ormai troppi,
l'acqua che
aspetta d'essere versata
ha vene, radici
che più non germinano
pothos,
sono le tue rughe
ormai un ricordo
del tuo sorriso
affabile,
sincero e crudo,
le tue parole
quelle foglie
verdi
che più non vibrano
d'ossigeno,
più non sussistono
mentre la vita scorre,
eco ancora
del richiamo tuo alla Vergine,
Emerenziana..

Sticla Emerenzianei

Pe plastică
semnele timpului
acum prea multe,
apa care
așteaptă să fie vărsată
are vine, rădăcini
ce nu mai produc
potos,
sunt ridurile tale
deja o amintire
a zâmbetului tău
afabil,
sincer și crud,
cuvintele tale
acele frunze
verzi
care nu mai vibrează
de oxigen,
nu mai subzistă
în timp ce viața trece,
ecou din nou
al apelului tău la Fecioară,
Emerenziana..

Serafico

L'ombra asettica
a pochi metri di
distanza
il momento
percorre inesorabile

la sua era
riposto nella sabbia e
su recondite cime
non so più sentire
è difficile interagire
i suoi capelli lunghi
non riesco a immaginare
foglie di platano
fendono la caligine
bigia
il dio della guerra
sotterra la sua ascia
e trasmette alla luce
soffusa
occhi eterei
e cosa puoi immortalare
nel silenzio.

Serafic

Umbra aseptică
la câțiva metri
distanță
momentul
parcurge inexorabil
era lui
repus în nisip și
peste tainice vârfuri
nu mai știu simți
greu mi-este să interacționez
părul ei lung
nu-mi pot imagina
frunze de platan
crapă negura
cenușie
zeul războiului
îngroapă securea lui
și transmite luminii
blânde
ochi eterici
și ce poți imortaliza
în tăcere.

Como

I merletti per le strade
la notte di Natale,
la casa doganale,
una torre in lontananza,
la funicolare
al tramonto,
le increspature
dell'acqua
gelida, invernale,
pagine sfogliate
d'un diario –
il focolare,
una Milano distante
che sublime
ti racconta
trent'anni passati
a cercare
un altro ruolo,
il sonno di Anita
e le luci dei lampioni
sulla banchina
della stazione.

Como

Dantelele pe străzi
noaptea de Crăciun,
biroul vamal,
un turn în depărtare,
funicularul
la apus,
încrețiturile
apei
înghețate, invernale,
pagini răsfoite
ale unui jurnal -
vatra,
un Milano depărtat
care sublim
îți povestește
treizeci de ani trecuți
să cauți
un alt rol,
somnul Anitei
și luminile becurilor de la stâlpi
pe peronul
gării.

Penelopa ZADAR

PAREIDOLIE

un acrobat acrofob păşeşte cu ochii închişi
pe funia întinsă peste prăpastia dintre două vârfuri,
unul în cer, altul pe pământ
se ţine bine cu mâinile de prăjină şi numără în gând
la pasul 1.583.798.400 priveşte în jos o secundă
prăpastia e tot acolo
la ce bun să tot priveşti în hău?
oricum se vede ţăndări,
bucăţi legate-ntre ele cu fire de pânză de păianjen din ăla bun, de casă părăsită

suspendat în nori acrobatul acrofob decide să deschidă ochii
aşa vede liniile infinite

PALIMPSEST

în orice ordine aş aranja cuvintele pe hârtie
povestea tot nu are sens
le-am amestecat ca la poker
dar am jucat la cacealma
le-am scris de la dreapta la stânga
cu capul în jos
cu ochii închişi
cu ochelari de cal

TRANSĂ

alerg în neştire pe câmpul arid
soarele-mi izbeşte figura în plin
sub tălpi pământul se face nisip
şi-ngroapă lumina

copaci de siliciu fără frunză sau rod
caută-n derivă o oază fecundă
unde să-nvie vena plăpândă
şi-n timp să transforme nisipul

în zare plutesc fete morgane
ce-ademenesc pelerini rătăciţi
la ceas de răcoare
cu miere, curmale, izvoare

nici nu contează că totul e vis
şi oaza se-nvârte ca un derviş

le-am dezmierdat și le-am împodobit cu aur și culori ca pe anluminuri
le-am scris cu cerneală invizibilă
dar foaia le-a sângerat
le-am scris cu creionul chimic înmuiat în gură
dar foaia le-a otrăvit

am vărsat toate cuvintele pe jos și
am inversat literele de-atâtea ori până când hârtia a devenit palimpsest
am rulat-o ca pe un papirus
și am pus-o pe raft în biblioteca din Alexandria

SECVENȚIALITATE

e un animal cu instincte tocite
respiră prin solzi
se înghite pe sine
își petrece zilele umblând prin păduri
fără frică
prădătorii l-au recuzat

scurgere nemărginită prin clepsidră
spre adevăruri inconfortabile
contrast intermediar în regim alopat

CARUSEL

ne învârtim în cercuri concentrice
într-o lume căreia nu-i pasă
că la miliarde de kilometri distanță
Saturn strălucește ca un titan mut
care dă cu împrumut o zi din săptămână

limbile ceasului sunt doar două obiecte mici și reci
care se deplasează mereu convențional
la fiecare trecere mai răzuiesc un strat din cifrele de pe cadran
așa cum ștergi cu radiera greșelile pe foaia de examen

un dirijor intransigent conduce timpul după regulile metronomului
eu vreau să-l ademenesc, să-l topesc
să-i dau lui Saturn o săptămână-ntreagă
să-mi încolțească ideile ca grâul în noaptea de Sf. Andrei

IMOBILIARE

am locuit în multe case

una avea igrasie
plângeau pereții
era molipsitor
alta era friguroasă ca la Polul Sud
plecaseră și pinguinii
ne încălzeam la focul hrănitor de la aragaz

am locuit în odaia bună de la stradă
lângă mobila de care nu se atingea nimeni niciodată
pe masă tronau munți de plăcinte și prăjituri
pentru petrecerea cu neamurile de Paște și de Crăciun

mai intru din când în când în casele locuite
uneori sunt singură și frigiderul e gol
alteori sunt musafir
iar locatarii își aduc aminte de mine

și câteodată mănânc plăcinte calde

EU ȘI PANTERELE MELE

stau sub rămășițele orașului
prăduit de pantere negre
cu blana întinsă și lucioasă

eu le-am liberat din cușcă
eu le-am hrănit
chiar și cu resturi
din frigiderul mamei
doar să mă pot apropia de ele
doar să le pot atinge

ne-am împrietenit
am crezut
eu și panterele mele

Lidia ZADECH

FĂRĂ EXPLICAȚII

noaptea vine fără explicații
nu o chem, nu o resping
se așază lângă mine
ca un adevăr
pe care l-am acceptat mereu

nu mai întreb nimic
întrebările au obosit primele
în schimb ascult
cum liniștea își schimbă glasul

undeva departe cocoșii
nu anunță dimineața
ci altă ordine a lucrurilor
în care nu mai sunt necesară

și totuși rămân
nu din curaj
nu din obișnuință
nu din indiferență
ci pentru că nu există alt loc
în care să plec

PATOLOGIA POEZIEI

la început s-a auzit doar sângele
lovind pereții trupului
ca un pumn disciplinat

apoi ochiul stâng
a lăsat să evadeze o pasăre neagră
și nimeni n-a mai prins-o

după câțiva ani
respirația i s-a tăiat în felii subțiri
ca pâinea pentru bolnavi
dar fiecare felie era dusă separat
pe tăvi de metal
spre alte guri

după aceea
camera a început să o perceapă
ca pe un organ străin
neonul îi supraveghea somnul
scaunul își exersa răbdarea
iar oglinda
îi învăța chipul pe dinafară

pe drum
i-a deraiat inima
între două bătăi regulate
ca un tren stricat
într-o gară fără martori

apoi
au spus că s-a liniștit
au spus că s-a vindecat complet
au spus în cele din urmă
că n-a fost decât un experiment
reușit prea târziu

FEBRA

poemul acesta are febră
nu mai există tratament
doar o cameră albă
în care pereții respiră greu
și mă privesc
cu ochii scoși din tencuială

sângele meu nu mai e al meu
a învățat să treacă prin mine
ca o apă cenușie
care nu mai reflectă nimic

îngerul acela fără aripi
nu cade din icoană

nu se ridică
doar stă în colțul minții mele
ca un obiect uitat
care începe să prindă viață
doar când sting lumina

cuvintele vin târziu
ca niște femei bolnave
care își cară propriile trupuri
pe coridoare fără uși

le aud înainte să le văd
ca pe un foșnet
o zgârietură
o promisiune invalidă

poezia nu mai e poezie
e un reflex nervos
un tremurat de maxilar
o fisură într-o plombă
o infecție generalizată

când vine nu bate la ușă
intră direct
și îmi mută organele
inima
plămânii
coastele
ca pe niște pioni pe tabla de șah

atunci înțeleg
nu eu sunt autoarea
nu sunt nici măcar trupul
sunt doar locul
unde eroarea persistă
unde universul
a greșit
și nu s-a mai întors
să repare

ESTE MAI SIMPLU

nu s-a întâmplat nimic remarcabil
de ceva timp
asta îmi spun
în fiecare zi care trece
ca o bătaie într-o ușă închisă
fără zgomot

am stat la masă ca de obicei
am atins lucrurile obișnuite

ceașca de ceai
manuscrisul în lucru
(încă neterminat)
și o scrumieră
pe care am tot mutat-o
de colo-colo

nimic nu s-a schimbat
și totuși
nimic nu mai este la fel

cândva
aș fi numit asta tristețe

acum nu-i mai dau nume
este mai simplu
să lași lucrurile
la locul lor

CAMERA

camera mea nu are geamuri
și totuși fiecare dimineață
intră cumva peste mine

nu mai știu de când stau aici
mi-am încuiat poeziile într-un sertar
în care păstrez
și chitanțele vechi
și fotografia în care nu sunt

îmi spun pe nume
ca să nu uit
cum mă cheamă

în orașul ăsta
oamenii nu se privesc
în ochi

azi am ieșit puțin
până la colț
unde se termină trotuarul
și începe o altă viață
pe care n-o pot duce

m-am întors repede
camera mă aștepta
cu pereții ei fără ferestre

mi-am ascultat respirațiile
apoi le-am numărat
până când fiecare a devenit
o cameră
în care nu mai eram

și atunci am înțeles
că nu vreau să mai plec nicăieri
pentru că nu mai e nimic
de văzut
în afară de fotografia
din care lipsesc

SPERANȚA

a mai trecut un anotimp
și parcă l-am pierdut pe drum
ca pe o vorbă rea spusă în grabă
și apoi regretată

ne-am obișnuit să nu mai întrebăm
de ce și când
încă mai credem că răbdarea
este marea noastră avere

poate că iarna nu se duce definitiv
doar își schimbă culoarea
se mută în sufletele noastre
și mai rămâne cât are chef
fără să ne ceară voie

eu trăiesc printre poezii
și visez cu ochii deschiși
dar nu mai știu când începe visul
și când se termină războiul
iar din acest, să spun motiv,
în fiecare dimineață
mă trezesc mai obosită
din ce în ce mai obosită
într-o liniște apăsătoare
cu teama să n-o deranjez

totuși uneori
înțeleg că nu mai am ce aștepta
iar speranța
(ca o genă moștenită)
mai zăbovește o clipă
în poezia mea

INCUBATORUL

mama a plecat
și lumea a devenit
un incubator rece

doctorii spun
că trebuie să respir încet
ca o plantă bolnavă

în azil
salteaua miroase a somnifere
și a dimineți tăiate în două

asistentele trec
cu pași de gheață
îmi verifică pulsul
ca pe o alarmă
care nu mai știe de ce sună

mama vine uneori noaptea
nu ca o mamă
ca o absență perfectă

se așază lângă mine
și îmi numără gândurile
în timp ce îmi spune
„copilul meu
moartea este doar
un alt mod
de a lipsi„

dar lipsa ei
a devenit o lume
în care locuiesc singură
iar azilul
cu ferestrele albe
este singura realitate
care mă recunoaște

Georgeta RADA

ARMISTIȚIU

Ni s-a dat o pauză de la moarte
Prin bunăvoința unor „EI”,
În războiul păcii „ca la carte»
Dintre micii lumii „dumnezei”,

Pauza de Paște, un antract
La o piesă scrisă de vampirii
Care au făcut cu iadul pact
Să-și legitimeze-n legea firii

Pruncii lor hidoși și aroganți
Cu pretenții vagi de semizei
Și prerogative de atlanți
Călărind un veac de cimpanzei.

Ni s-a dat o pauză de la moarte
Ca să trecem marea înapoi,
Se eliberează pașapoarte
Cu șampila „ numai la război”.

Ni s-a dat o pauză, pauza mare,
Vor suna sirenele curând,
Vor suna sinistru de intrare
Și vom da extemporal pe rând

Dintr-un adăpost, un iluzoriu
Semn că omului de om îi pasă,
Se va corecta în sanatoriu
Ni se pune nota pe angoasă.

Lumea asta nu-i decât o cruce,
Are patru puncte cardinale,
Doar Iisus Hristos o poate duce,
Golgota să nu i se prăvale.

COPILĂRIE CU CIREȘE ÎN SÂN

Rânduitu-s-a iarăși grădina
După legi coborâte din stele,
Amiroase a ceriu lumina
Și a prunci și a mâinile mele.

Râd cireșii ca pruncii la soare,
Își anină cercei la urechi,
Și-i împart în Duminica Mare,
Ca bunicile, taine străvechi.

Și din sânul lor plin de cireșe
Coborî cu cireșe în sân
Să-mi aducă de-acasă depeșe
Cu mireasmă din floarea de fân,

O copilă cu ochii de stele
Ca un înger de tot străveziu...
Culesese cu mâinile mele
Din cireșul de mai, timpuriu,

Din cireșul cu grauri din via
Unui moș cât pământul de vechi
O poveste cât copilăria
Să mi-o pună cercei la urechi.

A rămas aninată de visul
De copil spânzurat prin frunziș,
De cireșe prădând paradisul
Și pierind printre stele furiș.

Rânduitu-s-a iarăși grădina,
Dar bătu o furtună de fluturi
Adumbri cu aripe lumina...
Și-o purtă către alte ținuturi...

APRILIE

Aprilie, domniță cu magnolii,
Nu-mi pune văl de brumă pe cais!
De unde iei diezii și bemolii,
Că nu mai știu ce game mi-ai trimis?!

Nu știu să mai citesc o partitură
Și o să-ți cânt cum pot, după ureche,
Te-am așteptat și eu cu o trăsură
De flori, ascunsă-ntr-o romanță veche.

Cum? Nu-ți mai plac romanțele, domniță?
Se poate? Cât de mult te-am așteptat...
Te-aștept la ceaiul meu de romaniță,
Sau și de el, frumoaso, ai uitat?

Îl voi servi în porțelanuri fine,
Voi strecura și-o floare de cais
Și o să pun viorilor surdine,
Să crezi că bei un ceai în paradis.

Nu vii? Să cred că ești puțin geloasă?
Parcă nu știi că vântul e donjuan...
Se joacă iar cu salcia pletoasă
Și- mi sparge ceștile de porțelan.

ÎNTOARCEREA FIULUI ACASĂ

M-oi întoarce iar la satul
meu bătut de gânduri,
satul meu răpus de flori
în atâtea rânduri.

Tată, nu mai sunt păstor,
Mă uitară cânii?
Mai cad stele pe pripor
Colo-n dosul stânii?

Știu că mă citești pe cer
doar în Carul Mare
și că mama a rămas
muc de lumânare,

Că asinii-ai pregătit
să trecèți pustia,
Că m-așteaptă istovit
dealul meu cu via.

Nu te duce să vânezi
capra neagră-noapte!
c-or să cate bieții iezi,
țâta ei de lapte

Că și eu fost-am hăitaș,
rătăcii pădurea
și mi-e greu, parcă-s făptaș,
frate cu securea.

Am fost prins un căprior,
fiara mea flămândă
ca un timp neiertător,
l-aștepta la pândă.

Am strâns lațul, mă-mpungeau
două mici corniţe
și din ochii lui curgeau
flori de romanițe.

Luneca aromitor
răsuflând o boare
de copil rătăcitor
după căprioare.

I-am dat drumul, sunt flămând
nu știu nici izvorul
unde ciute, stele bând,
îți dezleagă dorul.

Nu sunt, tată, vânător,
o să vin acasă,
o să fiu din nou păstor,
să m-aștepți la coasă!

Spune-i mamei că-s flămând
și aduc cu mine
ciute albe, căutând
verzile coline.

Să-mi dea luna de pe cer
ca pe-o pâine roată,
să-mi aștearnă lăicer,
bătătura toată
Că mi-i somn, adânc de somn
și mi-i de hodină,
zisu-mi-a al nostru Domn
să mă fac lumină,

Să m-aștearnă într-o stea
tainic luminoasă...
De-oi cădea la stâna mea
Să lumin de-acasă...

IUBIREA DE APROAPE

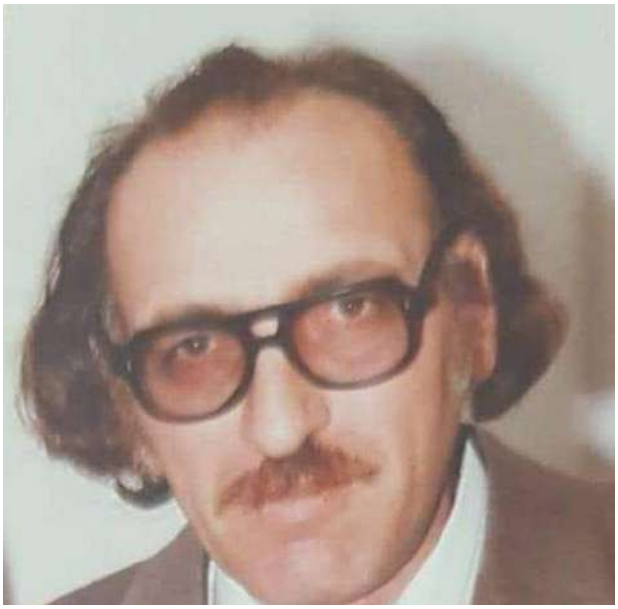
Dacă te-aș iubi ca pe mine însămi,
ar însemna să te închid în tine,
să te închid în casă,
servindu-ți rânduri-rânduri
de cafele amare,
până aș ghici în zațul lor
ce bănuiesc eu a fi tu.
Eu m-am născut
cu neiubirea de mine
ca boală, cu frica oglinzilor.

Dacă vrei să mă vindeci,
vino cu mine acasă la ai mei,
hai să prădăm cireșii, merii și nucii,
apoi, teii de privighetori
și de cântecul lor!
Hai să jucăm șotron în uliță
sărind într-un picior,
până vom ști să stăm pe amândouă picioarele
și să ne întoarcem în ultimul pătrat
când ne cheamă la masă mama.
Dacă te-aș iubi cum o iubesc pe mama,
aș crede că ești copilul
îmbrăcat de sărbătoare,
care încă nu știe
să zâmbească la comandă,
copilul din fotografia sepia,
așezat de fotograf
pe un scaun înalt ca să audă
cum bate inima mamei
și să nu se teamă.

În spatele lui, părinții
ca îngerii păzitori, ca îngerii...
Mama s-a iubit pe sine
ca pe noi, copiii ei
și ca pe cerul ce va fi fost să fim.
Tata, cred că a iubit viața și lumea
și tot ce va fi fost pământ și cer în noi.
Tata a fost prizonier de război,
se cheamă că și-a iubit aproapele
mai mult decât pe sine însuși.

Vezi tu? Eu iubesc doar copilul
căzut din Rai și mirat
că ceva dinlăuntru îl doare.
Așa ai vrea tu să te iubesc
ca pe mine însămi?

Marin RADA

SEMNUL DE CARTE

Unele cuvinte
au rămas nerostite
de parcă le-ar fi oprit
cu o atingere,
mâna ta.

Scăldate-n mireasma
în care au făcut dragoste
fluturii,
silabele se întorc,
nestingherite,
în ea.

În zori,
inima s-a deschis
ca o carte.

Tu ești doar semnul
din ea...

FĂRĂ TITLU

Din prima zi
Dumnezeu lucrează
la poezia aceasta.
fără început,
și fără sfârșit.
Când am fost întrebat
ce nume să poarte,
primul cuvânt s-a făcut pasăre,
apoi a zburat
din corabie în corabie
și ecoul,
încă mai îngână
numele tău...

VÂNĂTOAREA

Fiecare zi este, pentru mine,
o nouă partidă vânătoare,
la marginea pădurii au ieșit fiarele
care vor mușca trupul meu,
până la gustul lutului alb
dintr-o primăvară-fantomă,
șovăitoare .

Voi întinde umbra mea
într-un arc flămând,
cu săgeata din ceară,
clipele vor cădea între noi
ca o ploaie de stele,
într-o noapte de vară.

Fiecare zi este, pentru mine,
o partidă de vânătoare,
bizară...

IARBA DE COASĂ

Serile acelea când adunam cu tata la fân
și luna se așeza pe căpița mai mare,
știam că ne prinde noaptea pe drum,
așteptam să se-aprindă pe cer Carul Mare.

Atunci mă ținea destinul flămând,
alungam întunericul prin lentilele sparte,
respiram mireasma fânului și, în gând,
aduceam la viață florile moarte.

Le-aș fi pus într-o altă lume, știind
că în stele nu e iarba de coasă
dar, ținându-și rădăcinile în pământ,
mă chemau să cinăm împreună la masă.
Mereu m-am rugat să-nflorească târziu,
să pot colora cu ele zăpada de-acasă,
doar tu știai că urma să le fiu
poiana-nverzită, pregătită de coasă...

UMBRE

Din palme îmi cresc două umbre,
pe care aș vrea să le îngrop în nisip,
una este chiar sufletul altei umbre,
cealaltă, lumina prelinsă pe chip.

Le simt cum imi umblă prin sânge,
asemeni unui miracol neînceput,
la marginea lumii, un ochi care plânge
și-un ochi luminând în trecut.

Visez două umbre și-un altar de cuvinte
din care se-ntrupează păsări de lut,
un ochi care râde și-un ochi care plânge,
un miracol de umbre neînceput ...

COPILĂRIE

Casa avea forma troițelor
văruite în alb,
dimineața o priveam
printre florile de cireș
și mi se părea
că nu am văzut niciodată
un poem mai frumos,
că, oricum, soarele
îi așază scriitura
dincolo de gardul
de lemn învechit,
ca pe o copertă
de sub care,
sufletul de copil
se visează Cuvânt...

SETE DE ALB

Niciodată nu vei afla
adevărul întreg,
cuvântul acesta
nici nu există,
el a fost inventat
din prea multă sete de alb,
cum verdele se reinventează
în cercuri de lumină
și întuneric.

Nimic nu mai este pădure,
deși toate au fost, cândva,
și muguri, și petale, și flori.

Niciodată nu vei afla
adevărul întreg,
cum sămânța nu înflorește,
într-o singură viață,
de două ori...

O PÂINE

Sufletul meu stă ca o pâine pe masă,
luați câte o firimitură și pentru porumbei,
sub icoană arde o lumânare, în lume rămasă,
de la facerea ei.

Nimeni nu se naște a doua oară,
când te naști ești pe cale să mori,
cu umerii îndoiți sub povară,
sorbim din adâncuri mireasma de flori.

Tot ce se naște mai naște o viață,
un mănunchi de dorințe strângem la geam,
te aștept de o viață, deși viața-i o floare
ofilită-ntr-o vază de porțelan.

Sufletul meu stă ca o pâine pe masă,
luați câte o firimitură și pentru porumbei,
sub icoană arde o lumânare, în lume rămasă,
de la facerea ei...

NOPȚILE ALBE

În nopțile albe
voi scrie despre libertatea
de a fi singur.

Drumul de piatră care trece
ca un râu subteran
prin ungherele ființei,
lasă urme adânci.

Știu că datorez mult
acestui fir de lumină

care mă poartă
dintr-o viață în alta,
printre ierburi înalte
și stânci.

Unde ai mai putea găsi,
o oază de liniște
în care, prin nopțile albe,
să urci, să tot urci ?...

PARFUM DE NARCISE

Casa nu mai avea de mult
ferestrele luminate,
ușa s-a lăsat doborâtă de vânt,
ca un câine copleșit de singurătate,
cerul s-a lipit de pământ.

Strigătul meu avea urme de sare,
de pe ziduri picurau clipe arzând,
tu veneai răvășită de fiecare
și dormeai la mine în gând.

Îmi umblaseși desculță pe tâmple,
nu puteam să mai scriu un cuvânt,
doar priveam și-așteptam să se-ntâmple
o minune cu noi, pe pământ.

Și totuși a rămas în poveste,
chiar și așa căzută-n genunchi
casa noastră, încă mai este
un parfum de narcise,
strânse-n mănunchi...

Ovidiu Oana PÂRĂU

(extrase din volumul **RĂSPUNSURI PENTRU WILL**, 2016)

CXXXII (Narcis…)
(după sonetul 1 al lui WS)

Cu toţi am vrea frumosul să dăinuie în sine,
Mereu, ca o minune, ce-i viu să decoreze
Simţirea celui care va vrea să-l descifreze
Eliberat de sita privirii opaline.
Tu, îmbătat de chipu-ţi, hrăneşti lumina vie
A ochilor cu râvna supusă adorării
Dar risipeşti, prin asta, din bogăţii, spâldării
Neodrăslindu-ţi cinul infama lăcomie.
Să vrei să fii deodată şi sadul, floarea, rodul
Te-ndestulezi pe tine, dar neluînd aminte
La ce-i în jur, sfârşi-vei, ca toate, în morminte
Zgârcenia deşartă îţi fi-va eşafodul.
Vestita frumuseţe de eul tău ucisă
Renaşte primăvara în firul de narcisă.

CXXXIV (apunere…) [*]
[*] replică la sonetul 7 al lui WS

Privește-te! Vezi? Soarele răsare
Vărsându-și, peste toate, blând, căldura.
El este viață, leac și întremare
Ce silnicește, lumilor, ordura.
A fi sau nu? Ce aspră apăsare!
Ne credem veșnici cât vedem trăsura
Gonind pe calea zilei spre visare.
Ochii-l trădează când îi strâng frântura
De întuneric pusă peste zare.
La fel şi tu: ‚n amiezile târzii
Când e aproape vremea de plecare
Vei fi uitat de n-o să ai copii,
Trecându-te-ntr-o moarte oarecare,
Cu noaptea ta, în noapte vei pieri.

CXXXV (osândă-se cu laţul stihuirii!)
(replică la sonetul 60 al lui WS)

Coboară valul, steiuri în nisipuri
Prin hulpave clepsidre-n timp cernute,
Îngrijorări se încrustează-n chipuri
Și le preschimbă-n tragice hirsute.
De veacuri, graiul, se adună-n chiupuri
Să poți să-ndestulezi la senectute
Înțelepciune-n vorbă, nu tertipuri,
Prin cărți și muncă, traiului redute.
Voi, dascălii fiți bravi oșteni opririi
La noua dijmuire scelerată!
Poetul, biet soldat al pripășirii
Singurei zestre, pe vecie dată,
Osândă-se cu laţul stihuirii-n
Această nebunie-nvederată!

CLIX (mirabila tihnire...)
(replică la sonetul 92 al lui WS)

Chiar dacă iarna cearcă să îmi rideze fruntea.
Lui, timpului în goană n-am să mă pot opune,
Dar vor spori comoara-i nepieritoare rune,
Și i le dau drept plată până-a mă trece puntea.
Nu mă împuținează cu rodnicia-i, mintea,
Odraslele sunt sigur îndeajuns arvune
La zestrea fericirii. Nu, numele n’apune
La moartea mea, ei sigur scruta-vor înaintea!
Iar eu, deși doar spirit, trăi-voi mai departe
Purtat prin lanț de sânge spre altfel
de-mplinire,
Știu sigur că răbojul, chiar plin nu mă desparte
De ce-am lăsat în urmă. E viul meu zidire
Mereu nepieritoare și zugrăvită-n carte
Va da celui ce-o află, mirabilă tihnire.

XCIX. (Magistrum Honoris …)
(replică la sonetul 30 al lui WS)

Scutură Chronos sacul ... - Mileniul tău s-a scurs!
Tu, Lebădă din Avon, cel care drept ai scris
Că lumea e o scenă şi'n ea, destin promis,
Femeia şi bărbatul sunt vieţii râul curs.
E numele tău astăzi "Magistrum Honoris"!
Mă'ntreabă - Cum vă place? Mă cheamă la recurs [*]
Trecutul? Hamlet rege'i? Ajuns prin ce concurs?
Şi-am să-ţi răspund: Nu! Bietul, e tot un prinţ proscris.
Umblat-ai vreme lungă iubirea să'nţelegi.
Când te-ai unit cu Anne a fost doar primul pas,
Spre lumea de vestale de care-ai fost atras,
Doar prin sonet ştiut'ai, cumva, să te dezlegi.
Ce ştim de tine astăzi? Nu! N-a fost în pustiu!
Mă cheamă la comănduri şi am să-ţi spun ce ştiu!

CVI. (mai am să-ţi spun ceva)

Mai am să-ţi spun ceva, aşa cum scrisa
De'nţelepciunea muzelor ne leagă
Menindu-ne să'nsămânţăm obleagă
Cu har de suflet peste veche clisa,
Negându-le duşmanilor tăi zisa
Ce maculează inima beteagă:
- Nu i-am crezut pe cei care te neagă
Aiurea sau pe maluri de Tamisa!
"Îmi tângui tânguirile trecute" [*]
Ţinut-am minte, încă de copil
Că demiurgul dăruie virtute
Şi-n Cireşar, şi celor din April,
Şi celor ce râvnesc la senectute,
Doar de'au clădit ceva, Mărite Will!

Andrei Constantin BURDUȘA

îngerul meu cară lemne

pe lacrimi în sus doar de patimi și ger
se sparg de tăceri mii de ceasuri prelinse
și ce a fost azi devine tot ieri

ca o piatră de moară într-un câmp de narcise
și ce va fi mâine va trăi doar un pas
efemere destine se vor scurge în drame
se moare festiv și bocit de icoane
cu geamul coclit și cu rest la pervaz

stă ziua să curgă eternul în semne
și moartea se zbate pe pagini pustii
și îngerul meu cară noaptea la lemne
și iarna ne cheamă la țărmuri de vii

nu moare nimeni de moarte se spune
numai de viață se tem muritorii
și mor pân' la unu așa cum mor zorii
și valul tot moare pe pietre în spume

eu dorm între pași cu drum căpătâi
căci sângele meu curge lumină
la deal curge lumea și tu nu rămâi
treci tristă și blândă ca ziua senină

fericirea e bleu telefonul închis
și gustul e de dulceață de spini
corăbii de patimi pentru tine-am ucis
deșarte iubiri în tăcute grădini
fericirea are pașaport expirat
origami de frunze putrezesc printre semne
este trist indecis și-a-nchis la pătrat
și-un înger aprins cară noaptea la lemne

celestă
Măicuței · de Buna Vestire, 2016

te iubesc atât de adânc
încât ochiul meu stâng
s-a împerecheat cu ochiul meu drept

pre liniștea mea din piept
pentru întâia dată
împletindu-și lacrimile
suspinele respirațiile tăcerile
cele găsite și cele negăsite
sau negândite

te iubesc până la semnul meu de zbor
agățat de aripe cu mâinile mele crăpate de cuvinte
curgând invers
vertical curgând

cu gândul legat de fiecare gând
disipat în fiecare gest
în fiecare particulă
în fiecare fir de iarbă
în care mă trezesc în fiecare dimineață
în fiecare floare frunză cale
și-n fiecare clipocit de mare

te iubesc până mă doare fiecare lacrimă
fiecare gest de iubire
până la fervoare

când te iubesc adânc și albastru și mai tare
te iubesc cu pruncul meu
cu femeia mea
cu teama toamna și iubirea mea de divin
te iubesc cu deplinul din mine
până la semnul de plin

uite așa te iubesc
cu aripile mele deschise curb
către cercul din mine

Amin!

fântâna cea cu ochii săi de piatră

clopotul se auzea din fântâna cu ochii cei de piatră deschiși
cu sunetul ud
plutind concentric
în valuri din ce în ce mai fecunde și mai înalte
care răzbăteau până la țărmul insulei pe care picura cerul patimi

în timp ce toamna urca scările
ca o femeie înfiorător de frumoasă
cu gleznele subțiri și ezitante
temătoare și fremătătoare
purtând veștede rochii risipind culori
într-un veșnic parfum de tristețe

lacrima
lacrima cea cu buzele arse
și luna care susura pe țâțele nopții într-o himerică ploaie
într-un murmur rostogolit de-a pururi de veșnicia udă
în valuri din ce în ce mai aprinse și mai pline de dorințe

și pașii singurătății tulburând ecouri
în indefinite cercuri de frânte sentimente
și iar clopote rânduite la miez de noapte
să despartă și să împartă
o lume de altă lume
o zare de altă zare
o oare de altă oare
ce lungă era calea și cât de mare era frământarea
care mă năștea dintr-o uitare
te uită la mine
blândă mirare
deplin sună luna semnal de plecare în numele tău
într-un cor de greieri de argint
și luna nebuna ca o toamnă mă doare
și cornul dă într-una semnalul
și umple tăcerea fântânii cu ochii cei de piatră deschiși

și doare
ce doare

semn
de Buna Vestire · București, 2016

ascunde-te tu de mine
sub o lacrimă
ca o albină primăvara
într-o cupă de crin
ascunde-te
și-am să vin
să suspin
puțin câte puțin
la temelia cerului
și cerul s-o umple puțin câte puțin
până la țărmul semnului
cu-n ocean de crini

Mihaela BORZEA

REFUGIU

Țărm, cafea și perle. Au deschis poeții
„Colț de Rai cu sare” unde se fumează
Cea mai aspră frunză din tutunul vieții
Și se bea tandrețe până la amiază.

Scoici, nisip și glezne. Murmură guvizii
Zvon de gelatină printre cetacee
Și recită versuri pentru apatrizii
Izgoniți din țara „Căilor Lactee”.

Vânt, război și carte. Din cocoașa zării
Curg delfini spre mine răsfoind epave,
Ochii lor eterici trag la jugul mării
Pacea răstignită pe tăceri bolnave.

Nori, amurg și oameni. Plâng stabilopozii
Văduviți de taina nunților pe ape,
Cine să le spună c-au pornit Irozii
Să ucidă mirii ultimei agape?

Sete, cer și păsări. Cu mișcări bizare,
Melcii cară ploaia peste pragul ușii
Celui mai albastru „Colț de Rai cu sare”,
Unde vin să doarmă vara pescărușii.

NU MĂ TREZI, VISEZ CĂ N-AM MURIT

Aproape goală de pământ și mare,
Pe mine mă privesc cum mă încheg,
Mi-s albi bocancii de atâta sare
Și am uitat șiretul stâng să-l leg.

Ca un Arhanghel veșnic dus la oaste,
Mă lupt cu mine însămi, căci mi-e mov
De-atâta sânge însăilat sub coaste
Și-atâția raci încremeniți în crov.

Tu îndrăznești să-mi colorezi dormirea
Cu țipete de ploi și albatroși,
Să-mi prinzi de glezne toată nemurirea
Și să mi-i plângi în gene pe strămoși.

Cine ești tu, sălbatică urgie
Ce-mi despletești durerile din trup,
Îmi curgi în vene ca o apă vie
Și-mi pui în palme stele, să le rup?

Unde mă duci, de-mi cântă la chitară
Mirese de pescari cu solzi pe sâni,
În ce deltaic țărm se face seară,
Ca să-mi strecori apusul în plămâni?

Tu știi mai bine, rogu-te, mă-nvață
Șiretul stâng să-l leg la răsărit
Și lasă-mă să dorm, mi-e somn de viață,
Nu mă trezi, visez că n-am murit!

CLIPA CAILOR DE MARE

Luna stăruie, lividă, în poeți uitați de vii
Sub cochilii arămii care-ncep să se dividă
Peste păsări flămânzite, gri ca florile de vânt,
Ce-și înmoaie în Cuvânt pliscurile otrăvite.

Sfinții apelor repetă incolore rugăciuni,
Poate cei mai buni nebuni vor bea cer din eprubetă
Sau vor sfărâma rapane doar privind cu ochiul stâng
Către faru-n care plâng adoratele icoane.

Am țipat în urma ploii amintiri din alt ținut
Unde zeii ne-au vândut să ne cumpere strigoii
Și să fim părtași la crima ticăitului din piept,
Ne-au îndreptățit, nedrept, să găsim tristeții rima.

Smulgem sufletul din carne și-l cărăm, după puteri,
Printre zboruri și căderi, printre grote și lucarne,
Evadați din Alba Carte, spargem sticle cu absint
Și-n tentacule de-argint ne topim până la moarte.

Clipa cailor de mare unduiește valul dus
Să ne-așeze la apus albatroși pe inelare
Și pe lacrimi fericirea de-a ne ști cât mai curând
Muritori ieșiți din rând, logodiți cu nemurirea.

Un poet sărează stele, oase de codalbi și pești
Când pe țărm se nasc povești din sudoarea frunții mele.

SĂ TREMURI DE LUMINĂ, NU DE FRIG!

Când lunga noapte veacul și-l începe
Iar Luna-și cântă ultimul acord,
Îți rog un cer în piept să te înțepe,
Să faci atac de stele, nu de cord!

Din cord să ningă aspru și frenetic,
Pământului să-i degere un Pol,
Iar sângele să fluiere bezmetic
În Raiul trist, imaculat și gol.

Când toamnele învață să-și descalțe
Bocancii înnodați într-un sărut,
Îți rog cocori din tibii să te-nalțe,
Să aiurezi de aripi, nu de lut.

Din lut să te pândească veșnicia,
Cu ghiocei să-ți deseneze ploi
Pe fruntea purtătoare de mândria
Soldatului ce pleacă la război.

Când iernile strănută-n felinare
Și fulgi aprinși în carne ți se-nfig,
Îți rog zăpezi să-ți doarmă la picioare,
Să tremuri de lumină, nu de frig!

De-atâta frig, oceanele să-nghețe
Uitând catarge-n valuri azurii,
Și-n astă-ngrozitoare frumusețe
Să ne îngroape Soarele de vii.

URBAN

Pe lespedea vremii ibricul tresaltă,
Nu-i nimeni să pună cafeaua
Și parcă-n moscheea cât luna de-naltă,
Se-aude slujind cucuveaua.

Alerg fără noimă din lume spre mine,
Cu boabele negre-n spinare,
Le macin la moara ce-nvârte suspine
Mereu cu aceeași mișcare.

Dansează-mi un fluviu curbat pe arcade,
Un vals vienez te provoacă
La stele de sticlă țesute-n pleiade
Când gerul cu spuma se joacă.

Recită-mi din Pușkin un veac de poeme,
Clepsidra începe să-și cearnă
Parfumul chirilic al slovei supreme
Pierdut în "Palatul de iarnă".

Cu cerul întors spre fântâni subterane,
Sărută-mi Madridul din sânge,
Mi-s apele tale pe trup talismane
Ce ard când orașul mă strânge.

Răpește din Luvru surâsul Giocondei,
Cu el să-mi alint narghileaua,
Cerșește-mi o ploaie pe străzile Londrei
Și vino. E gata cafeaua.

EXOD

Mi-e condeiul sărac, alfabetul străin,
Călimările plâng răsturnate-n povești,
Plec din tine mereu și la tine revin,
Cum să scriu altcuiva, când doar tu îmi lipsești?

Se amestecă-n foi conjugări la trecut,
Predicate se zbat într-un timp viitor,
Întrebări se divid în oglinda de lut...
Cum să scriu altceva, când de tine mi-e dor?

Printre virgule gri se împiedică-n vers
Substantive căprui declinate-n smarald,
Le ascund de ninsori într-un alt Univers...
Cum să scriu despre ierni, când de tine mi-e cald?

În consoane se sting efemere trădări,
De la lecția lor, recunosc, am chiulit,
În penița de foc se despart exclamări,
Cum să scriu despre trup, când îmi ești Infinit?

La final de poem las un punct lăcrimând
Pe vocalele mov ce mă-nvață să strig,
De la margini de lumi până-n vârfuri de gând:
Cum să scriu despre veri, când de tine mi-e frig?

ÎN MATCA UNUI TIMP DILUVIAN

Cireși amari cu soare se droghează
Din pipa unui martie-martir,
Când mugurii pe ram le explodează
Și îi îmbracă-n schije de cașmir.

Du-mi brațele spre ei, să-i pot deschide,
Căci sunt întâia Evă de pe-aici
Care moșește crengile gravide
Și țese cuiburi pentru rândunici.

Toți cerbii s-au mutat în panoplie
Și zburdă iezii albi printre goruni,
Năluci alunecând fără să știe
Pe limba prădătorilor nebuni.

Fă-mi carnea maldăr greu de stele cave,
Din piept cosește-mi fân saturnian,
Căci țipă căprioarele bolnave
În matca unui timp diluvian.

Omizile își leapădă cojoace,
În deveniri de fluturi le prevăd
Cum scutură miracole și pace
Peste cocoașa marelui prăpăd.
Du-mi ochii spre Înalt, să liniștească
Potopul plâns dintr-un Icar înfrânt
Și-nvață-mi palma dreaptă să cerșească,
La rădăcina ierbii, alt Pământ.

STOLURI DE STATUI BIZARE

După ce îți simți genunchii beți de-atâta logodire
A Înaltului cu delta mângâiată de ciulini,
Crezi c-ai mai putea să-ți legeni dorurile în vintire,
Să le scuturi de lumină și în sălcii să le-anini?

După ce respiri noroaie și gândești că-i cu putință
Să te-mbolnăvești de nuferi tributari acestui Rai,
Crezi c-ai mai găsi în tine un grăunte de credință
Cât să saturi libertatea enigmaticilor cai?

După ce din ochi îți zboară stoluri de statui bizare
Săgetând cu alb și negru pânza norilor untoși,
Crezi c-ai mai clipi de teama că vei lăcrima uitare
Peste toamna ce zidește aripile-n albatroși?

După ce strunești trecutul și te joci cu bidiviii
Deshămați de amintirea tropăitului suprem,
Crezi c-ai mai ciobi oglinda unde se machiază viii,
Doar să scrijelești copite ce înoată în tandem?

În caleștile de apă, somnii freamătă-n condeie.
Crezi c-ai mai putea, vreodată, să scrii despre ei, femeie?

SĂ MĂ UIȚI PÂNĂ LUNI

Nu îți cer primăveri, nici păduri de aluni,
Vreau un fir de nisip evadat din deșert
Și te rog, fă cumva, să mă uiți până luni,
Ca de tot ce mi-ai fost, în sfârșit, să te iert!

Vreau un strop de ocean, să mă spăl de nebuni,
Să mă scutur de timp și să pier înecat
Și te rog, fă cumva, să mă uiți până luni,
Ca de tot ce n-am fost, să mă simt împăcat!

Vreau un gram de pământ ce miroase-a străbuni,
Să mi-l pun căpătâi când din nou am să-ți mor
Și te rog, fă cumva, să mă uiți până luni,
Ca de tot ce-am iubit, să mă simt trădător...

Nu îți cer adorări, nici să-mi plângi rugăciuni,
Vreau un fulg de argint să mă ningă de jos
Și te rog, fă cumva, să mă uiți până luni,
Ca de tot ce-am atins, să mă simt păcătos!

Vreau să-mi scrii un cuvânt făcător de minuni,
Să mi-l sorb însetat, când mi-e sete de Cer
Și te rog, fă cumva, să mă uiți până luni,
Ca de tot ce-i etern, să mă simt efemer...

PETROGRAFIC

Între ochii tăi vremelnici și eterna căutare,
Lacrima crestează ghinda putrezită în cărbune,
Îndulcește cu lumină gustul florilor de sare,
Adâncind cea mai înaltă și mai tainică minune.

Ești desculț ca-ntotdeauna, altfel n-ai putea discerne
Între fluture si larvă, între secetă și ploaie,
Nici n-ai ondula căpruiul cu nuanțele-i eterne
Pe spinarea unor îngeri evadați din mușuroaie.

Vei simți sub tălpi un zbucium, ca și cum o stea erupe
Și cutremură Pământul cufundat în letargie,
Te vei speria o clipă, dar te rog, nu-ți întrerupe
Drumul împânzit cu schije de zăpadă cireșie.

Nu uita să iei chibrituri, frigul orb te va pătrunde,
Ca un zbor târziu spre suduri oglindite în arcade,
Va fi ger și va fi țipăt prăbușit peste secunde,
Vei da foc Întâiei Slove, dar și ultimei filade.

De-ntâlnești Zeița gheții, cade-i în genunchi și cere-i
Să-ți topească fir de apă ce coboară înspre mine,
Sunt a infinita piatră din convulsiile Terrei,
Irizând fâșii de strigăt pe tăceri diamantine.

Nu-i nevoie să mă numeri, pașii albi mă vor atinge
Când vor întâlni apusul răstignit pe acuarele,
Chiar în cercul unde-mi tremur fericirea că mai ninge
Cu sublima întristare a aleanului de stele.

Gabriel GHERBĂLUȚĂ

imagini fracturate

continuă rătăcirile în căutarea cuvântului care să mă definească
o sferă cu pereţii când mai depărtaţi când mai transparenţi
corp transformat într-o colivie cu gratii din vocale şi consoane
îmi înnăbuşă orice dorinţă de căutare a absolutului

nu toţi cei care caută dobândesc renumele lui columb
şi nu toţi visătorii au o peşteră unde să se izoleze
ca şi păsările ce brăzdează cerul,
nu au nume

rămâne doar dorinţa asta nebună de a afla cine şi ce sunt
dorinţa asta de a retrăi altfel decât le-a fost scris

rămâne doar colivia ce aşează gratiile între ei şi cuvântul prim
şi dependenţa de care nici un grup al poeţilor anonimi
nu îi poate elibera

mă numesc... şi îmi continuu dependenţa

a la recherche de...

arta e o femeie superbă care face plajă
pe capota unui lamborghini la malul unei mări exotice

depinde de cei ce o iubesc ce văd când o privesc
unii au în faţa ochilor femeia
alţii maşina
puţini privesc ansamblul, imaginea în ansamblu
femeia şi maşina...

arta e o femeie superbă care face plajă
pe capota unui lamborghini la malul unei mări exotice
artistul - orbul in căutarea cărării ideale
care să-l ducă la întâlnirea cu femeia aceea superbă...

încotro?

uneori trebuie să te opreşti.
în faţa ta drumul se desparte in două
niciodată în mai multe direcţii
doar în două...
vrând nevrând trebuie să te opreşti
– cel puţin, balanţele asta fac, se opresc –
cum să alegi calea corectă
dacă nu ştii ce e bine sau rău?
veţi spune întreabă pe cineva, cere ajutor!
de data asta vă voi asculta
voi întreba poezia
poate îmi va răspunde

Doamne,

îmi spui că timpul este invenţia noastră
şi că taica chronos e doar rezultatul unei imagini bogate
mereu ai răspunsuri la toate îndoielile mele
stii ce e bine şi ce e rău,
cunoşti diferenţa dintre adevăr şi minciună
şi o explici pe larg ca într-o conferinţă academică
deşi nu de explicaţii am nevoie
ci de concret

la o singură întrebare aş dori să-mi răspunzi
„ce e poezia şi unde ne sunt poeţii?”

cine eşti tu, poezie?

– un cocktail de stele, te rog
fără gheaţă!
doar câteva lacrimi picurate din colţul silabelor
şi 5-6 stropi din verdele firului de iarbă
ce creşte pe faţa nevăzută a lunii –

acum vei înţelege
cum poţi ajunge dependent
de viciul numit poezie
dacă nu cumva chiar tu eşti
Poezia

Ieşirea? (din coşmar)

uneori visez că dorm
alteori visez că mă trezesc
deşi ştiu sigur că nu am dormit
sau poate...
cine ştie?

uneori număr în gând paşii
care mă despart de tine
alteori număr zborul vrăbiuţelor
din strada din spatele pieţei
nu mai ştiu dacă a fost aievea sau un vis
dintr-un somn din care nu m-am trezit încă

poezia e un vis dintr-un somn fără sfârşit
ca şi vrăbiuţele / cuvinte

visez că dorm
numai morţii nu dorm niciodată

destin

în copilărie dorinţa cea mai arzătoare
era să mă fac mare cât mai repede

la maturitate voiam
să devin celebru
acum nu visez decât
să fiu iar copil

niciuna dintre dorinţe
nu s-a împlinit

facerea

din mijlocul unui frumos buchet de neîmpliniri,
din senin
apare ea, măiastra,
majestatea sa, Poezia

pe margine, gurile căscate ale trecătorilor, nu mai pridideSc ...
– minuneee!!
– veniţi de vedeţi, veniţi de ascultaţi cuvintele magice!

la apariţia poetului, buchetul se scutură,
lumina dispare brusc
iar poezia,
poezia îşi transformă cuvintele în lutul
din care Dumnezeu va face un adam
din a cărui coastă va modela o evă

continuăm să credem că „la-nceput a fost cuvântul...”

înţeleg acum ce înseamnă vorba bunicii
„gabriele, maică, nu căra mai mult
decât poţi duce!”

Ion TOANȚĂ

o viață ficțională
duc o viață ficțională
totul este desenat cu acuarele care se
metamorfozează în tablouri triviale
tocmai la primul strănut al ploii,

doar îngerii sunt reali
ei mă trag de mânecă,
hai, mă,
hai, mă,
vino să te acoperim
cu ceaslovul acesta secular născător
de cântări despre magia florii de crin
imprimată pe banknote și diplome aniversare,

panta rhei,
îngeri ai adormirii,
nu mai cred în aleile unde pruncii nenăscuți
așteaptă întâmpinarea de către monseniorii
în halate din polimeri imprimați cu efigia băncii
naționale, oh,
ce urbe demantelată!
tare mă bucur
căci duc o viață ficțională!

naștere și renaștere
picătura de sânge de pe
cămașa mea mov
respiră și tușește bizar
în așteptarea unui suflet

care s-o legitimeze pentru
plecarea în lume,
încerc s-o mângâi până la
despărțirea de veci
dar mă pătez pe degetele tremurânde
și apăs clapele pianului
din grădina orange,
iar clavirul trece de la clasicul
alb-negru
la bulversantul roșu și negru,

lumină din lumină,
sânge din sânge,
naștere asistată,

El zâmbește.

apocalyptique
copacii dorm când luna se strecoară
printre ramurile botezate cu muguri
nimeni nu mai mișcă pe vremea asta ruptă
din apocalipsa eposului cotidian

am văzut stele căzând mamă
la marginea codrilor de aramă
cetățenii s-au adunat și îngroapă
speranța

încerc să dorm dar rana de la mână
nu mă lasă, Grivei și-a făcut în felul său
datoria
bunica adună flori de câmp pentru cină și le asezonează
cu blesteme

pasărea alfa zboară pe la fereastra mea și-mi lasă
un coșuleț cu iluzii din care voi ronțăi ceva vreme
crocodilii zboară peste ținutul albastru
e un *malentendu* prin emisfere
odată cu sinistrul țipăt al cocorilor care fac drum
dus-întors

la marketul provincial lumea cumpără câte un
ticket to heaven
preoții neamului imploră organele să cumpere masiv
grâu pentru colivă
ce durere de cap universală
my sweet Lord

pandémique story
buburuza sufocată de roua zorilor
împrumută zbor de la libelula albastră
a speranței contemplând de sus
imaginea unui spațiu în lesă
cu animale docile sechestrate efemer
într-o pendulare de cușcă
regim bizar mască plus adeverință

facă-se voia ta domnule ministru de resort
doar frunza dudului este liberă și se mișcă
în voia vântului ferească-ne zeul apocaliptic
de grindina providențială

poetul conturează povestea cetățeanului Plevușcă
în camera sa de treicincizecipetrei
deprimat de goliciunea sticlei de palinkă
în ținutul acesta unde până și pițigoiul cântă
cu aprobare de la Cultură

fericiți cei săraci cu duhul căci a lor va fi împărăția
unde biciul este sceptrul marelui conducător

so faraway
îngerul nopții de catifea
mă alintă
și-mi parfumează aura
cu esențe de lavandă
cerșindu-mi un zâmbet

dar este multă tristețe
aici
în colivia asta țesută
din vene de tigru

adu-mi îngere
un pahar de palinkă
și dă-mi libertatea dintr-o poemă
mi-e dor de îmbrățișarea mamei
dintr-o întâmplare a destinului
copilul din mine se-mbată cu dor
de fugă

faraway so faraway

alexia
tocmai mi-am vărsat lacrimile
de vinars
într-un pahar care zăcea
a singurătate,

simt că zbor,
deși rana aceea din pulpă nu mă lasă,
alexia trage draperiile
și metaforizează întunericul dintr-un vis,

e mare zarvă pe aici,
femei și bărbați,
deopotrivă,
alcătuiesc cuprinsul unui roman al singurătății
de la facerea lumii încoace,
ediție revăzută și adăugită,
adăugită,
adăugită,
adăugită…
… ce placă de patefon, uzată!

Alfa destinului mov
Copiii mei nenăscuți
strangulează seva arborelui
de teama visului
din lutul fierbinte,

pagina unui nor cuminte
se topește iluzoriu în secvența
soarelui din galaxia
privirii ochiului rănit
de lacrima pădurii de mesteceni,

invoc femeia cu privirea de azur,
vino ingrato
și naște-mi pruncul din boabe de rouă!

uite cum pregătesc îngerii
iarba eului absolut,
magia anotimpului de foc ne absoarbe
într-o fabulație a verdelui
din rana viermelui de mătase,

e vineri,
Doamne,
lasă-mi fărâma de joi,
să-mi torc destinul în mov!

Alfa așteptării cu repetiție
Mi-am făcut ogradă
din semințele așteptării tale,
uite cum răsar tulpinile copacilor amăgirii,
răsadul destinului amar prinde rădăcini
iar verdele crud al neliniștii insomniace
pastelează perimetrul paradisiac,
tristă va fi toamna
când totul va cădea secerat de lacrima
congelării lui Brumar,

așteptarea ta îmi va dărui alte semințe,
pentru altă primăvară,
pregătind încă o recoltă,
alte iluzii
arse de Brumar cel fără de milă.

Flying pigs
Am văzut, în dimineața asta,
cum zburau porcii,
semeți și glorioși,
îmbrăcați în roșu,

pe burtiera unei televiziuni de casă
păpușa de serviciu anunță
marele succes
programului de guvernare.

Gloria mundi
Abia născut
am lăsat-o pe mama în chinurile facerii
și l-am însoțit pe tata la vânătoare,
daaa, mi-era foame și părintele drag scotea cureaua
amenințător,

era iarnă iar frigul îmi călca peste suflet,
capra vecinului murise râzând după ce inspirase clor
de la combinatul chimic, faima industriei locale,
hai la izvorul de sub stânca sculptată în amurg, mi-a zis tata,
iar aici am întâlnit femeia dezbrăcată și apocaliptică,
m-a cuprins în brațele sale aruncându-mă în ecuația timpului,

pasărea paradisului îmi ciugulea din mână ciripind shakespearian
în vreme ce gloria mergea la cacealma jucând poker cu hazardul,

m-am întors la mama, s-a dus să moară puțin, șopteau îngerii nopții,
tata culege spice pe miriștea dinaintea călătoriei spre edenica visare,
curg lacrimi de cer într-un Brumărel al timpului trecut,

deschid ceaslovul cu imagini de ceară picurând a durere
muza renaște la fiecare șaizeci de minute,
aici, radio Univers, la al cincilea semnal va fi ora șapte…

Un vis cu Anais
Mă trezesc dintr-un vis cu Anais,
calc peste linia vieții și coșmarul mă sărută
pe gură,
dilema curge pe pâine la mic dejun
iar Pink Floyd îmi scoate tăcerea din urechi

aștept femeia,
trec câteva apusuri,
ea se topește-n paginile albe
în așteptarea beției poetului,
e ora 10 p.m.
la televizorul din camera cu fereastră la nord
țipă niște personaje din colecția Tarantino,
nu voi dormi,
de abia m-am trezit dintr-un vis cu Anais.

Lenin 4 ever
Am rupt autobuzul în două
la ora când clasa muncitoare năvălește
pe porțile fabricii de bastoane din lemn
pentru lupta împotriva bandelor de golani
plătiți de agenturile străine,

jumătate din autobuz merge spre vest
să aducă lumina trezirii

iar cealaltă jumătate rămâne
pentru transportul pensionarilor
spre sfintele moaște ale lui Lenin,
nu e chiar Lenin
dar pentru o sărmăluță
și un pahar cu vin de prescure
credincioșii partidului se calcă în picioare
lipsind de la lecția de smerenie,

tovarășul de la partidul de guvernământ,
(nu contează care, toți miros a Lenin)
ne îndeamnă să votăm social democrația,
uite ce frumos scoatem populația din mocirlă,
o dată la patru ani,
slavă ție pentru ideal,
tovarășe Lenin!

Lucian GRUIA

Dragoste şi libertate în poezia lui Nicolaie Dincă

Din bătrâna călimară, Nicolaie Dincă îşi extrage toate Poeziile alese pe care le propune cititorilor. Lirica sa este modernă, o dovedesc: fantezia dictatorială şi nebunia care-i pârjoleşte versurile de dragoste (Hugo Friedrich). Rezultă o poezie virilă, haiducească.

Volumul cuprinde şapte capitole, ultimul fiind alcătuit din trei subcapitole. Vom cerceta tematic poezia lui Nicolae Dincă.

Meditaţia asupra vieţii (cap.VII + subcap. VI/1)

Poetul, dezamăgit de starea actuală a societăţii noastre, se revoltă liric: „Viaţă de-asta-mi place mie.../ Mă cuprinde câteodată/ câte-un dor de haiducie,/ de oftez: eheei, măi tată!” (Haiducească)

Revolta nu se opreşte aici, autorul vrea să-i scoată Morţii ochii: „Pe care-i vede orice om când moare”, dar Dumnezeu îl opreşte pentru că atunci aceasta nu poate privi nici ochii demiurgului. Mai mult, îl trimite pe poet să-şi vadă semenii păcătoşi şi apoi să se gândească „dacă moartea” îi mai „pare o prostie.” (Înger căzut)

Dragostea vulcanică, paradoxal, îl liniştește: „Căci de jarul ca un dinte,/ Ca o flacără drăcească,/ Numai dragostea fierbinte/ Poate să mă lecuiască.” (În surâsul...) Tot dragostea îi provoacă meditaţii asupra sensului vieţii: „Nu căuta averi nemăsurate,/ Că n-ai să pleci cu ele într-o cutie;/ Să faci în viaţă câte-un pic din toate,/ dar să le săvârşeşti cu bucurie!” (Om)

Poetul iubeşte atât de intens încât ar dori să-şi mute inima în pieptul iubitei. Este un pas important spre realizarea androginului platonician.

Dragostea (cap. I + subcap. VI/2)

Din poeziile lui Nicolaie Dincă putem desprinde chipul iubitei: ochii – panseluţe de toamnă, buzele dulci mere de toamnă, braţele calde – blânde frunze de toamnă, gândurile triste– furtuni negre de toamnă (Cele mai). Şi încă: buzele – miere, pielea de zână: „lapte cu cafea -/ miroase a mosc,/ a dragoste şi-a luncă...” (Vis aproape alb)

Poetul este atât de îndrăgostit încât ar vrea să-şi aşeze sufletul sub paşii iubitei: „Şi te iubesc flămând, cu disperare,/ Când îţi aprinzi luceferi sub sprâncene,/ De m-aş aşterne-n glod, să-ţi fiu cărare,/ Iar să-mi păşeşti pe suflet, m-aş aşterne. (Smaralde întunecate)

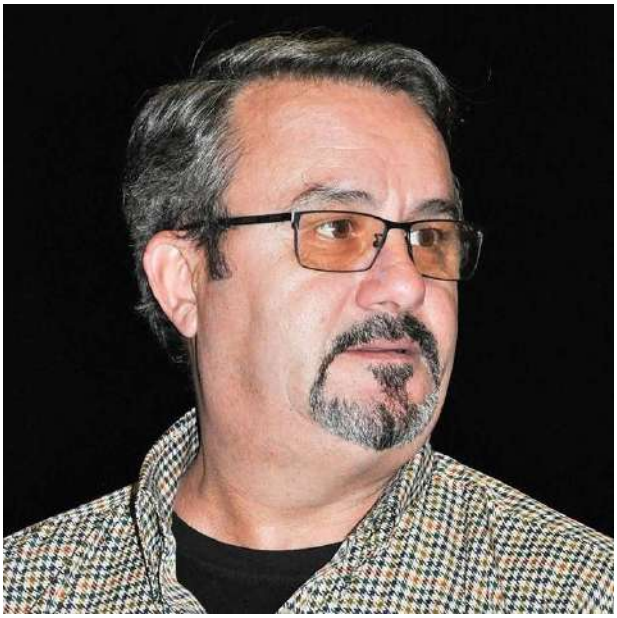
Poezia de dragoste a lui Nicolaie Dincă devine romantică şi senzuală: „Sânii încinşi de doruri, pe rând ţi i-aş cuprinde,/ Să-i răcoresc, să-i mângâi cu buzele flămânde,// Pe pielea de pe pântec perdea catifelată,/ Ţi-aş pune şoapte, fluturi, şi-am s-o dezmierd pe toată.// Apoi, nebun de pofte, am să-ţi urmez chemarea:/ Vulcanu-aprins în mine va stinge-n tine marea...” (Cântecel... de noapte)

Poetul se închipuie un tâlhar care pradă podoabele iubitei pe care o consideră un paner al toamnei, plin cu fructe coapte: „Tu eşti făptura toamnei, cu trup de poame coapte/ - O plăsmuire dulce cu buzele de must -,/ Un fruct oprit din care, ca un tâlhar de noapte,/ Înnebunit de pofte, aş da orice să gust,” (Tu eşti...).

Există două feluri de a scrie poezie de dragoste, una care cântă împlinirea şi ca urmare este tonică, optimistă, luminoasă şi una care cântă neîmplinirea, de unde tristeţea şi dezamăgirea. În general, poezia lui Nicolaie Dincă urmează prima cale: „Frica mea dispare

dintr-o dată,/ Când, iubito, mi te dărui toată.” (Cântec de dragoste)

Refacerea androginităţii rezultă şi din această poezie surprinzătoare, rod al fanteziei dictatoriale: „Şi mi-aş dori să mă re-ntorc în tine/ Şi să-mi recapăt locul gol din coastă,/ Să-l umplu iar cu Evele din mine,/ Să pot crea o lume doar a noastră.” (Iubirea Evelor)

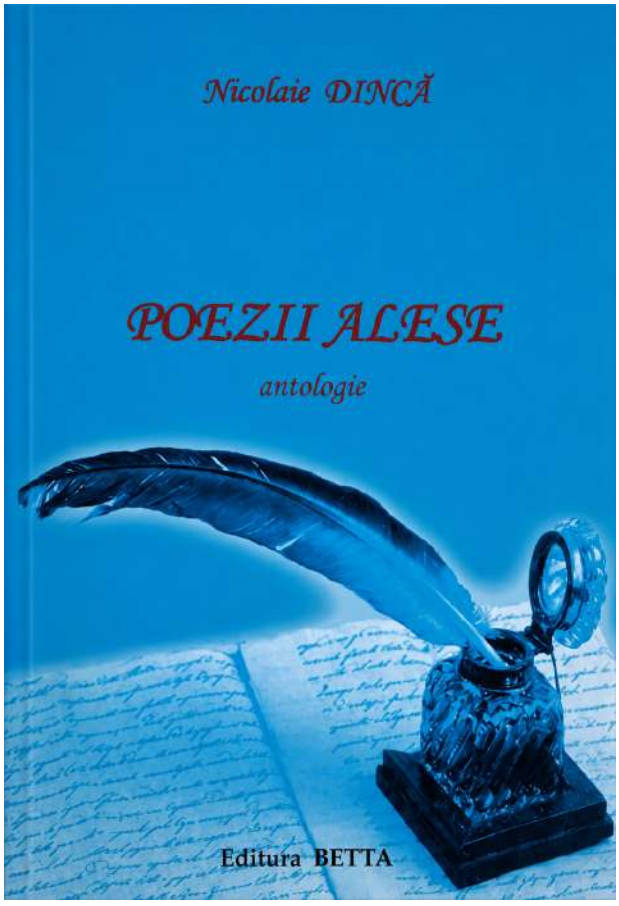

Fericit, poetul ar vrea să oprească timpul ca Faust: „Tu nici nu ştii că n-aş mai vrea să treacă/ Secundele în care-aproape-ţi stau.../ Vin dimineţi şi nopţi în fugă pleacă/ Când te iubesc, te am, dar te mai vreau.” (Tu nici nu ştii)

Nu uită să aducă un pios elogiu celei care i-a dat viaţă (Cântec pentru palma mamei).

Toamna şi despărţirile
(cap. II)

Toamna îi apare poetului când o zână atrăgătoare: „Zâna cu sâni fierbinţi şi tari,/ Cu ochi de foc, cu buze mari/ Şi coapsele de struguri copţi,/ Cu pielea mirosind a nopţi,” (De toamnă), când un personaj rece ce trebuie alungat din cetate: „Du-te, toamnă - pasăre sărmană!/ Fugi în cer şi lasă-ne pe noi!/ Pe turnanta ta bacoviană,/ Poate vine-o iarnă mai de soi –„ (Se petrece iar). Dar toamna aduce nostalgia despărţirilor, mai mult virtuale: „De lipsa ta, iubito, să-mi sting în piept arsura,/ aş bea dintr-o suflare otrava toamnei toată.” (Nostalgie autumnală)

Patria şi limba română
(cap. III şi subcap. VI/3)

Cu poeziile din această secţiune, poetul coboară în arenă. Textele devin adevărate pamflete lirice. Patriotismul poetului fusese anunţat încă de la începutul cărţii prin poezia haiducească din care am citat ultima strofă. Acum când globalismul trimite în desuetudine specificul naţional, Nicolaie Dincă îşi afirmă patriotismul înalt. Poetul se întreabă de ce astăzi ne renegăm originile, părinţii, patria şi poporul?

Poetul se revoltă când vede că ţara este scoasă la mezat: „Nu pot, Patria mea, nu mai pot, Ţară,/ Să mai tac şi să rabd şi iară;/ Nu pot să mai tac după ce am văzut/ Cum te-au tranşat şi cum te-au vândut.//(...)// Veţi plăti! – dar acum ne vrem Ţara-napoi!” (Pro patria) El deplânge că ţara nu este reîntregită şi speră că acest lucru să se petreacă în viitorul apropiat: „Ajunge, Basarabie, ajunge!/ De azi ridică fruntea fără teamă,/ Că nu mai are nimeni cum te-atinge,/ Când lângă tine-s fraţii tăi de-o mamă.” (Dinspre est)

Nicolaie Dincă este de părere că: „A ne trăda conducătorii/ este blestemul românesc.”

(Blestemul românesc) El aşteaptă să apară un conducător care să adune poporul în jurul său aşa cum ar fi putut face Eminescu: „De scrisul lui cu nuanţe colosale/ Poate duşmanii au să se ferească/ Şi poate toată spiţa românească/ S-ar aduna în jurul lăncii sale.” (Eminesciană)

Uneori se visează chiar el acest conducător predestinat. (Vis de Emin).

Poetul, adept al dacismului, aduce un elogiu limbii române, atacând lingviştii care afirmă că abia câteva cuvinte s-au păstrat în limba noastră de la daci. (Baladă aproape modernistă).

Este convins că pe teritoriul Daciei s-a vorbit latina care s-a răspândit apoi prin triburile dacice în alte părţi ale Europei.

Autobiografice (cap. IV)

Poetul se autocaracterizează astfel: „Eu sunt, iubito, un tip nefiresc -/ mai romantic şi-uşor mai nebun”. (Nici nu-ţi spun). Sau, cu autoironie: „Înger crescut din coasta unui drac.” (Crez). Şi mai departe se consideră un zbuciumat între: bine–rău, credinţă–necredinţă. El luptă cu vicisitudinile vieţii pentru a se păstra demn: „Ca un duh trec prin viaţă, dar visul mi-e mare:/ Când pleca-voi prin nori, să rămân în picioare.” (Lupta)

Iubirea îi asigură împlinirea. Poetul îşi împarte sufletul în două, pentru ca partea dăruită femeii să-i rămână un etalon de puritate paradisiacă: „Dar când pieri-va partea asta-n vânt,/ Mă-ntorc în partea ce ţi-am dat-o ţie,/ La colţul meu de rai şi de magie:/Grădina fericirii pe Pământ.” (Introspecţie)

Credinţa (cap. V)

După ce se zbuciumă între credinţă şi necredinţă, poetul alege credinţa. Se arată uluit în faţa alcătuirii noastre din trup şi suflet: „Ciudată creaţie, trup şi lumină,/ O capodoperă profan-divină!/ Când trupul ne moare, nu mor stelele cu el,/ Nu ne pierdem lumina, ocupăm alt nivel.” (Suntem) Omul se roagă la Dumnezeu când îi este greu dar trebuie să mergă cu el în frunte, mereu: „Şi... cugetă, pe urmă, să vezi cum este omul:/ Când îl învinge viaţa, se-ntoarce către Domnul!/ Cu-a Lui lumină-n suflet, gândind la Cele Sfinte,/ mergi şi-ţi urmează drumul, cu Domnul înainte!” (Printre mesteceni) Poetul îl roagă pe Dumnezeu să-l ierte că a iubit prea mult (Rugă, Slăvire). Autorul este îngrijorat de viitorul ţării sale pe care o iubeşte necondiţionat: „Azi am găsit din întâmplare/ Sub nea o dungă brun-roşcată/ ca o batistă-nsângerată,/ De neguri reci prevestitoare.” (Sub zăpezi însângerate)

Poezia sa este plină de energie şi dramatism. Tensiunea sufletului poetului este întru totul modernă. Chiar în poezia de dragoste autorul arde ca un vulcan. Fantezia bogată îl face să descopere imagini surprinzătoare, aşa cum s-a văzut din exemplificările date. Cartea sa este o ofrandă pe altarul libertăţii de expresie.

Mara PREDA

Așa cum ne-a obișnuit în ultimii ani, Palatul Copiilor „Adrian Băran” și Biblioteca Județeană „Ion Minulescu” - Slatina, au organizat cea de a III-a ediție a Concursului Interjudețean de Poezie „Nichita Stănescu”, sub egida Consiliului Județean Olt și a Inspectoratului Școlar Județean Olt.

Au fost nu mai puțin de 172 de participanți, elevi ai ciclurilor primar, gimnazial și liceal, mlădițe sensibile ale viitoarei poezii românești.

Juriul, alcătuit din poetul și jurnalistul Dumitru Sârghie, poeta, jurnalista și actrița Corina Dașoveanu și profesor doctor Dana Mitru, a avut o misiune dificilă în a alege poeziile câștigătoare, întrucât toate textele erau adevărate tezaure de emoție și vibrație.

Sub atenta coordonare a doamnei Mihaela Stana și a domnului Ilie Brăileanu, toate creațiile elevilor au fost adunate într-un volum-antologie, intitulat „Natura – prima poezie a lumii”, apărut la Editura Hoffman.

Marea surpriză a concursului a fost câștigătoarea Marelui Premiu, Mara Preda, elevă în clasa a VI-a la Școală Gimnazială Dobroteasa, județul Olt.

Versurile micii poete au impresionat prin forța lirică și expresivitatea limbajului: metafore revelatorii, epitete personificatoare, comparații inedite care conferă textului profunzime.

Mara Preda are deja capacitatea de a proiecta vizual, auditiv sau olfactiv stările interioare, creând un univers senzorial bogat, natura nefiind doar un simplu decor, ci servește ca un fundal emoțional care oglindește trăirile eului liric.

În poezia Marei Preda, lipsa rimei subliniază libertatea fluxului ideatic și autenticitatea trăirii.

Surprinsă de viziunea artistică asupra naturii, de modul în care mica poetă transformă emoția în imagini plastice, i-am propus Marei să debuteze cu versurile ei în paginile revistei COOLTARTIS.

Iată astfel aici debutul poetic al celei care a câștigat Marele Premiu la Concursul Interjudețean de Poezie „NICHITA STĂNESCU”, ediția a III-a, 2026, Slatina.

A consemnat Corina Dașoveanu

ELOGIUL PRIMĂVERII

Motto:
„Fiecare picătură șoptește un adevăr.”

Primăvara nu vine,
Ea se naşte
Din coasta înghețului
Ca o rană luminoasă
În trupul iernii.
Din pământul greu de tăceri
Urcă verdele,
O respirație proaspătă a lumii
Iar rădăcinile –
Devenind nervi ai plantei –
Își amintesc din nou
Cum este să visezi.
Soarele își dezleagă paşii de nori
Şi cade peste câmpuri
Ca o binecuvântare caldă.
Umbrele se subțiază,
Iar aerul învață din nou
Să miroasă a început.

Copacii îşi scriu scrisorile către cer
Cu cerneală de muguri,
lar vântul le poartă sensul
În alfabet de lumina.

Păsările –
Note muzicale vii-
Rescriu tăcerea dimineţii.

Și omul,
Rătăcitor între beton și stele,
Își aminteşte pentru o clipă
Că este făcut din lut şi vis,
Din ploaie și foc,
Din fragilitate şi speranță.

Primăvara nu este un anotimp.
Este dovadă
Că viața știe mereu
Să se ridice
Din propria cenuşă verde.

GRAMATICA APEI

Motto: *„Fiecare picătură șoptește un adevăr.”*

Ploaia nu cade,
Ploaia explică
Ce uitaseră lucrurile
Despre ele însele.

Ploaia nu e tristă,
E corectă.
Pune ordine între praf şi dor,
Între ce a fost spus
Și ce trebuie făcut.

Cerul își desface propozițiile
În picături exacte,
Iar pământul le citește
Cu răbdarea unei răni vechi.
Totul devine atent.

Sub ea,
Inimile nu se apără,
Se lasă traduse
Într-o limbă curată,
Unde fiecare bătaie
Înseamnă viaţă.

Oraşul îşi pleacă umerii,
Frunzele îşi spală memoria,
Iar aerul învață
O altă formă de liniște.
Nimic nu e mai grăbit.

Când ploaia se opreşte,
Lumea rămâne
Uşor rescrisă
Ca după o confesiune
Care nu mai poate fi retrasă.

Nicolaie Tony DINCĂ

PUSTIU ÎN DOI

(continuare din numărul trecut)

SCENA 7

În camera din dreapta, lumina firavă a un bec se zbate să nu se stingă. Corina vorbește ca și cum s-ar adresa unei umbre imaginare. În camera din stânga Ava, abandonată pe un fotoliu, ascultă în tăcere.

TANTI CORINA: (Singură; prima parte poate fi înregistrată) E ciudat cum unii oameni au fericirea lipită de piele, dar nu le ține cald. Parcă... ți se pare că zâmbesc. Dar e zâmbet de vitrină, nu de carne. (pauză) Ava e așa... o mireasă care s-a pierdut pe drumul spre altar. Iar el... el pare genul care ar sta sub ploaie, dar nu ar zice nimănui că îi e frig. Și toți tăcem, așteptând să treacă ceva. Dar ce? Viața? Iubirea? Moartea? (Bate ușor la ușa dintre cele două camere) Ava, dragă... știu că ești acolo. Nu deschide. Doar... ascultă puțin o femeie bătrână care a iubit și ea odată, cu disperare și cu nebunie, un bărbat care n-a știut s-o păstreze. Sau poate că nu a fost destul de puternic. Ori poate că ea a renunțat atunci când nu trebuia. (Se oprește. După o pauză lungă, vorbește în gol) Ce păcat că nu putem țipa: „Ajută-mă!" fără să fim întrebați de ce. Lasă-mă să-ți vorbesc despre iubire, disperare, suferințe și boli incurabile așa cum doar o femeie care a simțit din plin și s-a luptat cu toate astea poate să o facă.

AVA: (Se ridică brusc de pe fotoliu și vine în camera din dreapta) Credeți dumneavoastră, doamna Corina, că despre durere se poate vorbi altfel decât cu durere. Credeți că se poate vorbi cu speranță celor rămași fără de speranță? Cine poate să facă așa ceva?

CORINA: Cineva care a trecut prin ele, draga mea.

AVA: Dumneavoastră?!

CORINA: Eu, draga mea. Ascultă-mă, dacă vrei să te ajut. Am văzut la tine simptomele bolii de care și eu am suferit. Eu am învins-o. Lasă-mă să te ajut s-o învingi și tu.

AVA: Bine. Hai să ne așezăm și să-mi povestești! (Se așează)

HEBLU

SCENA 8

Ava, singură în apartament. Se uită lung la o oglindă, apoi își prinde părul într-un coc neglijent. Poartă o rochie subțire, de vară. Lumină caldă, dar tremurată, ca de amurg. Telefonul sună. Ezită, apoi răspunde. Se plimbă în jurul camerei ca o feline neliniștită.

AVA (La telefon):...da. Sunt singură. (Pauză) Apropo, a fost minunat aseară. Chiar dacă am fost întrerupți în modul acela brutal de soțul meu. Și chiar dacă ni s-a părut prea puțin... Îți mulțumesc pentru tot!... Nu, nu a mai spus nimic. Nu, nu a făcut scandal. Nu încă. Dar simt că... e un vulcan pe cale să erupă. Sincer, poate că e mai bine că a aflat. (Ascultă) Nu, nu-l urăsc. Cum aș putea? El

mă iubește, dar eu parcă nu îmi mai doresc să mă iubească așa. (Același râs amar) Ți-am mai spus că nici tu n-ar trebui să mă iubești, știi? (Pauză mai lungă) Nu. Nu vin azi. Nu... nu pot. (Se oprește. Se uită fix într-un punct. Pe chip i se citește o durere reținută.) Ce-i drept... mi-e dor, dar hai să o lăsăm pentru o dată viitoare. Mulțumesc!... Și eu te iubi! (Închide telefonul încet)

O ușă se deschide în fundal. Intră Nat. E palid. Ține în mână o fotografie. O privește pe Ava fără să spună nimic câteva clipe. Tăcerea devine apăsătoare. În cele din urmă, rupe liniștea cu o voce joasă, reținută.

NAT: Mi-ai lăsat poza noastră pe masă. Cea de la mare. Ți-ai amintit de ziua aia?

AVA (Îl privește ezitant): Da... Am visat-o azi noapte. Eram amândoi desculți, ca atunci...

NAT: Și valurile ne ștergeau urmele desenate în nisipul mahmur de atâta umezeală... (Pauză. Se apropie de ea. Nu o atinge.)

NAT: Ava... dacă vrei să pleci... pleacă. (Ea îl privește șocată.)

AVA: Ce?!...

NAT: Nu te voi opri. Nu te voi întreba cu cine ai vorbit. Știu că ai vorbit cu el. Nu te voi întreba nici de ce ești mereu atât de departe chiar și atunci când stai lângă mine, atât e aproape... (Vocea i se frânge puțin) Tot ce vreau e ca tu să fii vie. Nu fericită. Nu a mea. Poți să fii a lui sau a cui vrei tu, numai să rămâi vie. Dacă el te poate ține în viață, du-te la el.

(Ea se uită la el, ca și cum l-ar vedea pentru prima dată. Se apropie, încearcă să-l atingă, dar el face un pas înapoi.)

NAT (Blând):Nu trebuie să mă atingi. Nici măcar nu vreau să-ți pară rău. Ar fi de prisos.

(O sărută pe frunte, se întoarce și iese. Ava rămâne singură, cu ochii în gol. Se apropie iar de oglindă. Șoptește doar pentru ea.)

AVA: Cum poți să iubești ceva ce se destramă în fiecare zi?

(Lumina scade lent. Scena se închide pe o muzică aproape imperceptibilă, poate un cântec vechi)

HEBLU

SCENA 9

Lumina e slabă. Interiorul apartamentului. Seară. Ava, îmbrăcată mai elegant decât de obicei, își retușează machiajul în oglindă. Se aud în fundal bătăi de ceas–sacadate, apăsătoare... Ava oftează și ridică telefonul. Sună. Nu așteaptă mult. Vorbește în șoaptă.

AVA: Acum plec... consideră că sunt pe drum. Zece minute, nu mai mult. (Pauză) Da, știu că ai spus „fără teamă”, dar nu... nu e așa ușor. (Se uită în oglindă. Tace. Apoi brusc, ca și cum fuge de gânduri, își ia geanta și iese.)

Lumină slabă, aproape întuneric. Nat apare dintr-un colț al scenei. Ține în mână o eșarfă de-a ei. Se uită lung spre ușă. El vine în avanscenă)

NAT: (posibil înregistrare) Cineva mi-a furat liniștea. Cineva mi-a furat sufletul. Cineva mi-a furat inima. Cineva mi-a furat mințile. Și nu e un străin. E zânica mea. E ea... (Pauză) Nu știu ce doare mai tare: că pleacă... că mă înșeală sau că știe că eu știu asta, iar ei nu-i mai pasă dacă o văd. O urmăresc nu ca să-i fac rău, ci ca să mă conving, ca să înțeleg. O să mai fac o încercare disperată. Poate... poate că dacă o prind și o opresc la timp... Poate mințile mele îmi joacă feste. Doamne, nici nu mai știu cum să gândesc. Cum să fac să fie mai bine pentru ea. Cum?...Ea știe că o să

moară și nu vrea să facă nimic. Exclude operația și refuză ajutorul meu. Poate că refuză și ajutorul celuilalt, sau poate că celălalt nu știe nimic de boala ei. Poate că dacă celălalt va afla adevărul o va face să renunțe. Sau poate o va convinge să lupte pentru viața ei. Dacă nu mai vrea s-o facă pentru mine, poate vrea s-o facă pentru el. Ar fi bine oricum, numai să rămână în viață. Trebuie să încerc orice e posibil. Trebuie să renunț la orgolii, la mândrie, la principii... Poate reușesc s-o salvez.

(Își pune o jachetă, iese pe ușă precipitat)

SCENA 10

În apartament. Lumină slabă. Ava intră, cu pași grei. Se ține ușor de burtă. Respiră sacadat. Se oprește, aude ceva – dar nu e nimeni. Își lasă geanta și se prăbușește în fotoliu.

AVA: Am fost... nebună. Cu doi bărbați și niciun drum. Cu o iubire pe care am confundat-o cu datoria. Cu o teamă pe care am mascat-o cu dorință. Ce sunt acum? O femeie care nu mai poate fi mamă... (Plânge) Nici iubită. Nici... soție. Nici femeie.(Ridică telefonul. Formează un număr. E tăcere. Apoi vocea amantului – dar se aud doar fragmente...) Alo!

VOCE AMANT: Alo, se întrerupe...

AVA: Dragul meu... voiam să-ți spun că...

VOCE AMANT: Nu înțeleg ce zici...

AVA: Voiam să vorbesc cu tine...

VOCE AMANT: Dar e târziu...

AVA: Îmi pare rău!...

VOCE AMANT: Tu ai ales...

AVA: Trebuie să înțelegi și tu că sunt căsătorită, totuși...

VOCE AMANT: Nu pot fi planul tău de rezervă...

AVA: Dar nu e așa nu am vrut să fie așa. Tu ești pentru mine...

VOCE AMANT: A cincea roată de la căruță...

AVA: Dar nu e adevărat ceea ce spui...

VOCE AMANT: Adio!...

AVA: Alo!... Alo!... Adio!

(Ava închide telefonul. Se uită spre ușă. Întuneric. Se ridică și merge spre camera ei.)

AVA: (posibil înregistrat)Nu doare nimic mai tare decât să iubești cu frică. Nu doare nimic mai tăios decât să fii atins cu tandrețe când tu ești deja a nimănui. Mi-am pus trupul între două vieți, și niciuna nu m-a primit.(trage aer, își ține abdomenul) Credeam că am timp. Credeam că voi putea duce două bărci pe același râu. Dar eu nu sunt râu. Sunt furtună. Și trupul meu... e o casă care n-a mai fost locuită niciodată.(pauză. Se apropie de telefon. Atinge ecranul. Nu sună încă.) Poate că el chiar are dreptate. Cine își mai dorește o femeie căreia i s-au închis grădinile dinlăuntru? Am să ies să mă plimb nebună pe străzi. Poate îmi găsesc credința, sau liniștea, sau pofta de viață.

SCENA 11

Interior. Nat, singur în camera din dreapta. Pahar gol, mâinile tremurânde. Monolog.

NAT: (posibil înregistrat)M-am rugat să mă iubească. Dar nu m-am rugat să nu plece. M-am rugat

să fiu omul ei, nu să fiu ultima ei șansă. Și... nu m-am gândit nicio clipă că o să moară înainte să-mi spună că mă iartă. (pauză) Ce bărbat sunt eu, dacă femeia pe care o iubesc sângerează lângă mine și eu nu știu? Ce tată aș fi putut să fiu, deși nu știu dacă puteam și dacă mă pricepeam să fi fost?

Se aude bătăi la ușă. Intră o femeie elegantă, trecută de 50 de ani, ANA, fosta lui soție. O prezență discretă, calmă. Îl privește cu blândețe. Are un plic în mână.

ANA: Pot să intru?

NAT: Te rog!

ANA: Din păcate dragul meu nu am vești bune pentru tine. Și nici nu știu cum e mai bine să ți le spun. Te văd atât de doborât cum nu te-am mai văzut niciodată.

NAT: Nu știu nici măcar cum să respir. (pauză lungă)

ANA: Uite, Nat, printr-un concurs de împrejurări independent de voința mea am intrat în posesia rezultatelor analizelor soției tale. Sunt dezastruoase. Mi-e nu știu cum să-ți spun...

NAT: Știam,draga mea. Are... boala aceea... Tocmai de aceea sunt atât de distrus. Nu mai știu ce să fac iar ea este refractară la toate propunerile mele de rezolvare a problemei.

ANA (se apropie): Te pot ajuta, Nat. O cunosc pe doctorița care... E o specialistă dată naibii. Poate-i mai e de folos. Poate nu e totul pierdut. A salvat foarte multe femei. Știi, Nat? Ușa sufletului meu va rămâne mereu deschisă pentru tine. Nu pot să te văd că suferi în halul ăsta și să nu încerc să te ajut. Nu o fac pentru ea, o fac pentru tine.

NAT (cu o sclipire de speranță care se stinge): Dar ea... a renunțat deja, nu mai vrea. Nu mai cere nimic. Nici ajutor, nici viață. Și eu... o iubesc degeaba.

(Ana îi atinge mâna. Tăcere între ei. Intră Ava....)

AVA: (iritată) Hopa! Văd că avem aici o întâlnire de familie la care eroina principală, adică eu, nu a fost invitată. Pot să aflu și eu, doamnă, cărui fapt datorez onoarea de a vă găsi în casa mea alături de soțul meu? Parcă ați divorțat cândva, odată. Sau mă înșel eu?!

NAT: Ava nu e nimic aiurea. Ana tocmai ce a ajuns.

AVA: Nu vorbeam cu tine, dragul meu.

ANA: Draga mea...

AVA: Nu sunt draga nimănui! Cu atât mai puțin a dumneavoastră, doamnă.

ANA: (îi întinde plicul) Iată pentru ce am venit. Am venit cu problema dar și cu soluția.

AVA: Ce e acesta? (deschide febril plicul) Rezultatele analizelor mele. Cum au ajuns în posesia dumneavoastră? Tu i le-ai dat, Nat?

NAT: Nu, draga mea. Ea mi le-a adus. Din proprie inițiativă. M-am pomenit cu ea la ușă.

ANA: E totalmente adevărat. În asemnea cazuri nu cred că mai are importanță din partea cui vine ajutorul. Am venit să vă ajut, doamnă.

AVA: Dar cum ați intrat în posesia acestor documente. Nu e ilegal?

ANA: După cum poate știi lucrez în sistemul medical și în ultima vreme mi-am făcut și eu niște analize. Știți că după divorț mi-am păsttrat numele vostru, Negruț. A fost una dintre condițiile pe care le-am cerut la desfacerea căsătoriei prin notar. Mă săturasem de numele meu de fată care mă făcea să suport tot felul de ironii.

AVA: Dar cum vă numeați înainte, dacă nu sunt indiscretă?

ANA: Treanță. Ana Treanță. Doamna doctor Treanță. Vă dați seama?

NAT: Confirm înțelegerea.

AVA: Și totuși cum ați ajuns la rezultatele mele?

ANA: Simplu. Am rugat-o pe colega mea, Maria, care este cam cu capul în nori, să-mi aducă și mie rezultatele analizelor mele. Și mi-a adus acest plic. M-am lămurit ulterior că zăpăcita asta, atunci când a făcut cererea către baza de date, în loc de Ana Negruț a scris Ava Negruț iar calculatorul i-a eliberat datele solicitate. Așa că în maniera aceasta am aflat despre problemele voastre. Am venit să vă ajut și nu vreau nimic în schimb. Cunosc pe...

AVA: Nu e cazul, doamnă! Vă mulțumesc pentru deranj! Atunci când ai de luptat cu viața trebuie să și vrei să lupți. Ori nu e cazul meu.

ANA: Bine, dar e păcat. Ești tânără și mai ai mult de trăit. Trebuie doar să vrei să lupți. Sunt mijloace și tehnologii noi...

NAT: Asta am spus și eu...

AVA: (iritată) Ce faceți, vă aliați împotriva mea

ANA: Mai degrabă pentru tine, draga mea.

AVA: Nu am nevoie de voi, de ajutorul vostru. Și nu mai îmi spune „draga mea”! Nu sunt „draga” nimănui.

NAT: Draga mea!...

AVA: Nici a ta.(Crescendo) Lăsați-mă în pace, lăsați-mă în pace, lăsați-mă în pace!... (merge în camera din stânga unde se prăbușește pe canapea și continuă să plângă, apoi iese în culise și revine îmbrăcată în rochia de mireasă, ca în primele scene. Rămâne acolo.)

NAT: Îmi pare rău, Ana! Acuma vezi și tu cum stau lucrurile. Fără voința ei am mâinile legate și sufăr de deznădejdea a nu putea să fac nimic ca s-o ajut.

ANA: Îmi pare rău, dragul meu! Am încercat să te ajut.

NAT: Cu toate că eu am cerut divorțul?!...

ANA: Chiar și așa. Te-am înțeles. A fost o rătăcire de-a ta. Eu în schimb am rămas stabilă. Nu te-am înlocuit și nu te voi înlocui cu nimeni. Am învățat să am răbdare.

NAT: Încerci cumva să fii cinică?

ANA: Nu, Nat. Sunt doar realistă. Să nu uiți niciodată, dragul meu: ușa sufletului meu va rămâne mereu deschisă pentru tine. La revedere!

NAT: (o conduce) La revedere! (rupe nervos plicul adus de Ana) Care mama dracului o fi calea cea mai bună să te lupți cu renunțarea la luptă, cu renunțarea la viață a femeii iubite, fără să-i rănești sentimentele și fără să te doară și pe tine? Cum poți să ierți tăcerea? Cum să alungi moartea din gândurile care își doresc moartea?!... Trebuie să ies singur și pustiu în noapte pentru a-mi liniști durerea și celelate sentimente care se amestecă ca niște șerpi perfizi în adâncul sufletului meu. Trebuie să împărtășesc toată această durere cu tenebrele nopții. Poate că mă vor ajuta să mă tămăduiesc de atâta chin. (Iese)

HEBLU

SCENA 12

În scenă intră amantul, Tom, val-vârtej și merge direct în camera Avei. Ulterior va apărea și Nat,

care va intra în scenă tiptil ca și cum l-ar fi văzut pe amant că vine și l-ar fi urmărit și va asculta, apoi va interveni la momentul oportun.

TOM: (Merge direct la pat și o zguduie pe Ava) Cine ești tu, de îți permiți să-mi închizi telefonul în nas,(cu ironie) doamnă? Ți se pare cumva că sunt o zdreanță în ochii tăi încât îți permiți să mă tratezi în asemenea manieră?

AVA: (Buimăcită) Dar, dragul meu...

TOM: Niciun „dragul meu”! Nu mă lua de fraier. Cine ești tu de îți permiți să te pișii pe mine, efectiv? Așa de papagal mă crezi?

AVA: (Derutată) Dar ce am făcut, cu ce ți-am greșit?

TOM: De ce îmi închizi telefonul în nas? Vrei să-i spun totul soțului tău, vrei să afle și el ce pramatie ordinară are la ușa casei?

AVA: Pramatie?!... Tom, te rog, nu face asta!

TOM: Ba am s-o fac. Ca să te înveți minte. Ce, crezi că-mi e frică de el sau de altcineva ca să-i spun totul despre noi?

AVA: Tom, dar nu merit asta. Eu am fost sinceră cu tine și m-am dăruit ție din dragoste și din pasiune. De ce ai vrea să mă rănești în acest fel?

TOM: Pentru că nu accept ca tu, o epavă umană, să te comporți atât de urât cu mine.

AVA: Eu, epavă umană?!... Dar ce am făcut?

TOM: În primul rând nu mă mai iubești așa cum trebuie. Am observat, de exemplu, că ultima oară ai acuzat dureri și am simțit că nu ți-a mai plăcut absolut deloc să faci dragoste cu mine. Pe urmă, când ți-am cerut explicații, te-ai prefăcut că nu îți mai merge telefonul sau că nu ai semnal. Mă iei de prost? Gata! S-a terminat. Am venit să-ți spun în față că totul s-a terminat între noi. Eu nu mă las dus de nas de o epavă umană ca tine. Să-ți fie foarte clar asta.

AVA: Epavă umană, Tom?

TOM: Da, Ava. Chiar asta ești– o epavă umană.

NAT: (Intră intempestiv îl prinde pe Tom și îl trântește la pământ, strangulându-l) Măi nemernicule, această epavă umană este soția mea, ai înțeles? Și nu trebuie să-mi spui nimic pentru că știu absolut totul despre voi. Dacă ți-aș spune, gunoiule, că suferă de o boală incurabilă într-un stadiu avansat, dar cu toatea astea a ales să ți se dăruie ce ai mai spune atunci? Ai înțelege de ce acuza dureri, dar cu toate astea încerca să te facă fericit, otreapă?

TOM: (Strangulat, disperat) Îmi cer scuze!

AVA: Nat, te rog, nu-ți murdări și tu mâinile cu mizeria noastră. Nu merită să ai pe conștiință niște oameni cu caractere de nimic. Iartă-ne pe amândoi și lasă-l să plece în plata Domnului sau la dracu’ cu cărți de pace. Tu ești prea curat ca să te murdărești de noi. Dacă mai ai pentru mine măcar o fărâmă de dragoste în suflet, iartă-l și lasă-l să plece!

NAT: Fac asta numai pentru că îmi ceri tu.(Îl desface din strangulare pe Tom și îl împinge către ușa de la ieșire. Aproape de ușă Tom se întoarce...)

TOM: Îmi pare nespus de rău. Nu am știut de boala ei. Eu am iubit-o și...

NAT: (Îl pocnește direct în mutră, îl aruncă afară din casă și închide ușa) Ieși, dispari câine!

HEBLU

SCENA 13

Interior camera din stânga. Noapte. Ava e întinsă în pat, îmbrăcată în rochia de mireasă de la începutul piesei, este palidă, dar lucidă. Pe noptieră, o veioză slabă. Nat intră în tăcere. Se așază pe marginea patului. Între ei – o liniște aproape tandră. O intimitate care nu mai are nevoie de explicații.

NAT: Ai fi vrut să nu intru?

AVA: Ai fi intrat oricum. Ai scăpat de... el?

NAT: Da. (Ironic) Ai fi vrut să mai rămână un pic?

AVA: De ce ești rău? Chiar crezi că mi-aș mai fi dorit asta?

NAT: Hai să nu mai vorbim despre el!(Zâmbește trist și schimbă vorba) Văd că te-ai îmbrăcat în rochia de mireasă.

AVA: Da, dragul meu. Pentru că vreau să rămân mireasa ta frumoasă pentru tot restul vieții mele. Oricât va mai dura acest rest.

NAT: Da.(pauză) Ai văzut că Ana a zis că poate vorbi cu doctori. Să încerce ceva...

AVA (îl privește blând):Spune-i... să nu se mai obosească. Eu nu mai sunt în corpul ăsta de ceva timp. Doar sufletul a mai zăbovit puțin.

NAT: (După un timp...)De ce n-ai spus nimic? De ce nu mi-ai spus de la primele simptome?

AVA: Pentru că... dacă ți-aș fi spus, m-ai fi iubit și mai tare. Și eu nu mai aveam puterea să primesc dragoste. Mă simțeam... nedemnă de ea, nedemnă de tine, nedemnă de noi... Ca o piesă stricată dintr-un puzzle.

NAT: Ava, iubirea mea, tu nu ești o piesă. Tu ești tabloul întreg. (Tăcere. Ava suspină)

AVA: Îți mai amintești când am alergat pe plajă? Și-ai zis că dacă mori, vrei să fii cu mine, să mă ții strâns de mână?

NAT: Da. Și tot așa vreau și acum. Numai că acum... ție îți scapă mâna mea.

AVA (zâmbet amar): Nu îmi scapă. Doar ți-o dau înapoi. Tu mai ai de trăit. Eu... m-am grăbit. Am iubit greșit. Dar te-am iubit. Te iubesc. Într-un fel anapoda, stricat, dar adevărat.

NAT (cu voce tremurândă):Ava, tu ești aerul meu. Nici n-am apucat să trăiesc cu tine, să respir aerul tău, să îl simt cum îmi pulsează în fiecare celulă. Ava... am apucat doar să sper, să mă minunez puțin de câtă fericire este pe lume. Și acum totul se disipează...

AVA (încet):Promite-mi ceva!

NAT: Orice.

AVA: Să nu-ți porți doliu ca pe o haină neagră și grea. Să iubești din nou, dar fără vină. Să nu te minți că a fost vina ta. Și să te rogi. Pentru mine, dar și pentru tine. Pentru noi... (Întinde mâna. El i-o prinde. O ține cu ambele.)

NAT: Pot să mai rămân puțin cu tine? Măcar până se face dimineață.

AVA: Doar dacă-mi spui o poveste. Ca înainte, știi? Cu balauri și cu prințese pierdute.

NAT: Sigur. (După un timp) Erau odată doi oameni, doi nebuni de viață care s-au întâlnit prea târziu. Și s-au iubit, din păcate, prea repede și prea puțin. Din păcate timpul nu a avut răbdare cu ei. Dar, pentru o vreme... au fost unul pentru celălalt tot ce aveau nevoie.

AVA (închide ochii): Asta a fost tot. Asta a fost povestea noastră. Din păcate, după cum ai spus și tu, povestea noastră a fost prea scurtă... Și acum, lasă-mă să dorm, dragul meu. Să mă refac. Să fiu frumoasă pentru tine. Doar nu vrei ca zânica ta să fie urâtă, nu?

NAT: Nu, iubirea mea. Zânica mea trebuie să fie frumoasă și așa va rămâne totdeauna în sufletul meu. Cea mai frumoasă. Noapte bună! (O sărută și iese, abținându-se să nu plângă)

(Liniște)

AVA: Vreau să rămân pe veci mireasa ta, dragul meu Nat.

HEBLU

SCENA 14

Scena este complet întunecată. Se aude un țipăt sfâșietor: „Avaaaaa!" și pe urmă doar pași grei. Respirație. Apoi – un spot albastru, rece, melancolic, care cade din înalt pe centrul avanscenei. Aici NAT este în genunchi, cu Ava moartă în brațe. Ea poartă rochia albă, părul lung îi cade liber, ușor ud, ca și cum ar fi ieșit din mare. Corpul ei e inert, capul atârnă ușor spre spate, ca o păpușă sfârșită. Poziția lor imită în mod evident Pietà – imaginea Mariei cu Iisus în brațe, dar cu rolurile inversate de destin și de dragoste lumească. Tăcerea e deplină. Apoi, Nat începe să vorbească încet, abia auzit, ca o rugăciune murmurată printre suspine.

NAT: Tu erai viața mea... De ce ai murit fără să apuc să-ți cer iertare, fără să-mi spui „adio", fără să-mi mai zici încă o dată că mă iubești?... (Pauză. Îi atinge ușor părul, apoi mâna, care atârnă. Îi ia această mână și și-o apropie de față) Haide, zânica mea iubită, mai mângâie-mă măcar o dată pe obraz. De ce nu ai mai avut răbdare? De ce te-a vrut Dumnezeirea atât de devreme? De ce nu mai întrebat dacă mă doare? Aș fi dorit să facem împreună o grămadă de lucruri. Ai fi îmbătrânit lângă mine. Ți-aș fi învățat ridurile pe dinafară. Ți-aș fi adus cafeluța la pat, micul dejun, tratamentele, fardurile, dorurile... Ți-aș fi legat pantofii când mâinile nu ți-ar mai fi putut, ți-aș fi masat tălpile obosite de drumurile vieții... (Pauză. Vocea i se rupe.) Dar m-ai lăsat... Am rămas pustiu, ca un tată care a mai rămas în brațe doar cu păpușa fiicei lui plecate dintre cei vii... Am rămas pustiit de pustiul din noi, de pustiul în doi... Ori pustiul ăsta doare cel mai tare când trebuie să-l duc singur. Și, Doamne, cât de grea este durerea celor care rămân aici, în lumea asta nedreaptă! (Își apropie fruntea de fruntea ei.) Zânica mea, m-ai făcut să cred că pot fi salvat. Dar tu... tu ce ai făcut?... Ce ai făcut?... De ce nu ai încercat să te salvezi măcar pe tine... De ce ai ales să pleci? De ce ai primit-o, Doamne? (Se uită spre cer, cu lacrimi și disperare) De ce, Doamne, de ce?!...

Ecoul strigătului răsună slab în fundal. Spotul se strânge tot mai mult pe cei doi. Pe fundal, se proiectează o lumină tremurată ca o apă. Apoi – doar liniște. O tăcere care țipă. Cortina cade încet, în același albastru mut.

SFÂRȘIT

MIRCEA VULCĂNESCU

MIRCEA VULCĂNESCU
–filosof, sociolog, economist, scriitor și unul dintre martirii închisorilor ai neamului românesc–

Mircea Vulcănescu, este născut în data de 3 martie 1904, în Bucuresti și a decedat în data de 28 octombrie 1952, în închisoarea din Aiud, după șase ani petrecuți în închisorile comuniste din Văcărești, Jilava și Aiud.

În anul 1921, Mircea Vulcănescu s-a înscris la Facultatea de Filosofie și Litere din București precum și la Facultatea de Drept din București, pe care le-a absolvit în anul 1925. Cei mai de seamă profesori ai săi au fost Dimitrie Gusti și Nae Ionescu.

Încă din această perioadă, Vulcănescu va scrie o serie de lucrări filosofice, precum: „Cercetări asupra cunoștinței", „Introducere în fenomenologia teoriei cunoștinței" și „Misticismul și teoria cunoștinței". De asemenea, în această perioadă el va lucra la ceea ce se va numi: „Sistemul meu – existențialismul".

În anul 1923, s-a înscris la Școala Militară din București, în urma absolvirii căreia a obținut gradul de sublocotenent.

In anul 1927 a început să colaboreze cu revista „Gândirea", iar în anul 1928 a început să scrie și in revista „Cuvântul". Intre anii 1929-1930, Vulcanescu este asistentul lui Dimitrie Gusti, iar mai apoi profesor de Economie politică și Științe juridice la Școala de Asistență Socială până în anul 1935.

Mircea Vulcănescu a publicat și a colaborat, folosind uneori și pseodonime, și cu următoarele reviste din acea vreme: Viața Universitară, Realitatea ilustrată, Ultima oră, Pan, Azi, Prezentul, Criterion, Convorbiri literare, Izvoare de filosofie, Index, Dreapta, Floare de Foc, Familia, Cuvântul studențesc, Gând românesc, Ideea Românească și Excelsior.

Între iunie 1935 și septembrie 1937, Mircea Vulcănescu a fost director general al Vămilor. Din această funcție, el a fost mutat în momentul în care a deconspirat contrabanda cu băuturi și tutun a fostului ministru al Comunicațiilor, Eduard Mirto. Dupa aceasta, Vulcănescu a fost numit director al Datoriei Publice, un departament special al Ministerului Finanțelor. Între 1940-1941, Vulcănescu ocupă funcția de director al Casei Autonome de Finanțare și Amortizare, precum și pe cea de președinte al Casei Autonome a Fondului Apărării Naționale. Mai apoi, în perioada 27 ianuarie 1941 și 23 august 1944, el va ocupa funcția de subsecretar de stat în Ministerul Finanțelor. În semn de recunoaștere pentru serviciile aduse statului roman, regele Carol al II-lea și regele Mihai I i-au conferit lui Mircea Vulcănescu mai multe distincții și ordine naționale.

În perioada 23 august 1944- 30 august 1946, Vulcănescu va reveni în postul de director al departamentului Datoriei Publice. În ziua de 30 august 1946, Mircea Vulcănescu a fost arestat sub acuzația de „criminal de razboi", împreuna cu mulți alți foști membri ai Guvernului Antonescu. În data de 9 octombrie 1946, Vulcănescu a fost condamnat la opt ani de închisoare grea, dar judecarea recursului s-a prelungit până în ianuarie 1948, când instanța superioară va confirma hotărârea.

După ce a fost întemnițat la închisorile din Văcărești și Jilava, Mircea Vulcănescu ajunge în închisoarea din Aiud. Aici el devine renumit printre deținuți cărora le va vorbi mult despre rezistența morală și despre credință – adevărata forță a celor întemnitati față de chinurile de neînchipuit aplicate de conducerea vremii asupra elitei românești. Pentru cuvintele sale și pentru atitudinea sa, Mircea Vulcănescu a fost izolat în cele mai reci și mai întunecate celule ale închisorii, fără pat, fără mâncare și fără apă, dar spiritul său nu a putut fi înfrânt niciodată.

Foștii colegi de detenție au povestit ulterior că, într-o zi, unul dintre deținuți s-a prăbușit epuizat pe podeaua rece de piatră a temniței. Atunci Vulcănescu, pentru a-l proteja, s-a culcat el însuși pe podea iar pe deținutul epuizat l-a așezat peste el pentru ca acesta să se încălzească puțin. În urma acestei întâmplări se presupune că Mircea Vulcănescu s-a îmbolnăvit grav de plămâni, cauză din care el va și muri în temniță la data de 28 octombrie 1952 la vârsta de 48 de ani.

Mircea Vulcănescu a lăsat posterității un testament de-a dreptul tulburător, un testament de martir al neamului nostru întrucât, după declarațiile celor prezenți, înainte de a trece la cele veșnice, ultimele sale cuvinte au fost: „Să nu ne răzbunați!"

N. Dincă

VICLEIMUL

„Crăciunul era pentru familia mea Sărbatoarea sărbătorilor, Sărbătoarea cea mare, pregătită îndelung şi aşteptată cu multă vreme înainte ca primii fulgi să cadă. Era, în primul rând, o sărbătoare de familie, care se desfăşura în casă, acasă, nu pe stradă, nu în piețe, nu la restaurant, ca acuma. O sărbătoare a bucuriei, pentru care toata familia se pregătea şi în care fiecare avea un rol bine stabilit.

Tata a scris pentru noi acest „Vicleim", prelucrând tema naşterii lui Iisus, întâlnită şi în teatrul popular, sub acelaşi nume - Vicleim, Vifleim sau Viflaim. Sunt patru acte, patru scene „scrise pentru copiii şi nepoții mei, ca să le joace de Crăciunul anului 1941". Acesta este subtitlul notat de tata pe dosarul în care mai păstrez şi astăzi textul Vicleimului, desenele, explicațiile şi indicațiile „regizorale" date de el. Am jucat Vicleimul, povestea drumului magilor care-l căutau pe Pruncul Iisus, doar în '41 şi '42, apoi războiul şi alte întâmplări au făcut să nu-l mai putem juca. Dar, dacă mă gândesc acum la acei ani, cred că acelea au fost cele mai frumoase Crăciunuri din viața mea şi a surorilor mele, Vivi şi Sandra, şi din viața familiei noastre. Am jucat sceneta în fața rudelor adunate în salon. Eu am fost magul Melchior, Sandra a fost Gaşpar, iar Vivi, sora mai mare, din prima căsătorie a tatii, era Irodiada. Celelalte personaje erau jucate de verii noştri şi de un vecin, care a devenit peste ani cumnatul meu, căsătorindu-se cu Sandra. Iar tata, bineînțeles, a fost nu numai autorul textului, dar şi corepetitorul, şi regizorul, scenograful şi sufleurul. El a fost sufletul acestui joc al nostru, sufletul întregii sărbători şi, chiar dacă era ocupat, căci era subsecretar de stat la Ministerul de Finanțe, îşi făcea timp pentru toate aceste pregătiri. Şi ca să închei acest răspuns, cred că a scris Vicleimul ca să-şi arate dragostea față de noi şi grija de a ne învăța să-l căutăm mereu pe Iisus, întocmai precum magii în seara sfântă a naşterii Lui. L-a scris pentru a ne arăta că sărbătoarea nu vine de-a gata, că trebuie s-o celebrezi, să te pui în slujba ei, s-o trăieşti ca pe ceva irepetabil şi unic. O asemenea zi, cum e Crăciunul, o sărbătoare, oricare ar fi ea, nu se poate petrece oricum, la voia întâmplării. E ca un drum pe care trebuie să-l străbați, e drumul anevoios al Magilor, la sfârşitul căruia găseşti împlinirea."

Măriuca Vulcănescu

CHIPURILE

Trei crai de la Răsărit

Baltazar

Spirică

Poartă mustăți şi barbă, de câlți ori de iarbă. E îmbrăcat într'un halat; decorat şi înstelat. Şi mâna lui de maur, poart'un bulgăre de aur.

Melchior

Măriuca

E chior. Are barbă de fuior. Cu stânga ține un ulcior. Poartă şalvari şi ochelari şi un halat înstelat şi decorat. Pe cap, poartă potcap de hârtie ascuțit, peste el coroană de carton poleit şi totul învelit într'un turban făcut dintr'un tulpan. În dreapta are un ochian.

Gaspar

Sandra

Negru, tuciuriu, smolit, cu dop ars de un chibrit. Poartă şi el un halat decorat şi înstelat şi un turban făcut dintr'un tulpan. Şi ca nimic nespus să nu rămăie, în mâna lui de lămâie are un vas cu tămâie.

Curtea lui Irod

Irod

Năică

E cam nerod. Poartă haine împărăteşti şi mustăți mari ungureşti, care se apleacă'n jos când priveşte fioros.

- Poartă coroană regală făcută de poleială.

Irodiada

Vivi

E frumoasă şi are rochie de împărătească. Peste părul de beteală, poartă coroană de poleială.

Un soldat

Charlie

E îmbrăcat ca tot natul, dar poartă, drept cască, o mască şi pentru crimă, are spadă de scrimă.

Oastea Domnului

Îngerul

Ioana

Dalb, îmbrăcat în alb, în halat înstelat de gradel şi drept aripi poartă legate din spate şi de mâini două prosoape albe la fel. Sau dacă vrei să dai de cheltuială, are aripi aurite de poleială. Pe cap are o aureolă legată de frunte cu o banderolă, de carton aurit, poleit la fel. Şi drept singură aşezare, îți trebuie tot timpul în fund, o pânză mare, pe care să fie pictate câteva stele argintate şi la mijloc, să se vadă, o stea mai mare, cu coadă. Drept stea poți să pui un felinar de pom de Crăciun, sau o lampă de buzunar. La Irod şi Irodiadă, două jeţuri ca să şeadă. Şi când umblă Magii „Velerim", lumina trebui să cadă pe-o criptă din Vicleim.

SCENA I

O răspântie. Trei drumuri. O stea. Craii intră pe rând.

Melchior

(vine prin dreapta şi vede pe Baltazar care vine prin stânga)

Cine eşti? De unde vii?
A cui cale o ații?

Baltazar

Eu sunt Baltazar,
Rege, nu tâlhar,
Şi la Babilon
Este al meu tron.

Melchior

De-i adevărat,
Că eşti împărat,
Ce cauți pe drum,
La ceasul de-acum?

Baltazar

Astă noapte 'n vis,
Cerul s'a deschis,
Şi-am văzut o stea,
Pe care scria,
În cruce frumos:

„Iisus Hristos”.
Neştiind aste semne
Ce puteau să'nsemne,
Plecai după stea,
Poate voiu afla.
Dar tu cine eşti
Care mă opreşti?

Melchior
Eu sunt craiul Melchior,
Împărat şi vrăjitor
Şi Mag foarte învățat,
Ce dă tuturora sfat,
Şi care citeşte 'n stele,
Faptele bune şi rele.
Fiindcă orice faptă 'n lume,
Nu rămâne fără urme.
Şi pentru toți cei ce se nasc şi pier.
S'aprinde şi se stinge o stea în cer.
Visul tău mi se pare tare ciudat,
Ceva la fel mi s'a 'ntâmplat.
Pierdut în visurile mele,
Mă rătăcisem printre stele,
Şi 'ncercam cu ochianul meu
Să străbat pân' la Dumnezeu;
Când, deodată, 'n cer iscoadă,
Văzui o mândră stea cu coadă,
Care cobora spre pământ,
Mânată par'că de un vânt!
Steaua pe cer se oprea lin,
Deasupra, la Ierusalim.
Am priceput atunci îndat'
Că s'a născut un împărat,
Puternic, sfânt şi înțelept,
Ocrotitor al celui drept.
Am pus deci smirnă 'ntr'un ulcior
Şi luai cărarea la picior
Să-l caut şi să-l găsesc,
Să mă 'nchin lui şi să-l cinstesc.

Baltazar
Ochii mei par'că s'au deschis,
Cred că ne potrivim în vis.
Steaua ce ni s'arată sus,
E semn că s'a născut Iisus!

Melchior
Nu vrei să mergi atunci cu mine,
Să-l găsim?

(se aude un sgomot)

Baltazar
Ba vreau!

Melchior
Dar ia stai! Cine vine?

(Gaspar intră prin stânga)

Gaspar
V'am ascultat vorbind
(către Melchior) Mă iartă!
Şi eu sunt rege, dar de şatră
Şi-alerg cerşind din poartă 'n poartă,
Că sărăcia nu mă iartă.
Neştiind unde mă mai duce,
Poposii colea la răscruce.
Şi-am dat în bobi cu linte fiartă,
Să-mi aflu soarta 'n oala spartă.
Când colo, 'n loc să se încurce,
Bobii s'au risipit în cruce.
Am stat mult timp la 'ndoială,
Ce 'nseamnă aiastă rânduială?
Însă când v'am auzit,
Gândul mi s'a limpezit,
Şi din graiul vostru-ales,
Semnul sfânt am înŃeles:
Undeva pe lume,
S'a născut anume,
Un mândru fecior,
Domn mântuitor,
Care s'a întrupat,
Astăzi minunat,
Şi pentru sărac,
Şi pentru bogat,
Şi pentru Ńigan,
Şi pentru 'mpărat,
Să scape de chin,
Pe orice creştin.

(tainic, către ceilalţi, care se apropie de el)

Dar aici i-un cui,
Pe care vi-l spui:
Ca să-i mântuiască,
Au să-l răstignească!

Baltazar
(se dă înapoi înspăimântat)

Vai, dar cum se poate?

Melchior
(acelaş joc)

Vorbeşti fără şir!
Cum poate fi pruncul, rege şi martir?

Gaspar
(tainic, apropiindu-i iarăş)

Asta-i o minune,
Ce nu v'o pot spune.
Hai să-l căutăm,
Poate că aflăm.
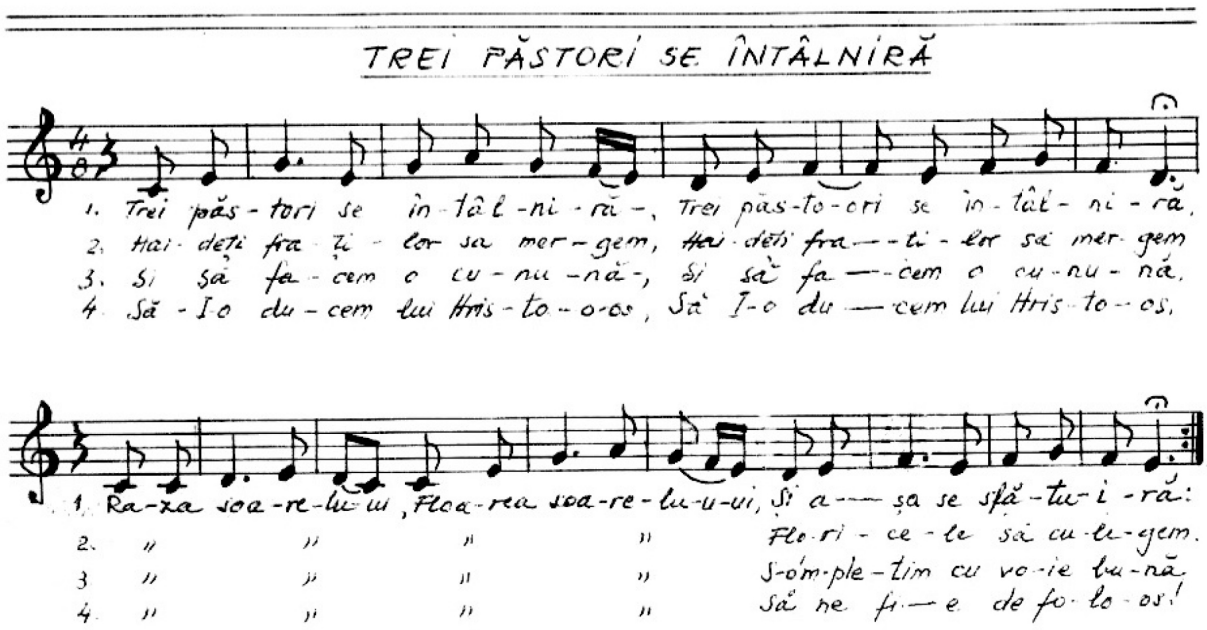
(Se aprinde steaua pe cer).

Baltazar
Uite steaua, s'a mişcat!

Melchior
Par'că s'a şi apropiat!

Gaspar
Uite steaua! Ce mai stea!
Hai degrabă după ea!

*(Pleacă prin fund, spre stânga şi în timp ce se schimbă scena,
se aude cântând: „Trei păstori se întâlnirăˮ).*

CUPRINS

ISTORIE

Sandro Botticelli - „geniu" al Renașterii
Larisa Izabela IACOB, pagina 1
Sinodul al VII-lea Ecumenic (Niceea II – 787). Fundament teologic și importanță pentru arta creștină
Diana-Alexandra PELMUȘ, pagina 5
175 de ani de la nașterea lui Spiru Haret, „Omul școlii românești"
Cornel MANOLESCU, pagina 8
Igiena școlară din mediul rural, în discursul medical din județele Olt și Romanați, la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea
Nicolae DUMITRANA, pagina 12

ANUL BRÂNCUȘI

Gândurile unui profan pe altarul lui Brâncuși
Elena CĂRĂUȘAN, pagina 14

ESEU

20 aprilie 2026 - Ziua Internațională a Presei Libere
Vivi Viorel PINTEA, pagina 17
Artistul înfometat
Corina DAȘOVEANU, pagina 19
Reflecții de psihologie religioasă pe marginea psalmilor biblici și voiculescieni
Luminița POP, pagina 21

REPORTAJ

Spirit românesc în Harghita. Jurnalul de la Voșlăbeni
Valeru CIUREA, pagina 27

INTERVIU

Un martor al lumii ideilor
Corina DAȘOVEANU, pagina 31

CULTURĂ TRADIȚIONALĂ

Spune-mi cu cine te însoțești…
Valeru CIUREA, pagina 34

PROZĂ

Letopiseţu vieţii, al pildelor şi al miracolelor lui Zamolxe
Cristian SĂILEANU, pagina 37
Din dragoste de tine, România
Eugen MATZOTA, pagina 40
După cucerirea Moldovei
Octavian IRIMIEȘ, pagina 45
Interviul doctorului Crăciun
Ioan IVAȘCU, pagina 47

POEZIE

Luca CIPOLLA, pagina 50
Penelopa ZADAR, pagina 53
Lidia ZADECH, pagina 56
Georgeta RADA, pagina 59
Marin RADA, pagina 62
Ovidiu Oana PÂRĂU, pagina 65
Andrei Constantin BURDUȘA, pagina 67
Mihaela BORZEA, pagina 69
Gabriel GHERBĂLUȚĂ, pagina 73
Ion TOANȚĂ, pagina 77

CRITICĂ LITERARĂ

Dragoste şi libertate în poezia lui Nicolaie Dincă
Lucian GRUIA, pagina 83

DEBUT

Mara PREDA, pagina 86

TEATRU

Pustiu în doi *(continuare din numărul trecut)*
Nicolaie Tony DINCĂ, pagina 88

RESTITUIRI

MIRCEA VULCĂNESCU – *filosof, sociolog, economist, scriitor și unul dintre martirii închisorilor ai neamului românesc.*
Nicolaie DINCĂ, pagina 96

„Tabăra de muzică și literatură, Jurnalul de la Moisei” este un eveniment cultural național inițiat de cantautorul și fondatorul trupei Arhaic, Nicolae Doboș, și de poetul și scriitorul Ioan Ivașcu.

De ce la Moisei? Pentru că unul dintre inițiatori și realizatori, poetul Ioan Ivașcu, este născut și a trăit acolo, în localitatea simbol al curajului și patriotismului, *„o redută a ortodoxiei și credinței străbune, păstrată în vremurile grele și de prigoană, dezvoltată cu har de oamenii credincioși de astăzi. Valorile umane și morale ale moiseienilor, grija pentru identitatea locală păstrată prin credința neclintită și respectul pentru transmiterea ei din generație în generație, demnitatea locală.”* dar și pentru că la Moisei, administrația locală a înțeles rostul demersului cultural inițiat de cei doi și s-a arătat deschisă ideii de a promova cultura românească și a o prezenta în fața locuitorilor și a altor iubitori de frumos.

OCTAVIAN GOGA

n. 1 aprilie 1881 - d. 7 mai 1938

Octavian Goga a fost una dintre cele mai importante și controversate personalități ale culturii și politicii românești de la începutul secolului XX. A fost poet, publicist și academician. S-a născut la 1 aprilie 1881 în satul Rășinari, din Transilvania, pe atunci parte a Imperiului Austro-Ungar. Provenea dintr-o familie de preoți ortodocși și a crescut într-un mediu puternic legat de tradițiile și identitatea românească din Ardeal. A studiat la Sibiu și Brașov, apoi la Budapesta. În tinerețe s-a implicat activ în mișcarea culturală și națională a românilor transilvăneni.

Goga este cunoscut mai ales pentru poezia sa socială și națională. Temele principale sunt: suferința țăranului român din Transilvania; nedreptatea socială; lupta pentru identitate națională; dorul și melancolia. Volume importante: Poezii (1905); Ne cheamă pământul; Din umbra zidurilor. Stilul lui este grav, solemn și foarte emoțional. Poezia sa a avut un impact uriaș înainte de Marea Unire din 1918, fiind considerată o voce a românilor ardeleni.